

Positive læringsmiljøer i familien

Et metodeudviklingsprojekt i civilsamfundet for familier i udsatte positioner

Positive læringsmiljøer i familien

– Et metodeudviklingsprojekt i civilsamfundet for familier i udsatte positioner

© VIVE og forfatterne, 2024

e-ISBN: 978-87-7582-335-2

Modelfoto: Mathilde Bech/VIVE

Projekt: 301620

Finansiering: Den A.P. Møllerske Støttefond

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

Denne rapport præsenterer en evaluering af metodeudviklingsprojektet *Positive læringsmiljøer i familien*, som er udviklet og gennemført af Fonden for Socialt Ansvar.

Sigtet med metodeudviklingsprojektet har været at udvikle en civilsamfundsåren indsats, der har til formål at øge chanceligheden for børn af familier i udsatte positioner ved at skabe rammer og strukturer for et godt familie- og børneliv.

Rapporten er udarbejdet af projektleder Niels Peter Mortensen, der er projektchef, chefanalytiker Helle Hygum Espersen og analytiker Sidsel Frida Andersen. Studentermedhjælper Emma Hoff Søegaard har bidraget til den kvalitative databehandling.

Vi vil gerne benytte lejligheden til at rette en stor tak til de familier, frivillige, samarbejdspartnere samt projektmedarbejdere, der har bidraget til evalueringen. Vi vil også gerne takke rapportens reviewere for konstruktive kommentarer.

Projektet såvel som evalueringen er finansieret af Den A.P. Møllerske Støttefond.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	6
Analyse og afrapportering	10
1 Indledning	11
1.1 Baggrund og formål	11
1.2 Indsatsen i projektet	13
1.3 Evalueringsspørgsmål og metode	17
1.4 Forandringsteori	20
1.5 Læsevejledning	23
2 Projektets status og udvikling over tid	24
2.1 Gennemførte forløb	24
2.2 Udvikling og læringspunkter	25
2.3 Målgruppen	32
3 Analyse af <i>Positive læringsmiljøer i familien</i>	34
3.1 Etablering af samarbejdsmodeller	34
3.2 Indsatsen	41
3.3 Familiernes udbytte af indsatsen	57
4 Konklusion	70
Dokumentation og metode	72
5 Data og metode	73
5.1 Observationer	74
5.2 Kvalitative interviews	76
5.3 Logbøger	80
5.4 Før- og eftermåling ved spørgeskema	81
Litteratur	84
Bilag 1 Observationsguide	86
Bilag 2 Interviewguides	87

Bilag 2.1	Interviewguide til familier	87
Bilag 2.2	Interviewguide til projektmedarbejdere	88
Bilag 2.3	Interviewguide til frivillige	88
Bilag 2.4	Interviewguide til samarbejdspartnere	89
Bilag 3	Spørgeskema	90
Bilag 4	Aktivitetshæfte	96

Hovedresultater

Størstedelen af børn og unge i Danmark trives godt; alligevel viser flere danske undersøgelser, at omkring 9-15 % af børn og unge i Danmark befinder sig i en udsat position (se bl.a. Ottosen et al., 2022).

Fakta om evalueringen

Denne evaluering af Fonden for Socialt Ansvar (FSA) metodeudviklingsprojekt *Positive læringsmiljøer i familien* afdækker implementeringen af projektet såvel som projektets resultater gennem tre fokuspunkter:

- 1) Organiseringen af indsatsen
- 2) Selve indsatsen og dens indhold
- 3) Familiernes udbytte af indsatsen.

Evalueringen bygger på følgende datakilder:

- Observationer af gruppeforløb for familier, peer to peer-netværk samt workshop for nye frivillige
- Kvalitative interviews med familier, projektmedarbejdere i FSA, frivillige og samarbejdspartnere
- Logbøger fra familieforløb
- Før- og eftermålingsspørgeskema blandt familierne.

Fonden for Socialt Ansvar (FSA) har i årene 2019-2024 med finansiering fra den A.P. Møllerske Støttefond gennemført metodeudviklingsprojektet *Positive læringsmiljøer i familien*. Projektet har til formål at øge chancen for børn af familier i udsatte positioner. Dette sker gennem rammesætning af et familieforløb på otte forløbsgange, hvor 5-9 familier i udsatte positioner mødes om eftermiddagen på hverdage eller om lørdagen og støtter hinanden i at skabe rammer og strukturer for et godt familie- og børneliv. Indsatsen er faciliteret af både frivillige og medarbejdere, og det er projektets formål, at forældrene bliver bedre rustet til at støtte deres børns udvikling, trivsel og læring. På lang sigt er det målet, at børn af familier i udsatte positioner får bedre forudsætninger for at gennemføre grundskole og ungdomsuddannelse.

På hver forløbsgang rammesætter frivillige og medarbejdere dialoger mellem deltagende forældre og lege sammen med børnene, der har fokus på temaer som eksempelvis brug af skærm i familien, løsning af konflikter, rammer og strukturer i hverdagen eller mobning i skolen. Familierne er selv med til at definere, hvilke temaer de skal arbejde med, og det opleves som en væsentlig virkningsmekanisme og et nødvendigt ejerskab.

Projektet er et metodeudviklingsprojekt med løbende udvikling og tilpasning af indsatsen. I projektet har der derfor været fokus på at afprøve forskellige metoder samt modeller for indsatsens udformning med henblik på at udvikle en indsats, der bedst muligt understøtter forældre, så de har bedre forudsætninger for at støtte deres børns udvikling, trivsel og læring. Evalueringen er baseret på

den samlede proces og tilegnede viden igennem hele metodeudviklingsforløbet, dog undtaget tiden omkring covid-19-pandemien, hvor indsatsen var lukket ned i en periode.

Indsatsens udvikling

Positive læringsmiljøer i familien er igennem evalueringsperioden blevet udviklet på baggrund af en løbende læring og tilpasning til de deltagende familier, frivillige og lokalområdernes øvrige tilbud. Et eksempel på dette er det faste element af hver forløbsgang, hvor familierne spiser sammen. Der er forsøgt mange forskellige typer mad og setupper omkring spisesituationen, før den endelige udformning med en frivillig, der tilbereder et måltid, er fundet. Således har dette og mange andre mindre elementer været en stor opgave at få til at virke enkeltvis og i sammenhæng, således at indsatsen udgør et meningsfuldt hele for deltagerne.

Et andet eksempel er de temaer, som frivillige og medarbejdere har faciliteret processer og dialoger omkring. Disse temaer er løbende blevet tilpasset familiernes ønsker om at sparre med hinanden om udfordringer i det nære familieliv frem for deres samarbejde med skolen og børnenes læring. Sidst, men ikke mindst, har det været en væsentlig læring, at der ikke skal være for mange programsatte aktiviteter pr. forløbsgang. Familierne har brug for uformel dialog og sparring med hinanden og værdsætter et myndighedsfrit rum med frivillige, der bruger deres erfaringsbaserede viden.

På en række områder har tilpasningen af forløbene været træg, og det har udefra set virket som om, at det har været vanskeligt at tilpasse forløbene på baggrund af erfaringerne. Det gælder fx i forhold til mange forgæves forsøg på at samarbejde med skolerne. Her har der været gentagne forsøg på at få samarbejder op at køre med flere forskellige skoler også hen over evalueringsperioden, hvor forløbene har ændret karakter. Der har været brugt anseelige ressourcer på at få samarbejderne op at køre fra programorganisationens side uden held. I sin endelige form er det heller ikke skolerne, der er indgangsvinklen til at finde deltagere, men derimod især de boligsociale helhedsplaner i de udsatte boligområder.

Det er heller ikke lykkedes at engagere familier til at stå for forløbsgange selv (peer to peer), og forløbet har især været rammesat af medarbejdere i FSA. I stedet har projektet arbejdet med familiecafeer, hvor potentielt nye familier og tidligere deltagere på forløbsgange kan mødes og sparre med hinanden, faciliteret af medarbejdere. Dette kan skyldes det forholdsvis begrænsede antal familier. Derudover betyder tilrettelæggelsen, at forløbene primært har været drevet af de ansatte konsulenter fra FSA. Det indebærer, at forløbene er dyre at afvikle i sit nuværende format og dermed er vanskeligere at gøre bæredygtige rent finansieringsmæssigt. Hvis man i fremtidige formater lykkes med at

etablere et mere selvstændigt netværk af frivillige og deltagende familier omkring projektet, er det VIVEs vurdering, at der vil være større potentiale for, at projektet kan fortsætte.

Forløbet er bygget op omkring otte møder, og for nogle familier kan det være for kort tid til at opbygge en tillidsfuld relation, der muliggør åben dialog og sparring om vanskelige emner. Især i betragtning af at mange familier ikke deltager i alle forløbsgange. Den tillidsfulde relation er en af de virkende mekanismer i indsatser af denne type og kan være nøglen til at skabe forandringer for familierne. Det er derfor VIVEs vurdering, at forløbet med fordel kunne forlænges med flere forløbsgange.

Derudover kunne projektet have profiteret af at arbejde med brobygning ud af projektet ind i lokalområdets øvrige tilbud lige så aktivt, som de har arbejdet med brobygning ind i projektet. Det har været erfaringen, at der er brug for personlig kontakt for at engagere familier til at deltage, og familierne kunne også have brugt netværksmæssig personlig kontakt for at komme videre ud i andre tilbud. Det ville ikke alene have gavnet de enkelte familier; det ville også have skabt en gensidighed og et stærkere netværk i lokalområdet, der kunne engagere nye familier til forløbene.

Forløbene og indsatsen har ændret karakter og fokus hen over evalueringsperioden. VIVE har gennem et formativt evalueringssigte tilpasset evalueringstilgangen i videst muligt omfang, således at læringen fra erfaringerne har været det primære i evalueringen. De mere summative elementer af evalueringen er således også blevet ændret undervejs i evalueringsperioden. Da det fx ikke var muligt at anvende fraværdata fra skolerne, bortfaldt denne metode i evalueringens sigte.

Små positive forandringer

Familierne udtrykker i interviews, at de lærer af hinanden i forhold til hverdagens udfordringer. Samlet har forløbene konturerne til at leve op til de ønskede forandringer, som det er skitseret i forandringsteorien. I en forandringsteoretisk tilgang kan vi således se, at der i de deltagende familier sker små forandringer, der peger i retning af de ønskede forandringer. Familierne udtrykker små positive forandringer, og derfor ses det også kun som konturerne til en potentiel samlet positiv forandring for de deltagende familier og deres børn. Men otte forløbsgange skaber begrænsede resultater, og det er ikke lykkedes at fortsætte forløbene som peer to peer-relationer, som familier og frivillige driver selv.

Det fremgår af vores data, at de deltagende familier er en mere heterogen gruppe end først planlagt. Der er således stor forskel i karakteristika for de

deltagende. En fordel ved dette er, at familierne kan lære af hinandens forskelligheder, og hvordan forskellige familier går til udfordringerne. Derfor er dette som sådan ikke nogen udfordring, men det kræver dog, at man tilpasser målgruppebeskrivelsen, hvis andre skal lade sig inspirere af forløbene.

I løbet af evalueringen har der været relativt begrænset aktivitet i forløbene. Konkret har i alt 34 familier deltaget i tilsammen otte forløb. Det betyder, at der datamæssigt ikke er et stort antal familier at analysere i forhold til forløbene og de virkninger, de kan have. Det har været et kontinuerligt fokus for medarbejderne at engagere deltagende familier, og det er især lykkedes, når der har været en boligsocial helhedsplan, der har bidraget. De steder, projektet ikke har etableret tilstrækkelig stærke netværksforbindelser, har det været vanskeligt at starte op. Derfor prioriterede medarbejderne i slutningen af evalueringsperioden at koncentrere familieforløbene om Tingbjerg-området, hvor den boligsociale helhedsplan bidrog med at stille sit netværk til rådighed.

Om rapportens datagrundlag

Det begrænsede datamæssige grundlag indebærer, at vi ikke kan udtale os substantielt om virkningerne ud over de oplevede virkninger, som vi har indsamlet i interviews og observationer. Det vil kræve et langt større volumen i deltagere at sige noget mere substantielt om virkninger ud over de omtalte konturer til en positiv udvikling, der følger forandringsteoriens positive retning. Evalueringens analyser og resultater er derfor meget deskriptive og fokuserer på ganske få deltagere og samarbejdspartneres oplevelser samt VIVEs observationer og analyser af nogle af projektets læringspunkter undervejs.

> Analyse og afrapportering

1 Indledning

1.1 Baggrund og formål

Denne rapport præsenterer resultaterne af VIVEs evaluering af metodeudviklingsprojektet *Positive læringsmiljøer i familien*. *Positive læringsmiljøer i familien* er et projekt, der har til hensigt at udvikle en indsats til børnefamilier i udsatte positioner drevet af FSA, der har til formål at øge chanceligheden for børn af familier i udsatte positioner. Dette sker gennem rammesætning af et familieforløb på otte forløbsgange, hvor 5-9 familier mødes om eftermiddagen eller på lørdage og støtter hinanden i at skabe rammer og strukturer for et godt familie- og børneliv. Indsatsen er faciliteret af både frivillige og medarbejdere, og det er projektets formål, at forældrene bliver bedre rustet til at støtte deres børns udvikling, trivsel og læring. På lang sigt er det målet, at børn af familier i udsatte positioner får bedre forudsætninger for at gennemføre grundskole og ungdomsuddannelse.

Evalueringen tager udgangspunkt i projektets senest formulerede forandrings-teori, som beskrives nærmere i afsnit 1.4. Evalueringen er derfor en forandringsteoribaseret evaluering, der undersøger de enkelte dele i en forandringsteori, og hvordan de virker ind i hinanden i en kontekst. Konkret har vi fokus på både organiseringen af indsatsen, selve indsatsens indhold og familiernes udbytte og giver derigennem et dybdegående indblik i og analyse af en civilsamfunds-baseret indsats for familier i udsatte positioner. Da projektet har forandret sig undervejs, har vi som evaluatore tilpasset os indsatsen og også ændret fokus.

Idet *Positive læringsmiljøer i familien* er et metodeudviklingsprojekt, har der igennem hele projektperioden været fokus på at afprøve metoder og modeller med det formål at udvikle en indsats for familier i udsatte positioner, som har til hensigt at styrke forældrenes forudsætninger for at støtte deres børns trivsel, udvikling og læring. Formålet med evalueringen af *Positive læringsmiljøer i familien* er at følge og understøtte udviklingen af indsatsen i metodeudviklingsprojektet. I evalueringen vurderer vi, hvilke metoder og modeller der over tid har været succesfulde i metodeudviklingen, og hvorvidt og hvordan metoderne i projektet skaber værdi på organisatorisk niveau, indsatsniveau og individniveau; med andre ord, om de forandringsteoretiske tilgange har potentiale til at føre til de tilsigtede målsætninger. Dermed præsenterer rapporten væsentlige læringspunkter, som kan anvendes i det videre arbejde med udviklingen af indsatsen eller udviklingen af lignende indsatser til målgruppen. Det omhandler eksempelvis, hvilke metoder og redskaber der kan styrke udviklingen af og bæredygtigheden af en lokal, frivilligbåren indsats, der opbygges og styrkes gennem samarbejde med lokale samarbejdspartnere.

De deltagende familier deltager frivilligt i projektet og engageres gennem netværk og kendskab i lokalområdet, og derfor er det nødvendigt med intenst netværksarbejde og formidling af viden om projektet. Man har i FSA også forsøgt sig med andre rekrutteringsmetoder, såsom opslag på sociale medier, men netværk og personlige kontakter har vist sig at være afgørende rekrutteringsmetoder. Det betyder også, at bæredygtigheden af projektet ikke alene relaterer sig til (metode)udviklingen af en indsats, men også til forankringen i lokalområdet og til ejerskabet blandt og tilpasningen til deltagere og frivillige.

1.1.1 Udsathed

Udsathed kan forstås på mange måder og relaterer sig til mange forskellige faktorer, heriblandt sociale, økonomiske, helbredsmæssige og mentale faktorer. Med andre ord kan udsathed i en familie blandt andet forstås i relation til begrænsede økonomiske midler (Andreasen & Tagmose, 2022). Det kan også relateres til mangel på social støtte, fordi barnets forældre er udfordret af fx psykiske eller fysiske lidelser eller mangel på kulturelle ressourcer i bred forstand. Det kan bl.a. have betydning for barnets adgang og støtte til aktiviteter i fritiden, barnets skolegang og hermed forudsætninger for videre uddannelse, og det kan påvirke barnets mentale og fysiske helbred (Andreasen & Hestbæk, 2018; Andreasen & Tagmose, 2022; Breinholt, 2018). Dertil kan det være vanskeligt for nogle forældre at støtte deres børn i en god skolegang, hvis forældrene selv kommer fra en barndom præget af dårlige skoleoplevelser eller udfordringer i forbindelse med læring, fx ord- og talblindhed mv. (Breinholt, 2020).

Forældre spiller således en central rolle i forhold til at skabe de bedst mulige rammer for deres børns udvikling, trivsel og læring. Forældre i udsatte positioner kan dog være begrænsede i deres forudsætninger for at støtte op om deres børn. Formålet med *Positive læringsmiljøer i familien* er at styrke udsatte familiers muligheder for bedre at støtte op om deres børns trivsel og læring.

1.1.2 Frivilligt socialt arbejde

Positive læringsmiljøer i familien er baseret på frivilligt socialt arbejde, der er kendetegnet ved at virke uafhængigt af myndighedsansvar og gennem sociale relationer og netværk (Espersen et al., 2018). I Danmark har vi en lang tradition for frivilligbårne indsatser, der virker som unikke fremmere af aktivt medborgerskab, aktivisme i sociale bevægelser og deltagelsesdemokrati, der potentielt kan bidrage til, at alle mennesker, også sårbare borgere, bliver hørt (Espersen et al., 2018). Forskningen betoner i den forbindelse betydningen af, at de frivillige sociale aktører bevarer deres autonomi og egenart og deres særlige gensidige relationer til de sårbare borgergrupper. De frivilliges autonomi og relationer til borgerne skaber en særlig kreativitet og udviklingskraft,

der kan tage udgangspunkt i sårbare borgeres egen problemforståelse og styrke deres personlige empowerment (Espersen et al., 2018). Virkningsmekanismerne i det frivillige arbejde i civilsamfund består derfor af netværk, subjektivitet, fællesskaber, erfaringsbaseret viden og indsatser sammen med borgere frem for til borgere, herunder ofte en høj grad af deltagelsesdemokrati og gensidighed i relationerne (Espersen et al., 2018).

1.2 Indsatsen i projektet

Positive læringsmiljøer i familien er et metodeudviklingsprojekt forankret i FSA. FSA er en fondsdrevet civilsamfundsorganisation, der blandt andet arbejder med at skabe netværk blandt frivillige sociale aktører m.fl. og understøtte nye franchise-initiativer, baseret på frivilligt socialt arbejde. Franchisemodeller hos FSA er en konceptualisering af indsatser, der kan gennemføres flere steder i landet. Eksempler er Natteravnene, Baba og Bydelsmødre. Konceptet indeholder eksempelvis formål, visioner, "startpakke", model for organisering m.m., som kan opstartes og gennemføres flere steder i landet. De enkelte koncepter gennemføres af frivillige og udfoldes under forskellige former for understøttelse af lønnede konsulenter (Espersen et al., 2018). FSA ledes af en bestyrelse på 5-7 medlemmer, der, ligesom indsatsernes styregrupper, arbejder ulønnet. Bestyrelsen sammensættes af repræsentanter for fonde, erhvervsliv, politiet og politiske repræsentanter. *Positive læringsmiljøer i familien* er et metodeudviklingsprojekt, der arbejder med at udvikle et koncept.

Med metodeudviklingsprojektet arbejder FSA med at opbygge en indsats, der har til formål at styrke udsatte familiers muligheder for bedre at støtte op om deres børns trivsel og læring. Målet for projektet er således at opbygge en indsats som et koncept, hvor familier i udsatte positioner med børn omkring indskolingsalderen kan støtte op om deres børns udvikling, trivsel og læring. Ifølge projektets projektbeskrivelse tager projektet udgangspunkt i en helhedsorienteret tilgang, hvor der arbejdes på at inddrage familiens viden for at få indblik i barrierer, der udfordrer trivsel og muligheder for læring i hjemmet hos den enkelte familie.

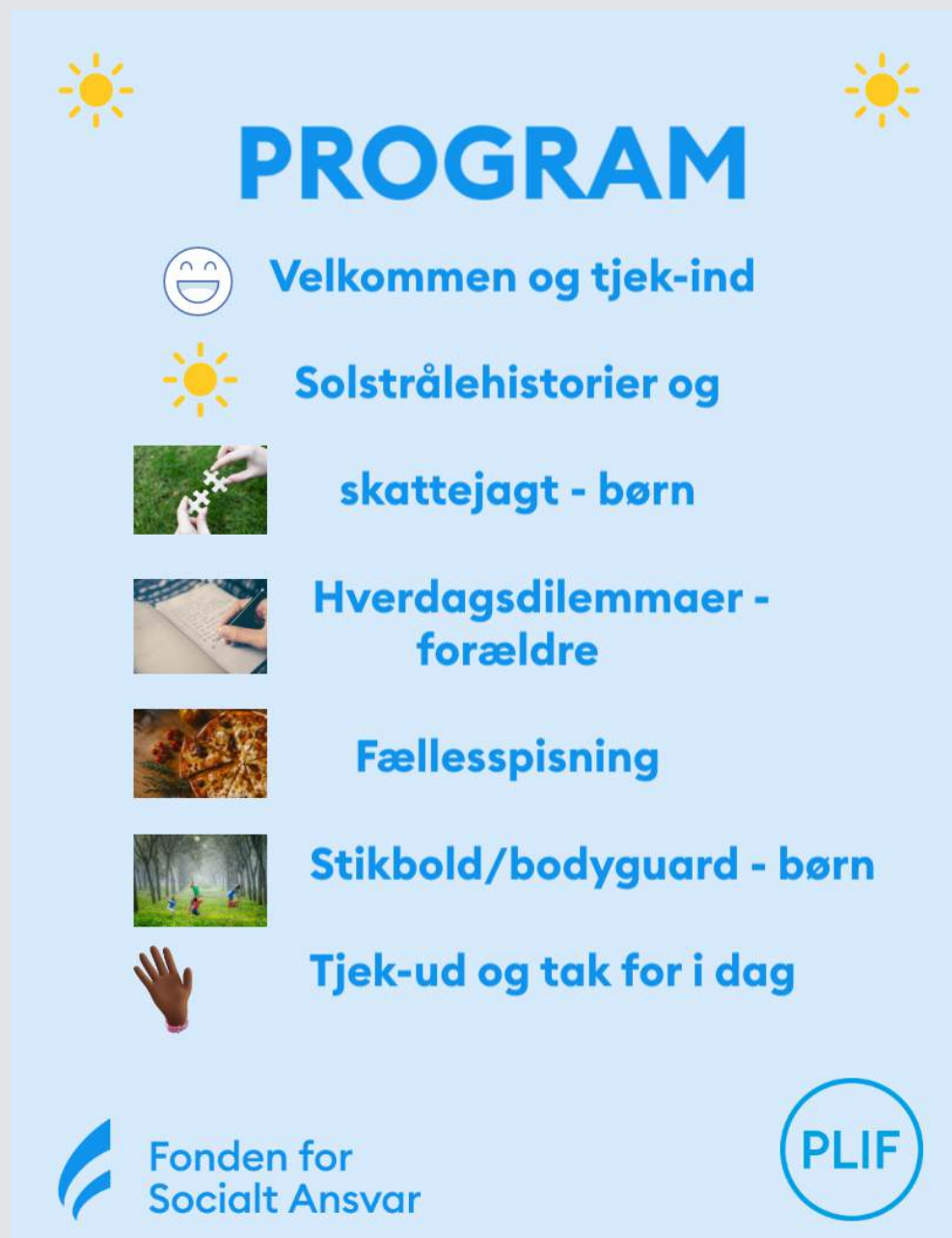
I kraft af at være et metodeudviklingsprojekt er det – udover at give hjælp til konkrete familier i projektperioden – også projektets mål at udvikle et koncept og metoder, som kan udbredes til gavn for endnu flere familier. Således er formålet desuden at udvikle en lokalt forankret indsats, der i samarbejde med boligsociale helhedsplaner og andre relevante aktører sikrer den bedst mulige understøttelse af familier i udsatte positioners behov og en langsigtet forankring af indsatsen.

Positive læringsmiljøer i familien udspiller sig konkret i én hovedform: familieforløb for familier i udsatte positioner. Herudover består projektet af familiecaféer, som oprindeligt var planlagt som peer to peer-netværk for familierne. Begge formater beskrives herunder.

Familieforløb: I projektet inviteres familier til at deltage i et familieforløb, som typisk løber over otte forløbsgange. Forløbsgangene fordeler sig som regel på seks hverdagsaftener og to lørdage. Hver forløbsgang består af en tjek ind-øvelse, en række aktiviteter for henholdsvis børn og forældre, fælles aftensmad og en tjek ud-øvelse. Mens aktiviteterne for børnene har til formål at øge børnenes engagement og selvtillid gennem leg og læring, har aktiviteterne for forældrene til formål at styrke den enkelte families muligheder for at støtte op om barnets trivsel og læring derhjemme. Dette sker gennem en række temaer og aktiviteter, som tager udgangspunkt i familiernes egne ønsker og behov. I indsatsen arbejdes der derfor ud fra en tilgang om, at den enkelte familie har en særlig ekspertviden om netop deres livssituation og behov. Nogle gange er der også aktiviteter for forældre og børn sammen. Et eksempel på et program for en forløbsgang kan ses i Figur 1.1.

Figur 1.1   Program for forløbsgang

Eksempel på et program for en forløbsgang i et familieforløb.

Kilde: Fonden for Socialt Ansvar.

Forløbsgangene faciliteres af frivillige og projektmedarbejdere fra FSA. De frivillige spiller en stor rolle i indsatsen; de frivillige er med til at facilitere aktiviteter og øvelser for både børn og voksne, samtidig med at de sammen med projektmedarbejdere har til opgave at facilitere dialoger og øvelser. Herudover

er det hensigten, at de frivillige og projektmedarbejderne har øje for lokale aktiviteter og initiativer, som ligeledes kan være til gavn for familierne. I forlængelse heraf er det centralt for indsatsen, at det særligt også er familierne selv, som gennem peer to peer-relationer støtter op om hinanden og sparrer med hinanden omkring relevante udfordringer, tvivl og problemstillinger. Således er det hensigten, at der skabes netværk på tværs af familierne, som potentielt kan fortsætte, efter forløbene er afsluttet.

Hen imod slutningen af familieforløbet arbejdes der med at klæde familierne på til at opsøge andre familier i deres lokalområde, som kan have gavn af erfaringerne i *Positive læringsmiljøer i familien*. Målet er at skabe lokalt forankrede familienetværk, som støtter hinanden og samtidig har fokus på at invitere andre med, så flere får gavn af erfaringerne fra projektet. Disse netværk kaldes 'familiecaféer'.

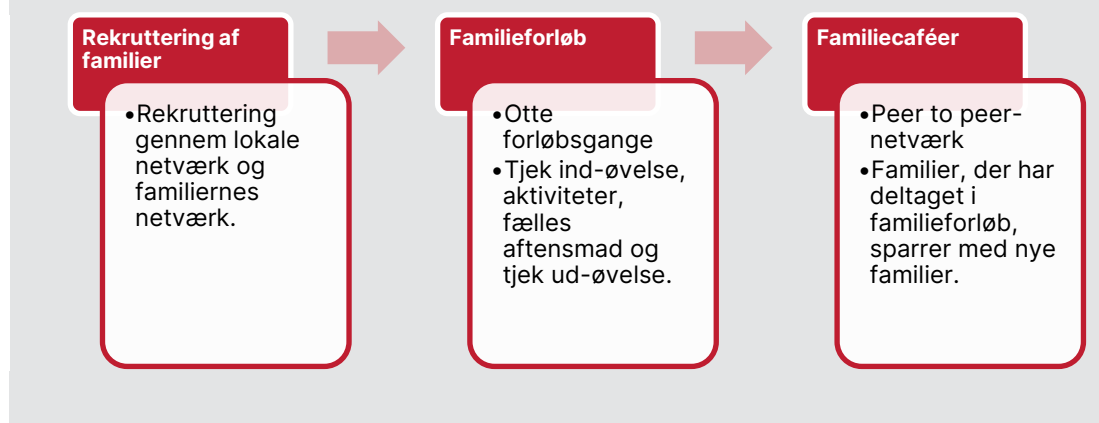
Familiecaféer: Oprindeligt var der planer om at etablere peer to peer-relationer mellem familier, der herefter selv kunne invitere nye familier ind i familieforløb og facilitere disse. I stedet har projektmedarbejderne arbejdet med at etablere familiecaféer, hvor familier, der har gennemgået forløb, fortsat kan mødes, og nye familier, der potentielt kan starte i familieforløb, kan komme og få et indtryk af projektet gennem tidligere deltagere og projektmedarbejdere. Familiecaféerne er præget af socialt samvær, hygge og mad.

Positive læringsmiljøer i familien begyndte i efteråret 2019 og er afsluttet primo 2024. I starten af 2020 blev projektet ligesom resten af Danmark påvirket af covid-19-pandemien og de deraf følgende restriktioner. Et enkelt familieforløb blev gennemført online, men som følge af et bevillingsstop i forbindelse med nedlukningen lukkede projektet kort tid efter ned på ubestemt tid. Projektet startede op igen i marts 2022 med fysiske familieforløb. Ved genopstart blev projektet påbegyndt på ny med nye medarbejdere og processer, og samarbejdsrelationer blev startet forfra.

Dataindsamlingen er sideløbende med projektet gennemført i perioden februar 2020-december 2023.

Nedenfor vises i Figur 1.2 forløbet af projektets elementer.

Figur 1.2   **Proces for familier**

1.3 Evalueringsspørgsmål og metode

Rapporten bygger på en evaluering af metodeudviklingsprojektet, der har til formål at følge og understøtte udviklingen i metodeudviklingsprojektet. Gennem formative processer har fokus været på, hvordan og hvorvidt de beskrevne elementer i projektets forandringsteori er fulgt, og hvordan forandringsteorien har udviklet sig gennem læring og metodeudvikling. Ud fra dette er den formulerede forandringsteori blevet tilpasset, så den afspejler praksis i forløbene og perspektiver på potentielle forandringer på kort, mellemlangt og langt sigt. Rapporten bygger således på en forandringsteoribaseret evaluering, der går tæt på projektets udvikling og læringspunkter såvel som metodeudviklingsprojektets potentiale for at leve op til de forandringsteoretiske mål og virkningsmekanismer, som præsenteres i afsnit 1.4.

Konkret undersøger vi, hvilke metoder og modeller der er succesfulde i metodeudviklingen af projektet, men også hvad familierne får ud af projektet i henhold til projektets forandringsteoretiske mål (se afsnit 1.4). For at få konkret indblik i, hvordan indsatsen og de forandringsteoretiske principper kommer til udtryk, samt hvilket udbytte familierne oplever, har evalueringsdesignet således både fokus på implementering og resultater.

I en formativ evalueringstilgang fokuseres der helt bevidst på at identificere de aspekter af en indsats, der er diskutabile og ikke fungerer optimalt, uanset om der er tale om en ellers ganske velfungerende indsats. I evalueringen af *Positive læringsmiljøer i familien* har vi derfor haft fokus på at stille spørgsmål, der ellers ikke ville blive stillet, og derigennem give FSA et kvalificeret grundlag til udvikling af forløbene. Denne formative evaluering skal dermed ikke alene vurderes på sit slutprodukt, altså denne afrapportering. I bedste fald og i

princippet har denne evaluering forinden overflødiggjort meget af det, der skulle have stået i denne afrapportering, fordi resultaterne allerede er leveret som feedback, og indsætterne derigennem er blevet tilpasset.

For at afdække projektets implementering og resultater tager evalueringen udgangspunkt i tre niveauer: 1) Organiseringen af indsatsen, 2) selve indsatsen og dens indhold samt 3) familiernes udbytte af indsatsen. Evalueringen besvarer således følgende evalueringsspørgsmål:

1. **Organiseringsniveau:** Hvordan etableres samarbejdsmodeller mellem aktører i lokalsamfundet, familier, frivillige og Fonden for Socialt Ansvar?
  - a. Hvilke samarbejdsmodeller er (og hvordan er disse) afgørende for, at et samarbejde i lokalområdet bliver bæredygtigt på måder, der fleksibelt understøtter projektets ambitioner om at understøtte læringsmiljøer i hjemmet?
  - b. Hvordan kan andre aktører bidrage, og hvilke samarbejdsformer er bæredygtige i de lokale strukturer?
2. **Indsatsniveau:** Hvordan etableres arenaer, hvor frivillige og familier støtter andre familier i at skabe gode læringsmiljøer i hjemmet?
  - a. Hvordan og hvilken opkvalificering skal familierne have? Hvordan engageres familierne, og hvad motiveres de af? Hvilke behov for støtte har de?
  - b. Hvordan støtter familierne deres børn, og hvordan imødekommer peer to peer-relationer familiernes behov? Hvordan organiseres og metodeudvikles det? Hvordan støtter forældre andre forældre?
3. **Individniveau:** Hvad får familierne ud af indsatsen?
  - a. Hvad er udbyttet for børn og familier?
  - b. Har forældrene styrket deres forudsætninger for at støtte deres børns læring og udvikling?
  - c. Deltager forældrene mere aktivt i deres børns liv?

Den samlede analyse er udarbejdet på baggrund af et omfattende datamateriale. Datakilderne er skitseret i Boks 1.1.

Boks 1.1   Datakilder

Evalueringen bygger på følgende datakilder:

- Observationer:
  - Syv observationer af familieforløb
  - To observationer af familiecaféer
  - Én observation af workshop for nye frivillige
- Kvalitative interviews:
  - 10 enkeltinterviews med familier
  - To gruppeinterviews med projektmedarbejdere i FSA
  - Tre gruppeinterviews med frivillige
  - Tre enkeltinterviews med samarbejdspartnere
- Logbøger fra projektmedarbejdere
- Spørgeskemaundersøgelse blandt familier.

Observationerne og de kvalitative interviews giver dybdegående indblik i såvel selve indsatsen og dens udfoldelse som indsatsens organisering. Dertil giver interviews med familierne indblik i deres oplevede udbytte af indsatsen, mens interviews med samarbejdspartnere belyser samarbejdsmodeller, herunder hvorvidt og hvordan indsatsen forankres lokalt.

Logbøgerne udfyldes af projektmedarbejdere fra FSA hver uge og betragtes derfor som kvalitative data, som repræsenterer medarbejdernes erfaringer fra indsatsen og de enkelte familieforløb. Logbøgerne bidrager med indgående indblik i indsatsens forløb og udvikling.

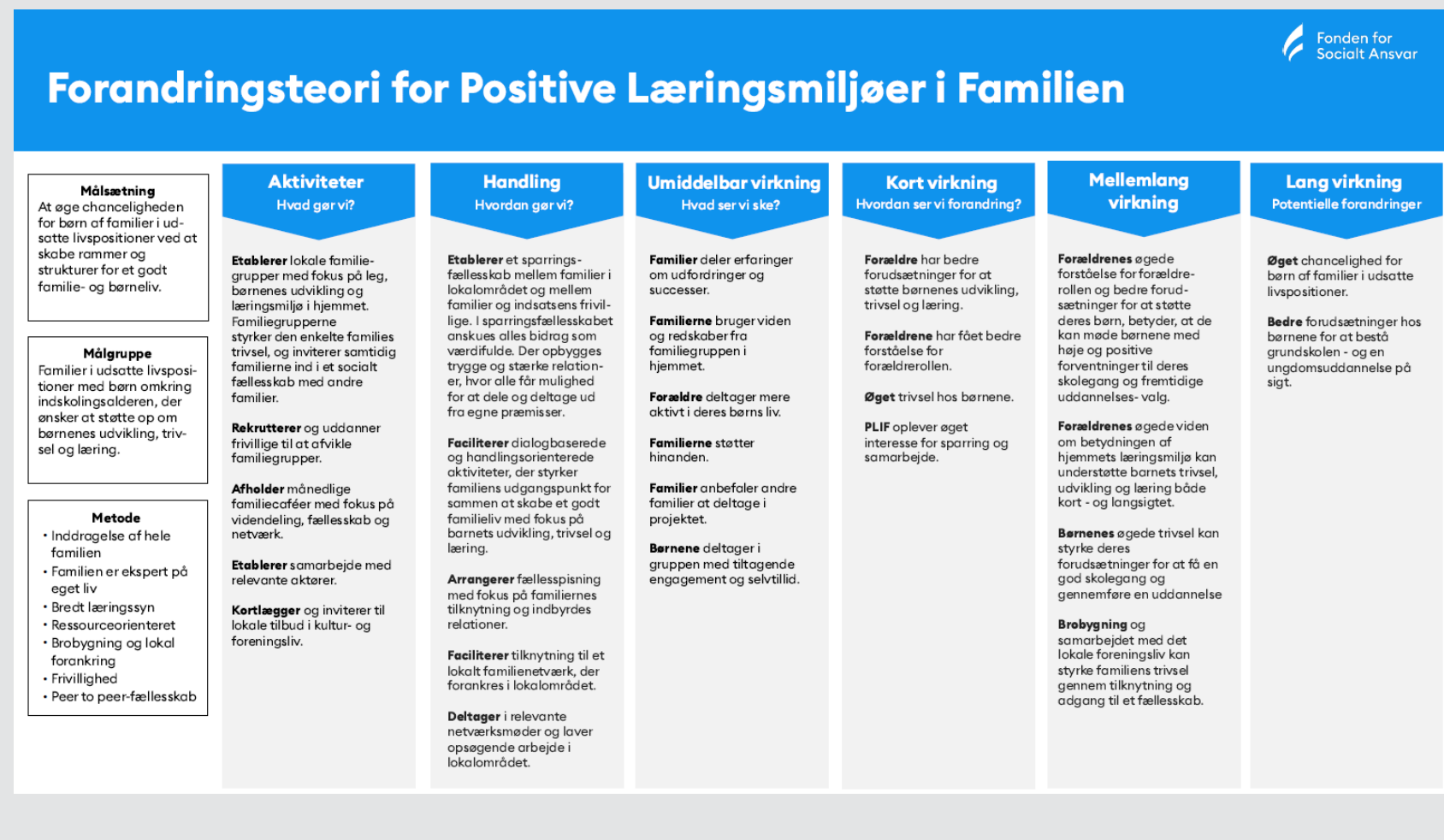
Spørgeskemadata anvendes i begrænset omfang i afrapporteringen, og der drages ikke konklusioner på baggrund af ændringer fra formålingen til eftermålingen. Vi rapporterer kun i enkelte tilfælde konkrete andele af besvarelserne (med minimum fem besvarelser i hver celle) til at understøtte de kvalitative analyser, der hvor det er muligt i forhold til anonymitet for dem, der har besvaret. Dette skyldes et meget lavt antal besvarelser fra de deltagende forældre, der begrænser spørgeskemaundersøgelsens udsigelseskraft.

En detaljeret beskrivelse af data og metode findes i Kapitel 5.

1.4 Forandringsteori

Positive læringsmiljøer i familien tager udgangspunkt i en forandringsteoretisk tilgang. Forandringsteorien er udviklet løbende undervejs i projektperioden, så den bedst muligt afspejler de aktuelle praksisser, målsætninger og forventede virkninger for projektet. Den seneste udgave af forandringsteorien, som er revideret ved afslutningen af projektperioden ultimo 2023, ses i Figur 1.3.

Figur 1.3 Forandringsteorien for Positive læringsmiljøer i familien

Kilde: Fonden for Socialt Ansvar.

Af forandringsteorien (Figur 1.3) fremgår det, at det samlede mål for projektet er at øge chancen for børn af familier i udsatte livspositioner ved at skabe rammer og strukturer for et godt familie- og børneliv. Projektet centrerer sig grundlæggende set om syv metodiske tilgange:

- Inddragelse af hele familien
- Familien er ekspert på eget liv
- Bredt læringssyn
- Ressourceorienteret
- Brobygning og lokal forankring
- Frivillighed
- Peer to peer-fællesskab.

De syv tilgange er retningsgivende for udførelsen af projektet og afspejles i de handlinger og mål, som forandringsteorien udstikker.

Som det fremgår af forandringsteorien, er det målet på kort sigt, at forældrene har bedre forudsætninger for at støtte deres børns udvikling, trivsel og læring; at forældrene har fået bedre forståelse for forælderollen; at børnene oplever en øget trivsel; samt at projektet oplever, at der er øget interesse for sparring og samarbejde. På lang sigt er det forventet, at der ses øget chancelighed blandt børnene af familier i udsatte positioner, og at børnene har bedre forudsætninger for at bestå grundskolen og på sigt også en ungdomsuddannelse.

De angivne virkninger af indsatsen forventes at ske på baggrund af en række aktiviteter, som foregår på projektets familieforsøg, og dertilhørende virkningsmekanismer. Aktiviteterne tager udgangspunkt i fem centrale fokuspunkter (se Bilag 4):

- Trivsel i familielivet
- Rammer og strukturer
- Leg og læring
- Det digitale liv
- Skole-hjem-samarbejde.

Herudover sker det gennem rekruttering af frivillige, videns- og erfaringsdeling mellem familierne, samarbejde med relevante eksterne aktører samt brobygning til det lokale kultur- og foreningsliv.

1.5 Læsevejledning

Efter indledningen skitserer vi i **Kapitel 2** projektets status og udvikling over tid fra projektets oprindelige, tiltænkte udformning og til dets endelige udformning. Her beskrives, hvordan indsatsen har udviklet sig og tilpasset sig i løbet af projektperioden, samt centrale læringspunkter, som medarbejderne i FSA har gjort sig undervejs. Herudover beskriver vi også målgruppen for indsatsen i projektet, som den var tiltænkt i den oprindelige ansøgning, i relation til den endelige gruppe borgere, som har deltaget i indsatsen.

Dernæst følger **Kapitel 3**, som omfatter den samlede analyse af den endelige udformning af metodeudviklingsprojektet *Positive læringsmiljøer i familien*. Analysen er struktureret ud fra de tre evalueringsspørgsmål med fokus på 1) organiseringen af indsatsen, 2) selve indsatsen og dens indhold samt 3) familiernes udbytte af indsatsen.

Afslutningsvis i **Kapitel 4** præsenterer vi den samlede konklusion på evalueringen, som efterfølges af et detaljeret overblik over evalueringens datamateriale og metode i **Kapitel 5**.

2 Projektets status og udvikling over tid

I dette kapitel beskriver vi *Positive læringsmiljøer i familiens* status og udvikling over tid og dets betydning for den samlede evaluering. Vi beskriver her, hvordan projektet har udviklet sig fra den oprindelige ansøgning til Den A.P. Møllerske Støttefond og til dets egentlige udformning ved projektets afslutning. Hertil beskriver vi projektets målgruppe i relation til de familier, som er rekrutteret til familieforløbene samt de gennemførte forløb.

2.1 Gennemførte forløb

Der er i alt i projektperioden gennemført otte familieforløb, heraf ét online forløb under covid-19 (se Boks 2.1). Indhold og form på familieforløbene er løbende blevet udviklet undervejs, i takt med at projektmedarbejdere i FSA i samarbejde med de frivillige har gjort sig afgørende erfaringer med afviklingen af indsatsen. Evalueringen af *Positive læringsmiljøer i familien* afdækker de læringspunkter fra indsatsen, som er relevante for besvarelse af vores evalueringsspørgsmål.

Information om afholdte familieforløb i projektperioden:

- Otte gennemførte familieforløb:
  - Ét online forløb under covid-19-nedlukningen
  - Syv fysiske familieforløb i perioden 2022-2024
- 34 familier har afsluttet et familieforløb i perioden 2022-2024 (information mangler fra online forløb)
- 31 familier har deltaget i mindst fem forløbsgange i perioden 2022-2024 (information mangler fra online forløb)
- Der har været mellem 2 og 10 familier til stede ved forløbenes første forløbsgang og mellem 1 og 8 familier til stede ved forløbenes afsluttende forløbsgang (information mangler fra online forløb)
- Fem forskellige placeringer (ved fysiske forløbsgange)
- 23 frivillige i alt.

Kilde: Selvrapporteret, Fonden for Socialt Ansvar.

2.2   **Udvikling og læringspunkter**

I løbet af projektperioden er der i *Positive læringsmiljøer i familien* foretaget ændringer i projektets udformning i både større og mindre grad. Forskellige faktorer har haft betydning for projektets gennemførelse som oprindeligt tiltænkt, herunder blandt andet covid-19-pandemien, men også projektnære udfordringer såsom samarbejde med lokale skoler, som har vist sig at være sværere end forventet. Vi uddyber i dette kapitel konkrete ændringer og projektets udvikling generelt.

Projektet er tilrettelagt som et metodeudviklingsprojekt. Oprindeligt var det tiltænkt, at projektet på sigt skulle munde ud i et koncept for en indsats, der kan bidrage til at bryde den sociale arv allerede ved indgangen til folkeskolen.

Dette ved at støtte forældre i at understøtte deres børns læring. Ved opstart af projektet er følgende outcome-mål formuleret for metodeudviklingsfasen:

- Forældrene har styrkede forudsætninger for at støtte deres børns læring og udvikling
- Forældrene deltager mere aktivt i deres børns liv
- Forældre kan støtte andre forældre.

For at nå i mål med de tre outcome-mål er det skitseret, at projektet vil engagere frivillige familier i peer to peer-relationer, der på sigt skal støtte andre familier, etablere samarbejder med skoler og lokalsamfundsaktører i øvrigt og udvikle følgende to metoder:

1. Metode(r) til at styrke udsatte forældres mulighed for at spille en aktiv rolle i forhold til deres børns læring. Understøttelse af forældres viden om og kompetencer til, hvordan man støtter sit barns udvikling og læring i hverdagen gennem konkrete handlinger.
2. Metode(r) til at skabe rum for læring både fysisk og mentalt. Et helhedsorienteret blik på udsatte familier og udsatte familiers trivsel, hvor der bygges bro mellem familierne og de instanser, som kan hjælpe familierne med at få hjælp til andre ting (fx bolig, økonomi mv.), som kan være barrierer for forældrenes overskud til at skabe plads til læring.

Derudover var der oprindelig fokus på at tilpasse indsatsen til lokalområdet samt at tilrettelægge og udfolde indsatsen i samarbejde med familierne selv og relevante lokale aktører. Et centralt fokuspunkt for projektet var derfor oprindelig at samarbejde med skoler og lokale samarbejdspartnere.

Denne oprindelige udformning af metodeudviklingsprojektet har dog ændret sig ad flere omgange i løbet af projektperioden, hvilket skyldes en række forskellige faktorer, som beskrives nærmere herunder. Den endelige evaluering af *Positive læringsmiljøer i familien*, som præsenteres i Kapitel 3, analyserer og vurderer indsatsen i projektet i dens endelige udformning. De kvantitative målsætninger, som blev skitseret i begyndelsen af projektperioden (se Boks 2.2 om oprindelige succeskriterier) er i løbet af projektperioden blevet nedprioriteret og er derfor ikke i fokus i den endelige evaluering.

Vi medtager ikke de kvantitative mål, da disse oprindelig var tæt knyttet til den skoletilknytning, der var i projektet ved opstarten. I takt med at dette fokus blev nedtonet på grund af manglende succes med skolesamarbejdet, blev disse kvantitative mål også irrelevante, og derfor er de udgået af evalueringen.

I det følgende beskriver vi nogle af de konkrete ændringer, der er sket i takt med projektets metodeudvikling.

Covid-19

Omkring opstarten af *Positive læringsmiljøer i familien* blev projektet ligesom resten af Danmark påvirket af covid-19-pandemien og de restriktioner, der fulgte med. Restriktionerne og nedlukningen havde stor betydning for projektets udformning og karakter, idet familier, frivillige og medarbejdere fra FSA ikke kunne mødes fysisk i en lang periode.

Covid-19-nedlukningen ramte tidligt i projektet, hvorfor det første familieforløb blev rykket online. Det viste sig dog hurtigt, at det var vanskeligt at arbejde netværksbaseret og motivere familier til at deltage online og dermed gennemføre forløbene online. På trods af udfordringerne gennemførte man onlineforløbet med 10 forløbsgange. Projektet lukkede kort tid efter ned på ubestemt tid som følge af et bevillingsstop.

Nedlukningen af projektet fortsatte indtil marts 2022, hvorefter det startede op igen med fysiske familieforløb, herunder helt nye medarbejdere og opstart af processer og samarbejdsrelationer. Udskiftningen af medarbejdere betød, at man i projektet startede forfra. En del netværk, læring og metoder er derfor blevet gentaget af skiftende medarbejdere. Således markerer nedlukningen i forbindelse med covid-19 et videnstab fra projektets oprindelige opstart til den efterfølgende genopstart.

Indsatsens oprindelige outcome-mål

Forældrene har forudsætningerne til at støtte deres børns læring og udvikling

- Forældrene har fået en bedre forståelse for skolen, dens rammer og forventninger til forældre
- Forældrene har fået fokus på og blik for egne ressourcer i forhold til at motivere og støtte deres børns læring og udvikling
- Forældrene har fået hjælp til de barrierer, som gør det svært for dem at støtte op om deres barns skolegang
- Forældrene og skolerne oplever et forbedret samarbejde
- Ulovligt fravær er i slutningen af forløbet nedbragt med 50 %
- Forældrene har netværk med andre forældre, som de kan dele deres bekymringer og erfaringer med.

Forældrene deltager aktivt i deres børns liv

- Forældrene har fået en bedre forståelse for forælderollen
- Forældrene har fået redskaber til at skabe dialog med deres barn
- Forældrene deltager i skolens arrangementer.

Forældre kan støtte andre forældre

Skift i fokus fra skolegang og læring til det nære familieliv

Som det fremgår af projektets outcome-mål og metoder, er der i den oprindelige beskrivelse af indsatsen stor fokus på børnenes skolegang og læring. Dette afspejler sig i særdeleshed også i de succeskriterier, som oprindeligt er udstukket for indsatsen (se Boks 2.2). Projektet havde indledningsvist en målsætning om, at de deltagende forældre bl.a. skulle opnå en bedre forståelse for og et bedre samarbejde med deres barns skole, og at børnenes fravær skulle nedbringes. Derfor var det tiltænkt, at fokus på skole og læring skulle være en central del af familieforløbene og i de konkrete aktiviteter, og at lokale skoler skulle være projektets primære samarbejdspartnere.

Siden hen har projektet udviklet sig til især at have fokus på det nære familieliv. Denne udvikling er dels sket, i takt med at familieforløbene er blevet tilpasset familiernes ønsker og behov, og dels i takt med at det viste sig vanskeligt at opretholde et samarbejde med skolerne. Tilrettelæggelsen af det enkelte familieforløb efter familiernes ressourcer og ønsker er en central del af indsatsen og afspejles i den seneste forandringsteori (se afsnit 1.4). Det har i familieforløbene vist sig, at det for familierne i langt højere grad er det nære familieliv frem for børnenes skolegang og læring, som fylder i hverdagen, og som de har behov for gensidig sparring

omkring (se afsnit 3.2.2 om temaer i forløbet). Derudover har det været vanskeligt at etablere tætte samarbejder med skolerne til trods for skolernes udtrykte velvillighed over for samarbejdet.

Nogle af de emner, der i særlig grad fylder i familieforløbene, er skærmtid samt konkrete rammer og strukturer i hjemmet såsom sengetider og måltider. Med dette skift i fokus er det derfor forventeligt alene indirekte, at projektet kan have en betydning for børnenes skole. Der har i projektets processer med familierne ikke været fokus på at støtte op om børnenes skolegang og læring, men derimod på det private familieliv, herunder de sociale elementer af børnenes skolegang (sociale relationer, fællesskaber, mobning, børnefødselsdage etc.). Når familier styrkes i deres familieliv, kan det også have en afsmittende effekt på børnenes skoleliv, men det er alene indirekte.

På baggrund af temaer, der løbende er opstået under familieforløbene, og som igennem medarbejderes løbende erfaringsopsamling har vist sig at være vigtige for de deltagende familier, har FSA udarbejdet et aktivitetshæfte (se Bilag 4). Derudover har FSA udviklet et frivillighæfte til nye frivillige og et idékatalog til familierne (materialet kan findes på FSA's hjemmeside). Aktivitetshæftet (Bilag 4) fungerer som redskab til familieforløbene og indeholder en række aktiviteter, som tager udgangspunkt i fem centrale temaer, som de frivillige og medarbejderne kan inkorporere i familieforløbene efter behov:

1. Trivsel i familielivet
2. Digitalt familieliv
3. Rammer og strukturer i familielivet
4. Leg og læring i familien
5. Skole-hjem-samarbejde.

For hver aktivitet indgår en beskrivelse af aktiviteten og dens fremgangsmåde, varighed, nødvendige materialer samt aktivitetens læringsmål. Således er indsatsen løbende justeret, så den i højere grad stemmer overens med familiernes behov og ønsker, og aktiviteterne er relevante og meningsfulde for familierne.

Samarbejde med skoler

Det var oprindeligt planen at etablere et tæt samarbejde med lokale skoler som et afgørende værktøj til at understøtte projektets målsætninger. Igennem et tæt samarbejde med skoler var det hensigten, at projektet kunne få kontakt med relevante familier og styrke forældres forståelse for skolen, dens rammer og forventninger. Dertil var det tiltænkt, at skolerne kunne bidrage med målinger af udbyttet blandt børnene i indsatsen gennem fraværdata og sprogtest. Der var en forventning om, at børnene som et outcome af projektet ville være mindre fraværende i skolen og blive bedre til dansk sprog. Skolerne spillede således en afgørende rolle i det oprindelige projektdesign og i relation til projektet succeskriterier (se Boks 2.2).

Siden hen har det vist sig at være for svært at etablere samarbejder med skoler (se også afsnit 3.1.1 om netværksarbejde). FSA har gennem projektperioden forsøgt at opretholde kontakt til flere forskellige skoler i forskellige kommuner i nærheden af planlagte familieføløb, men samarbejdet har vist sig at være vanskeligt at opretholde. Dette til trods for at der har været udbredt villighed til at etablere et samarbejde blandt både FSA og skolerne. Projektmedarbejderne har deltaget i mange møder med ledere og medarbejdere på skoler, og de har indkaldt forældre til informationsmøder, men skolerne har ikke bidraget til rekruttering af familier. I interviews med projektmedarbejdere i FSA og i logbøgerne peges der på, at det blandt andet kan tilskrives manglende ressourcer og tid fra skolernes side til at støtte op om *Positive læringsmiljøer i familien*. Der peges dertil på, at stærkere skolesamarbejder kunne være gavnligt for projektet i forbindelse med rekruttering af familier og med henblik på at styrke skole-hjem-samarbejdet. Der har været succes med at rekruttere en mindre gruppe af familier på en enkelt skole, hvor en af projektets medarbejdere tidligere har været ansat. Dette med baggrund i medarbejderens konkrete netværk og kontakter på denne skole.

Projektets ændrede fokus skyldes således både vanskeligheder med at etablere samarbejder med relevante skoler og familiernes interesser.

Boks 2.2   Oprindelige succeskriterier for Positive læringsmiljøer i familien

Succeskriterier beskrevet i FSA's ansøgning, januar 2019

- 85 % af forældrene, som indgår i indsatsen, har fået bedre forståelse for skolen, dens ramme og forventninger til forældre.
- 75 % af forældrene, som indgår i indsatsen, oplever forbedret samarbejde med skolen.
- 85 % af forældrene, som indgår i indsatsen, har fået bedre forståelse for forælderollen.
- 75 % af forældrene, som indgår i indsatsen, har fået skabt mere tid sammen med børnene.
- 75 % af forældrene, som indgår i indsatsen, har fået hjælp til de barrierer, som gør det svært for dem at støtte op om barnets skolegang.
- Alle deltagende skoler i projektet oplever, at projektet medvirker til bedre samarbejde med forældre.
- Ulovligt fravær er i slutningen af testforløb nedbragt med minimum 50 %.

Formativt samarbejde

Af FSA's oprindelige ansøgning til Den A.P. Møllerske Støttefond fremgår det, at det oprindeligt var tiltænkt, at der skulle foregå et formativt evalueringssamarbejde mellem FSA og VIVE. Det formative samarbejde skulle foregå gennem løbende feedback fra VIVE i form af opmærksomhedspunkter og procesopfølgning, som dermed kan føde ind i videreudviklingen af projektet. Dette er blevet gennemført gennem løbende møder mellem medarbejdere i FSA og VIVE. Det er VIVEs vurdering, at den formative del af evalueringen kunne have været udfoldet i endnu højere grad. Den manglende udfoldelse af de formative dele skyldes blandt andet medarbejderudskiftninger ved FSA.

Betydning for evalueringen

Samlet set har de forskellige ændringer og justeringer i *Positive læringsmiljøer i familien* haft den betydning for evalueringen, at det indsamlede datamateriale spænder over en lang periode og forskellige dele af projektets udformning.

Dette er således også afspejlet i analysen, der bygger på et bredt datagrundlag med viden om projektets forskelligartede processer og faser.

Idet evalueringen følger projektets udvikling, har vi også justeret vores fokus i overensstemmelse med projektets metodeudvikling og fokuserer mindre på samarbejder med skoler.

2.3 Målgruppen

Målgruppen for indsatsen for projektet blev oprindeligt formuleret som familier i udsatte livspositioner med børn i indskolingsalderen, som mangler viden om og redskaber til at stimulere deres børns udvikling og understøtte deres læring. Det beskrives oprindeligt af FSA, at det forventes, at familierne kan være karakteriseret af selv at have ringe skoleuddannelse eller dårlige skoleoplevelser, manglende netværk, manglende dansk kundskaber og være i en økonomisk udsat position. I deres ansøgning uddyber FSA familiernes udsathed i relation til følgende mulige faktorer:

- Forældre i udsatte livssituationer, der mangler viden om og redskaber til at stimulere deres børns udvikling og understøtte deres læring.
- Forældre, der ikke ved, at de spiller en central rolle i deres børns læring, eller tænker, at fagfolkene omkring børnene er de vigtigste.
- Forældre, der mangler tro på egne forældreevner, ikke ser sig selv som rollemodeller og dermed heller ikke tager forældreansvar.
- Forældre, der føler sig uden for systemet, har mistillid til systemet eller oplever at blive mødt af mistillid fra systemets side.
- Forældre, der mangler netværk, hvor de kan dele bekymringer og refleksioner om det at være forældre.
- Forældre, der ikke har gået i dansk folkeskole, og hvor børnene muligvis ikke har gået i dansk daginstitution.
- Mange af forældrene kan ligeledes være i en økonomisk udsat position.

I *Positive læringsmiljøer i familien* defineres udsathed således i relation til sociale og socioøkonomiske forhold, herunder blandt andet begrænsede økonomiske ressourcer, lav uddannelsesmæssig baggrund og mangel på sociale netværk. Det forventes, at børn af familier i udsatte positioner kan have dårligere forudsætninger for at klare sig godt og trives i skolen samt i hverdagen gene-

relt, hvorfor en indsats med fokus på det gode familie- og børneliv som forudsætning for god skolegang og læring samt peer to peer-fællesskaber kan understøtte familierne i deres hverdag.

På baggrund af observationer og interviews med både familier og frivillige i projektet såvel som data fra spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at de deltagende familier varierer i karakter og socioøkonomisk baggrund. Dette beskrives nærmere i afsnit 3.3.1 om karakteristik af familierne. Familierne, som deltager, karakteriseres af forskellige uddannelsesmæssige baggrunde, både højt- og lavt uddannede, mens deres arbejdsmarkedstilknytning også varierer. Flere af familierne har desuden anden etnisk oprindelse end dansk, og det fremgår af medarbejdernes logbøger, at nogle familier kan føle sig udfordret i forhold til deres sprogkunderskaber i kontakten med skoler.

Således består den endelige målgruppe af både ressourcestærke familier i henhold til arbejde og uddannelse, men også familier i udsatte positioner med mindre tilknytning til arbejdsmarkedet og økonomiske udfordringer. Nogle af de ressourcestærke familier har andre sårbarheder i relation til børn med diagnoser eller skolevægring, og sårbarhed kan derfor være mange forskellige ting. Gruppens heterogenitet afspejles også i forskellige ønsker og behov, men ens for dem alle er, at de er interesserede i den gensidige erfarings- og videnudveksling med andre familier, som projektet giver mulighed for.

3 Analyse af *Positive læringsmiljøer i familien*

I dette kapitel præsenterer vi en analyse af undersøgelsens datamateriale med udgangspunkt i evalueringsspørgsmålene. Analysen er således opdelt i tre afsnit, der afspejler evalueringens tre niveauer: 1) organisationsniveau, 2) indsatsniveau og 3) individniveau.

3.1 Etablering af samarbejdsmodeller

I dette afsnit svarer vi på evalueringens første spørgsmål:

Organiseringsniveau: Hvordan etableres samarbejdsmodeller mellem projektet *Positive læringsmiljøer i familien* og aktører i lokalsamfundet, familier, frivillige samt Fonden for Socialt Ansvar og skoler?

1. Hvilke samarbejdsmodeller er afgørende for, at et samarbejde i lokalområdet bliver bæredygtigt på måder, der fleksibelt understøtter projektets ambitioner om at understøtte læringsmiljøer i hjemmet?
2. Hvordan kan skolerne og eventuelt andre aktører bidrage, og hvilke samarbejdsformer er bæredygtige i de lokale strukturer?

Indledningsvis analyserer vi, hvordan netværksarbejde og den lokale forankring skaber forudsætninger for etablering af indsatsen. Herefter følger analyse af brobygningen til andre tilbud i lokalområdet. Afsnittet afsluttes med en analyse af, hvordan der kan skabes bæredygtig organisering af indsatsen i lokalområdet.

I Boks 3.1 samler vi op på hovedpointerne fra analysen på organisatorisk niveau.

Hovedkonklusioner på organisatorisk niveau:

- Personlig netværksmæssig kontakt og lokal forankring er afgørende.
  - Personlig netværksmæssige kontakt er nødvendig for at etablere sig i og samarbejde med lokalmiljøet og rekruttere familier. Der, hvor samarbejdspartnere ikke har været aktive med at henvise familier, er der ikke kommet mange familier ind i projektet.
  - Synlighed og tilstedeværelse samt netværk med andre lokale aktører er afgørende for rekruttering.
- Samarbejde med skoler har vist sig vanskeligt.
- *Positive læringsmiljøer i familien* kunne have skabt et mere træfsikkert projekt fra start af, hvis projektets medarbejdere havde prioriteret at af-søge og koordinere med andre lokale tilbud i lokalområdet forud for indsatsens opstart.
- Den lokale netværksmæssige brobygning har været mere effektiv *ind i* projektet end *ud af* projektet til andre tilbud. Projektet kunne med fordel have haft større fokus på brobygning til andre tilbud for at styrke den lokale forankring og rekruttering af familier.
  - Brobygning kan også stille krav om personlig kontakt mellem familier og andre lokale tilbud samt følgeskab og opfølgning. Dette har været svært at have ressourcer til i *Positive læringsmiljøer i familien*.

3.1.1 Netværksarbejde

I forbindelse med etablering af de enkelte forløb gennemfører de ansatte i projektet en række opgaver, der involverer forskellige samarbejdsmodeller. Ud over selve planlægningen af indholdet skal de sørge for lokaler og invitere relevante familier til deltagelse. Det er opgaver, der har krævet, at de har arbejdet netværksbaseret med lokale samarbejdspartnere. Projektets medarbejdere har også arbejdet netværksbaseret med at engagere frivillige, men frivillige er også engageret gennem annoncering på Facebook og lignende.

For familiernes vedkommende har FSA forsøgt sig med en bred rekrutteringsstrategi. Man har således både forsøgt at rekruttere familier til projektet gennem netværk, personlige kontakter, opslag på sociale medier og fysiske sedler i lokalområdet såsom i supermarkeder. Hvordan familierne er blevet bekendt med projektet, har VIVE ikke systematiske data på. Ifølge medarbejdere i projektet er der alene engageret en enkelt familie på baggrund af opslag på sociale medier. Det har vist sig, at det stort set udelukkende er netværk og personlige kontakter, der har været afgørende i forhold til at rekruttere familier til indsatsen. En samarbejdspartner i en boligsocial helhedsplan bekræfter nødvendigheden af personlig netværksmæssig kontakt og fortæller, at de familier, som hun har henvist til forløb i *Positive læringsmiljøer i familien*, er familier, som hun har haft en personlig kontakt med.

Det fremgår yderligere af interviews med både samarbejdspartnere og medarbejdere i projektet, at det især har været afgørende, at samarbejdspartnere med mange forskellige kontakter i og omkring boligsociale helhedsplaner i udsatte boligområder har henvist familier til forløb. I de lokalområder, hvor den boligsociale helhedsplan ikke har været aktiv med at henvise familier, er der ikke kommet så mange familier.

Det har især været afgørende at bruge netværk i opstartsfasen i et lokalområde, hvor kun få eller ingen familier endnu kendte til projektet. Det har vist sig, at når projektet har kørt over noget tid i et lokalområde, bliver også tidligere deltagere netværkspersoner for nye familier, som de via personlig kontakt anbefaler forløbet til. Dermed opbygges en form for kaskademodel mellem borgere. Det har været tilfældet i Tingbjerg.

Det har været vanskeligere at etablere bæredygtig rekruttering via familierne selv i andre lokalområder, hvor netværket i lokalområdet har været mindre frugtbart. Dertil kommer, at også familiecafeerne¹ i Tingbjerg har tiltrukket nye familier, der efterfølgende gerne har villet deltage i forløb. Men det har især været afgørende for etableringen og vedligeholdelsen af projektet, at boligsociale helhedsplaner har henvist familier. I efteråret 2023 tog medarbejderne konsekvensen af denne læring og gennemførte udelukkende forløb i Tingbjerg og nedprioriterede de lokalområder, hvor det var vanskeligere at engagere netværkspartnere, der kunne henvise familier til forløb. Projektets medarbejdere har også brugt netværk i andre af FSA's projekter, henholdsvis Bydelsmødre og Baba, som består af frivilligt aktive med brede netværk i udsatte boligområder, herunder med familier. Men det fremgår af medarbejdernes logbøger og af interviews med samarbejdspartnere, at de lokale netværkspartnere er absolut afgørende. En medarbejder i projektet udtrykker om betydningen af samarbejdet med den boligsociale helhedsplan i Tingbjerg:

---

¹ Se afsnit 3.2.5 om familiecafeer.

Det her med at skabe lokalt netværk og lokale samarbejdsaftaler i forhold til rekruttering og viden om, hvilke lokale tilbud og aktiviteter vi kan henvise familierne til. Det tager jo bare tid. Derfor har det givet meget, at der er aftalt [brug af, red.] tid og ressourcer fra de boligsociale helhedsplaner. Fordi de aktivt har været med til at ringe nogle familier op, som de er i kontakt med, og sige "må vi give jeres kontaktoplysninger til Positive læringsmiljøer i familien"? Så ringer vi dem op og tager en opfølgende samtale. Så er det meget nemmere at få dem med, end hvis vi faktisk skal ud og sige "Vi er Positive læringsmiljøer i familien, vi har de her familiegrupper, er det noget, I kunne være med til?". Fordi der så er rigtig mange led, de skal i gennem. Hvis vi ikke har den her tætte kontakt med de boligsociale helhedsplaner [så er det svært at få kontakt med familierne, red.].

Den boligsociale helhedsplan i Tingbjerg har ikke alene bidraget med netværk, men også indoptaget rekruttering af familier til forløb i *Positive læringsmiljøer i familien* i sine egne arbejdsopgaver. Vi ved fra andre undersøgelser, at medarbejdere i de boligsociale helhedsplaner er meget erfarne udi netop at arbejde netværksbaseret i lokalområderne (Christensen et al., 2022). Det er en kerneopgave for medarbejdere i de boligsociale helhedsplaner at understøtte aktiviteter til beboerne gennem netværksarbejde og en stor mangfoldighed af samarbejdspartnere i og omkring de udsatte boligområder. De boligsociale helhedsplaner koordinerer mange aktiviteter og kontakter, og det gælder således også i forhold til *Positive læringsmiljøer i familien*. En boligsocial medarbejder fortæller i et interview, at hun ikke alene spreder viden om projektet, men at hun også koordinerer tidspunkter for forløbet og andre aktiviteter med medarbejdere i projektet, så der ikke foregår flere aktiviteter målrettet de samme familier samtidig. Koordinering i lokalområdet er derfor også nødvendig i forhold til den lavpraktiske planlægning. Hvis der er flere tilbud til den samme målgruppe af familier på samme tid, vil det naturligvis mindske tilgangen til forløb i *Positive læringsmiljøer i familien*, og det kan også skabe konflikter i lokalområdet, som fremadrettet også kan skade bæredygtigheden af projektet. Nogle samarbejdspartnere blandt de boligsociale helhedsplaner har også stillet lokaler til rådighed i den boligsociale helhedsplans almene boligafdeling, hvor projektets forløb er blevet gennemført. Dette er planlagt under hensyntagen til andre aktiviteter.

Medarbejderne i *Positive læringsmiljøer i familien* har også arbejdet netværksbaseret ved at være til stede med pjecer og information om *Positive læringsmiljøer i familier* ved begivenheder, i svømmehaller og lignende, og de har etableret samarbejder med andre lokale foreninger om gensidigt at henvise familier til hinanden. Det fremgår af medarbejdernes logbøger, at synlighed og tilstedeværelse samt netværk med andre lokale aktører også har været afgørende for rekruttering af familier.

Det har til gengæld vist sig vanskeligt at samarbejde med skolerne om rekruttering af familier. Det fremgår af medarbejdernes logbøger, at medarbejderne over lange perioder har deltaget i møder med medarbejdere og ledere på skoler, der gerne ville samarbejde om rekruttering af familier til forløb. Men det er alene lykkedes på en skole, hvor en af medarbejderne i projektet har haft et personligt stærkt netværk. Vi ved fra andre undersøgelser, at kommunale organisationer på børne- og ungeområdet er de mest uerfarne med hensyn til at samarbejde netværksbaseret med civilsamfundet, og at der kan være mange barrierer for samarbejdet (Ibsen & Espersen, 2016). Det fremgår af logbøger, at projektet gennem årene opretholdt fokus på skolerne som samarbejdspartnere, selvom det viste sig vanskeligt. Der har også været afholdt flere informationsmøder om projektet på skoler, hvor ingen eller få familier er dukket op. Det fremgår af medarbejdernes logbøger, at beskeder forsvinder i mængden på AULA, og at skolerne har for mange projekter til at prioritere det. Vi ved fra andre undersøgelser, at der også kan være kulturelle og styringsmæssige barrierer (Ibsen & Espersen, 2016).

Vanskeligheder med at etablere lokale samarbejder og rekruttere familier derigennem har også betydet, at indsatsen kontinuerligt har krævet medarbejderressourcer. Det fremgår af interviews med medarbejderne, at det først er det sidste halve år af 2023, at de har en oplevelse af, at forankringen i lokalområdet betyder, at der strømmer nye familier til, uden at medarbejderne opsøger det. Det betyder, at indsatsen (endnu ikke?) i sin nuværende form er blevet bæredygtig på frivillig basis. Det udfordrer bæredygtigheden i forhold til at udvikle et koncept, der er levedygtigt med færre lønnede konsulenttimer. VIVE vurderer, at der er potentiale for, at indsatsen kan udvikles på baggrund af en højere grad af frivilligt engagement og aktiv deltagelse fra familierne.

3.1.2 Den lokale forankring

I Tingbjerg har der således været størst succes med at tiltrække familier til forløb. Det fremgår af interviews, at medarbejdere i den boligsociale helhedsplan i Tingbjerg har indoptaget projektet i deres aktivitetsportefølje. De har selv tidligere haft en anden type af familiekurser, og i dag har de i stedet *Positive læringsmiljøer i familien*, som de herefter systematisk henviser familier til. Det har betydet, at projektet har haft rigtig mange familier i Tingbjerg og medarbejderne har derfor prioriteret at oprette flere hold i Tingbjerg i efteråret 2023.

Den boligsociale medarbejder fortæller i et interview, at den lokale forankring er afgørende. Det er den lokale forankring, der gør det muligt at koordinere tilbud, lokaler og tidspunkter med andre aktører i lokalområdet med sammenlignelige tilbud til samme målgruppe eller med andre relevante tilbud. Derved kan

man tilpasse sig områdets øvrige tilbud frem for at opbygge tilbud, der udkonkurrerer hinanden. Den boligsociale medarbejder fortæller, at projektet med fordel på forhånd kunne have tilpasset sig den konkrete kontekst fra start af:

Svagheden [i projektet, red.] er, at de ikke på forhånd har afsøgt, hvad er der i boligområdet her, hvem kan vi koble os op på af samarbejdspartnere.

Projektet og medarbejderne har tilrettelagt forløbsgangene uden først at afdække behov og aktører i lokalområdet, og den boligsociale medarbejder betoner, at de kunne have skabt et mere træfsikkert projekt fra start af, hvis projektets medarbejdere havde prioriteret at tilpasse sig konteksten fra start af. Nødvendigheden af intenst netværksarbejde gælder således ikke alene i kontakten med familierne (og potentielle frivillige), men også aktiviteter generelt og den lokale forankring. *Positive læringsmiljøer i familien* har således skullet tilpasse sig det konkrete lokalområde, efterhånden som de har gjort sig erfaringer med familier og samarbejdspartnere. Ifølge den boligsociale helhedsplan ville det have været frugtbart, hvis de havde afdækket lokalområdets eksisterende aktiviteter, allerede *inden* de opstartede deres egne.

Denne betoning af nødvendigheden af den lokale forankring betyder også, at en boligsocial medarbejder oplever en nødvendighed af, at de frivillige også er lokalt forankrede. Det er flere af de frivillige også, men ikke alle. Der er også studerende blandt de frivillige, som til daglig bor i andre lokalområder. Den boligsociale medarbejder siger om de lokale frivillige i projektet:

Jeg tænker, de lokale [frivillige, red.], dem møder man jo igen mere naturligt. Dem hilser man måske på, på gaden, eller man kommer til samme arrangement. Så kan man jo sige: "Hey, hvordan går det egentlig med det der? Fik I egentlig et godt forløb der inde i Sundhedshuset med jeres overvægtige dreng?"

Når man er lokal frivillig, vil man naturligt være en del af familiernes lokalmiljø og bygge videre på relationer og interaktioner også uden for familieforløbene. Derved integreres man som frivillig i familiernes lokale liv, og familier og frivillige kan bedre gensidigt støtte op om hinandens liv. Projektet har haft en ambition om at understøtte peer to peer-relationer mellem frivillige (familier) og andre familier, og når frivillige er lokale, kan der bygges videre på disse uden for de enkelte forløbsgange og etableres bæredygtige peer to peer-relationer lokalt. Flere af de frivillige er lokale, men det har ikke været et kriterie i sig selv i rekrutteringen af frivillige, og de ikke-lokale frivilliges roller har derfor afgrænset sig til projektets rum.

3.1.3 Brobygning til tilbud i lokalområdet

Mens de boligsociale medarbejdere har været afgørende brobyggere for familierne *ind i Positive læringsmiljøer i familien*, har det omvendt været vanskeligere for projektet at brobygge den anden vej *ud fra Positive læringsmiljøer i familien* til andre tilbud i de boligsociale helhedsplaner, civilsamfundet eller kommunalt regi. En af de første frivillige fortæller i et interview, at de var med ude og blive vist rundt i tilbud i en boligsocial helhedsplan, og at de brugte tid og ressourcer på at sætte sig ind i, hvad der var af tilbud lokalt, som de kunne fortælle familierne om. Det gjaldt alt fra fodboldhold til børnene, gældsrådgivning til forældrene og sociale aktiviteter for hele familien. Men det er ikke tilstrækkeligt at fortælle familierne om forskellige tilbud. Ifølge en boligsocial medarbejder kan det, som i rekrutteringen af familier til *Positive læringsmiljøer i familien*, være afgørende ikke blot at fortælle om et tilbud eller uddele en pjece, men derimod at have personlig kontakt eller en personlig invitation, og nogle gange nogen at følges med (netværk). Den boligsociale medarbejder udtrykker:

Mange ting er jo relevant for familielivet og børns trivsel. Jeg synes, jeg havde mange ting at fortælle dem. Og så gav jeg de frivillige en rundvisning i Tingbjerg, fordi min erfaring er, at når jeg brobygger til ting og fortæller om tilbud, er det meget lettere, når jeg selv har oplevet personen eller stedet. Det var en god ide at vise dem rundt, så de kan sige: "Der kan du gå ned til Sundhedshuset, der er kvindemotion hver onsdag formiddag" eller "Nåh, du har noget med diabetes. Ved du godt, at hernede kan du faktisk få en samtale om diabetes og hjælp til det" eller "Hernede i området er der havelod, hvor du kan få et havelod og dyrke ting sammen." Og det allerbedste ville jo være at have forældrene og familierne med ude, men nu var det så det her, jeg kunne gøre. (...) at få folk brobygget rigtigt. For brobygning er jo ikke bare en folder eller oplysning, det er jo at få dem derhen og sikre sig, de bliver godt mødt og sådan nogle ting.

En anden samarbejdspartner i en anden boligsocial helhedsplan fortæller, at der er enkelte eksempler på, at familier har fået kontakt til relevante tilbud gennem brobygning, som hun og *Positive læringsmiljøer i familien* har anbefalet familierne. Det gælder svømning og en anden sportsgren. Men brobygning kan også stille krav om personlig kontakt, følgeskab og opfølgning. Og det har været svært at have ressourcer til i *Positive læringsmiljøer i familien*. Dvs. den lokale netværksmæssige placering har været mere effektiv *ind i* projektet end *ud af* projektet til andre tilbud. Brobygningen begge veje kan være væsentlig for de konkrete familiers adgang til forskellige tilbud i lokalområdet, men også for forankringen af *Positive læringsmiljøer i familien* i lokalområdet. Jo mere netværksmæssig udveksling blandt andre aktører i lokalområdet, jo mere kontakt og dermed også større tilstrømning af familier, frivillige og ressourcer i

øvrigt (lokaler, ideer, mad etc.) vil der komme til projektet. Netværksarbejde er baseret på gensidighed i relationen, hvor begge parter giver og tager, og man gensidigt henviser til hinanden. Et større fokus på brobygning *ud* kunne derfor også have styrket tilgangen af familierne til forløb og projektets forankring i lokalområderne.

3.1.4 Bæredygtig organisering

Bæredygtig organisering af civilsamfundsborne indsatser til familier i udsatte positioner som *Positive læringsmiljøer i familien* er derfor indsatser, der arbejder lokalt forankret og netværksbaseret, og som strategisk arbejder med at tilpasse indsatsen til øvrige tilbud i lokalområdet og indgå i gensidig udveksling af viden og ressourcer med samarbejdspartnere og andre aktører i lokalområdet. Det kræver tid og ressourcer at opbygge og vedligeholde gode relationer til samarbejdspartnere i det enkelte lokalområde. Det fremgår af medarbejdernes logbøger, at det har været en væsentlig arbejdsopgave. Her er det et læringspunkt, at det er vigtigt at fokusere på samarbejdspartnere, der gerne vil samarbejde gensidigt, frem for samarbejdspartnere, der ikke skaber værdi. I dette tilfælde skolerne. Det er også et læringspunkt, at *Positive læringsmiljøer i familien* kunne have tiltrukket flere familier, hvis de havde prioriteret brobygning *ud af* forløbet i lige så høj grad som *ind i* forløbet. Indsatsen har i sin nuværende form ikke nået at blive tilstrækkelig lokalt forankret på frivillig basis til at være bæredygtig med færre lønnede konsulenttimer. Dog kan de mange erfaringer, som FSA har gjort sig undervejs, bruges med henblik på at videreudvikle indsatsen. Ligeledes er der udviklet materialer til indsatsen (aktivitetshæfte til familieforløbene, et frivillighæfte til nye frivillige og et idékatalog til familierne), som med fordel kan benyttes, hvis projektet fortsættes i en anden form.

I løbet af projektperioden har der også været medarbejderudskiftning i regi af FSA. Dette skete blandt andet i forbindelse med covid-19-nedlukningen, hvor man var nødsaget til at afskedige medarbejdere, samt efterfølgende nyansættelser ved projektets genopstart. Det fremgår af VIVEs observationer og interviews, at en del netværk, læring og metoder er blevet gentaget af skiftende medarbejdere. Herudover var det en præmis for projektets bevilling ved genopstart, at der blev genetableret samarbejdsaftaler med skolerne. Således fortsatte man med at have fokus på samarbejdet med skoler, til trods for at det har vist sig vanskeligt.

3.2 Indsatsen

I dette afsnit svarer vi på evalueringens andet spørgsmål:

Indsatsniveau: Hvordan etableres arenaer, hvor frivillige og familier støtter andre familier i at skabe gode læringsmiljøer i hjemmet?

1. Hvordan og hvilken opkvalificering skal familierne have? Hvordan engageres familierne, og hvad motiveres de af? Hvilke behov for støtte har de?
2. Hvordan støtter familierne deres børn, og hvordan imødekommer peer to peer-relationer familiernes behov? Hvordan organiseres og metodeudvikles det? Hvordan støtter forældre andre forældre?

Indledningsvist analyserer vi afgørende læringspunkter i relation til gennemførelse af forløb i projektet, der er afgørende for en forståelse af familiernes oplevede behov for støtte og deres engagement i indsatsen. Herefter følger en analyse af de temaer, der er blevet arbejdet med på forløbsgangene. Temaerne afspejler også familiernes motivationer, fokus og behov. Efterfølgende analyserer vi, hvordan indsatsen arbejder med inddragelse af familiernes egne formulerede behov og peer to peer-relationer. Afslutningsvis analyserer vi de frivilliges mange roller og familiecafeerne som en anden metode i projektet.

I Boks 3.2 samler vi op på hovedpointerne fra analysen på indsatsniveau.

Hovedkonklusioner på indsatsniveau:

- Drejebogen er vejledende for familieforløbene, da det er nødvendigt at tilpasse sig familier og frivillige. Den vigtigste virkningsmekanisme er familiernes indflydelse på, hvilke temaer der er fokus på, samt deres interne sparring. De frivillige og medarbejderne faciliterer forløbet, mens familierne selv finder løsninger.
- Det tager for lang tid at lave mad sammen med familierne. Det fungerer godt, når en frivillig laver mad til alle.
- Det er nødvendigt med forskudt velkomst, da mange familier kommer for sent. Der skal heller ikke være for mange aktiviteter og skift, da der skal være tid til uformel dialog og netværk, hvorigennem familierne også sparrer med hinanden.
- Der er løbende udskiftning af familier, og otte forløbsgange kan være for få, da det tager tid at etablere tillidsfulde relationer mellem de frivillige/medarbejderne og familierne.
- De frivillige er glade for, at de ikke skal være eksperterne, og det er især deres erfaringsbaserede viden, der er relevant for familierne. Frivillige med egne familieerfaringer fungerer særlig godt.
- Indsatsens oprindelige fokus på skolegang og læring er løbende udfaset, i takt med at man har tilpasset sig familiernes ønsker og behov. Derfor er det det nære familieliv samt rammer og strukturer i hjemmet, der især er fokus på ved projektets nuværende format.

3.2.1 Læringspunkter fra forløbsgangene

Der er mange læringspunkter fra forløbsgangene, der kredser om forskellige dele af forløbet, og som relaterer sig til familiernes engagement og behov.

Forud for hver forløbsgang laver medarbejderne en drejebog, der er vejledende. Det fremgår af interviews med medarbejdere og observation af workshop for frivillige, at drejebogen tilpasses efter behov, mens forløbsgange

gennemføres. En medarbejder udtrykker på frivilligworkshop: "Vi laver drejebogen om undervejs. Det er ligeværdig dialog og ikke klasseundervisning." Det er således en afgørende udvikling af metode i *Positive læringsmiljøer i familien*, at drejebogen er fleksibel og vejledende for at kunne tilpasse sig de konkrete deltagere, familier såvel som frivillige.

Derudover har flere elementer af forløbsgangene givet anledning til læring og udvikling undervejs i projektperioden. Især har selve faciliteringen og rækkefølgen af aktiviteter på forløbsgangen forandret sig undervejs som en del af metodeudviklingen.

I starten af projektet eksperimenterede medarbejdere og frivillige med at lave mad sammen med familierne. Men det tog for lang tid, medmindre forløbet fandt sted på en lørdag, hvor der er sat mere tid af til forløbsgangen (5 timer) end på en regulær hverdag. I hverdagen mødes familier, frivillige og medarbejdere kun i et par timer, og her tager fælles madlavning så meget fokus, at det er svært at nå andre processer.

Med baggrund i disse erfaringer købte medarbejderne i en lang periode i stedet mad udefra, der blev leveret. Det sidste halve år af 2023 er der i stedet kommet en frivillig fra Baba, en anden indsats i FSA, som har lavet hjemmelavet mad til familierne. Det har været meget populært, og duften har spredt sig fra køkkenet og ud blandt familier, der laver aktiviteter, inden de spiser mad sammen. Derved er familierne ikke sammen om at lave maden, men om at deltage i måltidet og det sociale samvær omkring måltidet. Det fremgår af VIVES observationer, at familierne til gengæld deltager aktivt i oprydningen og er sammen om dette, og her fortsætter de igangsatte dialoger. Det er vanskeligt at have tid til det hele, og ved at vælge ikke at være sammen om madlavning kan familierne i stedet være sammen om andre aktiviteter. De samme erfaringer omkring manglende tid og madlavning i sene eftermiddagstimer sammen med børnefamilier har man haft i Hele Danmarks Familieklub, hvor børnefamilier og frivillige også mødes hver 14. dag et par timer en eftermiddag (Espersen et al., 2020).

Medarbejderne i *Positive læringsmiljøer i familien* har også undervejs ændret strukturen på den enkelte forløbsgang. I udgangspunktet startede den enkelte forløbsgang med fælles indtjekning, der senere i stedet blev til en løbende, fleksibel og mere rolig velkomst med fælles indtjekning kl. 17.30. Dette med baggrund i erfaringer med, at familierne mødte op forskudt. Det fremgår af VIVES observationer, at det er almindeligt, at familierne kommer for sent, og en form for fleksibel og rolig opstart er en nødvendig konsekvens af dette. Medarbejdere og frivillige tager fleksibelt og forskudt imod familierne over en længere periode og har ting klar til aktiviteter, der kan laves imens. Fx spil eller tegning. Forskudt velkomst og samtidige rolige aktiviteter skaber ifølge medarbejderne en ro til at sige goddag og velkommen. Medarbejderne vurderer i

interviews, at de derved får en mere målrettet velkomst, der kan rumme, at nogle familier har brug for fleksibilitet i forhold til ankomst. Det er især nødvendigt, når der er mange deltagende familier. Samtidig fremgår det af interviews med familierne, at nogle mødre oplever, at det kan virke for kaotisk, når der ikke er et struktureret program kontinuerligt og fra start af. Der er således både behov for stram struktur og for løst uformelt samvær, for faciliteret program og ro til at ankomme forskudt, og det kan være svært at finde balancen.

Det er også en væsentlig læring, at der ikke skal være for mange aktiviteter pr. forløbsgang. Helst kun en enkelt aktivitet ud over mad. Der bruges mere tid til spisning, når der er hjemmelavet mad, og på at snakke sammen. Alle aktiviteter afvikles derfor fra efteråret 23 og frem *før* spisning, imens en frivillig laver mad. Tidligere i forløbet havde de aktivitet før maden, fælles måltid og herefter afsluttende aktiviteter igen. Ifølge både medarbejdere og familierne selv er familierne især glade for at tale med hinanden om, hvad der fylder for dem, og det gør de også under måltidet. Familierne har efterspurgt mere tid til fri snak og mindre faciliteret dialog. Det fremgår af interviews med familierne, at det især er peer to peer-relationerne familierne imellem, som familierne lærer af. Denne enklere struktur med færre skift og hjemmelavet mad betyder, at projektet imødekommer familiernes behov for mere tid til uformel dialog og viden-delning. Det fremgår af VIVEs observationer fra de tidlige forløb, at mange skift mellem aktiviteter tager tid og afbryder lege, dialoger og processer, der er i gang. Ifølge medarbejderne er den mere enkle form og den uformelle dialog meget givtig metodisk. En medarbejder udtrykker:

Det her med, at man spiser sammen, og man får den her uformelle snak, mens der er sørget for mad og drikkevarer til dem. Det skaber virkelig nogle unikke og gode samtaler, fordi man ligesom har tid og ro til, at man kan snakke sammen.

Medarbejderne udtrykker i interviews, at de i praksis er pragmatiske omkring at overholde tidsplanen og de planlagte aktiviteter. Det vigtigste er, at det er rart at være der. En tryk og tillidsfuld stemning er grundlaget for, at familierne kan sparre med hinanden og indgå i de planlagte faciliterede dialogprocesser. Færre skift øger familiernes oplevelse af tryghed og deres motivation til at dele oplevede udfordringer og mulige løsninger med hinanden.

Generelt oplever medarbejderne derfor, at tid er vigtigt for at undgå et alt for pakket program, og de ville gerne starte op en halv time tidligere. Det er også en erfaring, at 8 forløbsgange er for lidt. Medarbejderne vurderer, at man med fordel kan udvide fra 8 til 10 forløbsgange. I starten af et forløb er der flere udskiftninger blandt deltagerne, nogle starter sent op, andre fortryder, og der skal derfor gå et par forløbsgange før alle ved, hvem der deltager, og føler sig trygge i det.

Det har gennemgående været en udfordring, at der er udskiftning blandt familierne. Nogle familier falder fra undervejs, og nye starter op. Nogle temaer kan være sårbare at tale om, og det kan være vigtigt, at der er skabt en tillidsfuld atmosfære blandt de deltagende familier og frivillige. Derfor kan det forstyrre dynamikken i en gruppe, når nye kommer til, og andre holder op, og det er en præmis, at der går et stykke tid, før der er etableret en gruppe, der har tillid til hinanden.

Aktuelt er der i efteråret 2023 ca. 5-9 familier ad gangen, og selve forløbet med faciliteret dialog over dilemmaer eller lignende varer typisk 30-40 minutter. Resten af de cirka 2 timers forløb er ankomst, mad, afslutning og uformel dialog. Det fremgår af VIVEs observationer, at for mange familier (mere end 8-9 familier) kan give en kaotisk og larmende stemning, mens få familier (to eller tre) omvendt kan være så få, at det kan blive for intimt for familierne at snakke om de vanskelige emner.

Nogle gange laver familierne aktiviteter sammen, andre gange adskilles børn og forældre, i hvert fald i en del af programmet. Det fremgår af medarbejderens logbøger og af VIVEs observationer, at opdelingen af børn og forældre fungerer godt, da det giver familierne mulighed for at arbejde med samme tema fra forskellige vinkler. Nogle frivillige laver lege og aktiviteter med børnene udendørs eller i tilstødende lokaler, mens andre frivillige faciliterer dialogprocesser med forældrene, fx gennem dilemmaøvelser. Efterfølgende kan familierne dele tanker og følelser om et emne set fra både forældre- og børneperspektiv, og det har gavnet familiernes mentalisering. Men det kræver, at projektet har flere rum stillet til rådighed og/eller kan være udendørs. Mange børn har meget energi, og det kan være vigtigt samtidig at arbejde med bevægelsesorienterede aktiviteter.

Observation af familier i dilemmaspil

Mens børnene leger med en gruppe frivillige, er der tre frivillige, der sidder rundt om et bord med fem mødre. Den ene frivillige lægger nogle laminerede kort på bordet, der i korte sætninger beskriver en case. Familierne vælger et kort, der handler om, at ens barn bliver inviteret til en børnefødselsdag, hvor man ved som mor, at nogle af de andre børn i klassen ikke bliver inviteret med. Skal man som mor blande sig og tage kontakt til de andre familier, eller skal man lade være?

Den frivillige stiller spørgsmål, og de andre frivillige er med i snakken. "Hvad ville I gøre"? Og "Hvorfor"? Flere af mødrene kommer til at snakke om egne erfaringer, og de drøfter etiske dilemmaer og det at have ansvar for fællesskabet i klassen, selvom man ikke er en direkte del af det. Det smitter af på børnenes liv derhjemme, og det er vigtigt, at der er et stærkt klassefællesskab. Det ved de alle sammen. Men det er givtigt at dele erfaringer med, hvordan man kan gøre det.

Aldersspredningen blandt børnene rummer både udfordringer og muligheder. Det kan være vanskeligt at tilrettelægge aktiviteter, når der er stor aldersspredning på børnene. Samtidig oplever både medarbejdere og frivillige, at børnene er gode til at lege sammen på tværs, og at de store børn er gode til at tage sig af de mindre børn. I hverdagen lever de meget aldersinddelt i skole og daginstitution, og i *Positive læringsmiljøer i familien* kan de i stedet lære af hinanden og afprøve forskellige roller, hvor de skal hjælpe hinanden på tværs af familierne og i den enkelte familie.

Det er også et læringspunkt, at det nogle gange kan være en udfordring, når familier kender hinanden i forvejen. Det kan nogle gange betyde, at der opstår "fællesskaber i fællesskabet" af familier, som ikke inkluderer de andre. Disse mindre fællesskaber kan snakke internt på eget sprog, som andre ikke forstår, eller de kan snakke indforstået og intimt sammen i dialoger, som de andre ikke deltager i. Det betyder, at medarbejdere og frivillige skal være opmærksomme på, at alle er med i fællesskabet.

Et andet læringspunkt omkring metoder handler om dialogen mellem forløbsgangene. I starten kontaktede de frivillige familierne mellem hver forløbsgang med en opgave, de skulle arbejde med. Det blev for svært at opretholde. En frivillig fortæller i et interview, at det kræver en tættere relation at kunne ringe til folk. Den frivillige udtrykker:

Det var først her til sidst [i forløbet, red.], at jeg følte, vores relation var blevet så god, at det gav mening at ringe.

De frivillige fortæller i interviews, at familierne oplevede det som stressende, og de oplevede det selv en anelse ubekvemt. Det holdte de derfor op med. Det er et væsentligt læringspunkt, at dialoger og processer om de vanskelige emner skal være åbne og tillidsfulde, men samtidig ikke alt for intime og private. Det er en vanskelig balance, og de enkelte familier har forskellige grænser. Når der er en gruppe af familier, er det muligt at gennemføre en fælles dialog og dele erfaringer og tanker om vanskelige emner, uden at det bliver meget intimt og personligt. Det fremgår af VIVEs observationer, at nogle familier gerne vil deltage mere passivt end andre, og at det er vigtigt at respektere den enkelte families grænser.

Det er også et væsentligt læringspunkt, at de afgørende virkningsmekanismer i projektet vurderes af alle informantgrupper at være selve sparringen mellem familier og mellem familier og frivillige. En frivillig forklarer, hvordan det ikke er deres rolle af docere viden:

Vi [frivillige, red.] sidder med en faciliterende samtale med forældrene ud fra forskellige spørgsmål, som [medarbejders navn, red.] har sørget for, eller en ramme, han har sørget for. Nogle dilemmaer, vi kan tale ud fra. [Medarbejders navn, red.] har ligesom sat samtalerammen, men det er os frivillige, der faciliterer. Men det er ikke os, der skal komme med løsningerne. Det er drøftelsen forældrene imellem, der gør, at de får øje på noget. Noget de andre siger. Vi kan være med til at facilitere de gode pointer, men det er ikke os, der skal komme med løsningerne som sådan. Hvis der ikke er nogen, der kommer med noget, så kan vi sagtens byde ind med nogle eksempler eller noget. Men der er ikke nogen af os, der skal sidde og fortælle dem, hvad de skal gøre. Det er mere en drøftelse, hvor vi bliver opmærksomme på hinandens perspektiver.

Metoden i projektet er peer to peer-relationerne familierne imellem. Tilsvarende medgiver medarbejderne i interviews, at de frivillige fungerer bedst, når de har nogle egne erfaringer, fx med børn og familieliv, som de kan bruge som frivillige. Det er den erfaringsbaserede viden og gensidige sparring familierne imellem, der skaber værdi, og de mere faglige inputs fungerer som inspiration. Det fremgår også af VIVEs observationer, at dialogerne mellem familierne, de faciliterede såvel som de uformelle, som oftest er gensidige, trygge og erfaringsudvekslende, og at familierne lærer noget af hinanden. Fx om at håndtere børnenes digitale liv, komme ud ad døren om morgenen uden konflikter, spisesituationer i hjemmet og lignende.

Det fremgår også af VIVEs observationer, at familierne indirekte støtter deres børn ved at have fokus på at løse oplevede udfordringer i det nære familieliv gennem gensidig støtte og sparring familierne imellem. Heri ligger projektets peer to peer-relationer og metodeudvikling. Der er ikke en oplevelse af, at familierne har brug for uddannelse eller opkvalificering, men derimod for at sparre med hinanden om oplevede vanskeligheder i det nære familieliv gennem projektets rammesætning og facilitering.

Projektet er lykkedes med at skabe et tillidsfuldt rum, hvor familierne kan dele vanskelige temaer med hinanden uden at overskride hinandens grænser. En af metoderne hertil er, at faciliteringen også har fokus på positive oplevelser. Der er således også fokus på, at familierne kan fortælle om det, de er gode til. Dels skaber det en god stemning, der kan bidrage til et trygt rum for familierne, dels er der mulighed for, at andre familier kan inspireres af gode erfaringer.

3.2.2 Temaerne i forløbet

Projektet (se forandringsteorien, afsnit 1.4) har fokus på fem centrale temaer, som danner grundlaget for de aktiviteter, som familieforløbene består af:

- Trivsel i familielivet
- Rammer og strukturer
- Leg og læring
- Det digitale liv
- Skole-hjem-samarbejde.

På tværs af de enkelte forløbsgange er der gennemgående temaer, der har fyldt hos familierne, og som processer og dialog har fokuseret på. Det har især været emner som:

- Brug af sociale medier
- Venskaber mellem børn og teenagere
- Fritidsaktiviteter
- Skærmtid hos børn
- Spisesituationer i en børnefamilie
- Grænser og konflikter
- At komme ud ad døren om morgenen

- Hvordan man som familie med anden etnisk oprindelse end dansk bidrager til sine børns integration
- Mobning og socialt liv i skolen.

Langt de fleste forældre fortæller i interviews, at de oplever et tilfredsstillende samarbejde med skolerne. Dette understøttes af forældrenes besvarelser af spørgeskemaerne; størstedelen af de forældre, som har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, giver udtryk for, at de oplever et godt samarbejde med lærerne på deres barns skole om barnets skolegang. Dertil oplever størstedelen af forældrene, at deres barns lærer lytter til deres holdninger og synspunkter, og en stor andel føler sig inddraget i, hvordan deres barn klarer sig fagligt, og velorienteret om deres barns sociale trivsel i skolen. Flere af forældrene, der er rekrutteret til indsatsen, giver derfor udtryk for, at de allerede ved indsatsens opstart oplever et godt samarbejde med deres barns skole.

Forældrene er derfor mere optagede af oplevede udfordringer i den nære hverdag i familien og af det sociale liv i skolen. En frivillig fortæller:

Dynamikken i familien fylder meget. Nogle gange også dynamikken i noget udefra [fx skole, red.]. Og så er det jo det, der fylder. Det er mere barnets trivsel i skolen. Og venskaber. Socialisering i skolen. Og også når andre forældre har været i samme situation. Men det faglige, det har vi ikke været så optagede af.

I forbindelse med at det nære familieliv er i fokus, fortæller de frivillige i interviews, at det for dem ofte handler om at understøtte forældrenes mentalisering i forhold til børneperspektiver. Når eksempelvis en forælder tænker i straf og belønning som børneopdragelse, vil de frivillige fokusere på børnenes perspektiv i dialogen, så forældrene lærer at forstå straf og belønning set fra børnenes perspektiv. En frivillig siger:

Det handler om intensivering af børneperspektiver. Så hvis vi hele tiden kan tale ind i, hvordan barnet ser og oplever, og vi kan spore forældrene ind på "hvordan tror du dit barn oplever det i denne her situation?". Og forældrenes evne til at mentalisere og se sig selv udefra, men også se barnet indefra. Så den øvelse var den første, vi lærte, eller den første, vi blev præsenteret for af [medarbejdernes navne, red.]. Det er forældrene, der er eksperterne, men vi skal lede dem ind på mentaliseringen og deres forståelse af deres egne børn (...). Det er også derfor, aktiviteterne i starten handler om børnenes perspektiv, så forældrene kan høre noget af det.

Familierne er mere konkrete i deres beskrivelser af temaer. En mor fortæller eksempelvis, at de i familien snakker om behov for rutiner, der kan minimere

konflikter, og en anden mor fortæller om en proces med dilemmaspil som udgangspunkt for faciliteret dialog om "de ting, som de har problemer med". Moren udtrykker:

Som forældre kan vi sidde og snakke om fx "min søn, han sidder hele tiden og leger med sin computer" eller et eller andet. Så kan vi snakke om, at man skal holde aftaler. I skolen, når lærerne siger noget, hører de efter, men forældrene, der hører de ikke efter. Hvad gør vi så? Så vi snakker om, at jeg gør det på den måde, du kan gøre sådan her. Ligesom et dilemma, ikke?

Dilemmaspil er en anvendt metode, der går igen i de forskellige forløb og kan omhandle mange temaer.

Det fremgår af interviews med familierne, at familierne alle er aktive og deltagende i forældremøder, legegruppearrangementer, fødselsdage m.m. Der har dog været en enkelt gruppe med familier med børn med særlige behov og/eller diagnoser, som ikke har oplevet et vellykket skole-hjem-samarbejde. Her fyldte det dårlige samarbejde med skolerne en meget stor del af familiernes interne dialog. Det fremgår af VIVEs observationer, at disse familierne havde et stort behov for erfaringsdeling med ligesindede og et sted, hvor deres børn kunne lege frit uden at opleve, at de var anderledes eller problematiske.

Ud over temaerne i de faciliterede processer får familierne også efter behov udleveret materiale om andre tilbud. Det kan være andre steder, man kan få rådgivning i forhold til teenagere og digitalt liv, fx Red Barnet om digitalt liv og Sex og Samfunds podcast om 'Start snakken'. Medarbejdere og frivillige har også videregivet information om, hvor man kan købe ind for få penge, videreformidlet apps med adgang til overskudsmad, økonomi- og gældsrådgivning eller andet. Men som allerede nævnt i afsnit 3.1, har der ikke været ressourcer til at følge familier eller børn hen i nye tilbud eller bidrage med at skabe personlig kontakt.

3.2.3 Inddragelse og udgangspunkt i familiernes egne behov

Inddragelsen af familierne i planlægning af temaer er også en del af projektets peer to peer-metoder.

Ifølge medarbejderne har det udspillet sig på en sådan måde, at temaerne på de enkelte forløbsgange er vokset ud af dialogen mellem medarbejdere, frivillige og familier. Medarbejderne kommer med nogle forslag, og familierne byder ind med ønsker. En medarbejder siger:

Jamen de [temaerne, red.] opstår ofte i den dialog, man har haft med familierne igennem de forskellige forløbsgange, hvor de også er med til at sætte præg, på hvad det er, der fylder hos dem. Ja, og så er det jo også ofte noget, vi opfanger i de samtaler, vi har med de frivillige eller sammen med familierne. Det kan både være under de forskellige aktiviteter, men det kan også være i de løbne samtaler, vi har med dem, når vi siger "vi ses næste gang, er der noget I godt kunne tænke jer?". Så det opstår lidt spontant i dialogen eller under aftensmaden.

Konkret foregår det ved, at medarbejderne har dialog med familierne om, hvad der rører sig. En frivillig forklarer:

Altså [medarbejders navn, red.] har lidt føling af, hvad der sker i forældregruppen. De har også en WhatsApp-gruppe, tror jeg, hvor de kan skrive til hinanden, og hvor de lægger links op og sådan noget. [Medarbejders navn, red.] har en fornemmelse af, hvad det er for nogle udfordringer, de enkelte familier står i. I starten lagde vi mærke til, at [medarbejders navn, red.] ligesom kom med nogle aktiviteter som familierne kunne vælge ind på. Der blev det tydeligt, at det godt kunne være, at familierne så ud på forskellige måder, men de havde alle sammen grundlæggende samme udfordringer. Fx det der med at sætte grænser på en anerkendende måde for deres børn. Og så har [medarbejders navn, red.] haft en proces, der hedder "kolde og varme emner", hvor [medarbejders navn, red.] har sat en masse emner op, hvorigennem forældrene har været med til at vurdere "hvad er vigtigst? Hvad fylder i vores liv, og hvad fylder endnu mere?". Så de varme emner er dem, vi gik i dybden med, og de kolde emner var måske det, vi tog op næste gang.

Medarbejderne har skabt en ramme, hvorigennem familier og frivillige kan byde ind. Medarbejderne præsenterer nogle muligheder, som familierne kan anerkende, og familierne kan også komme med nye relaterede forslag. Ifølge en boligsocial medarbejder, der samarbejder med projektet, er denne løbende tilpasning til familiernes egne oplevede behov det væsentligste element af indsatsen:

Det er måske det allervigtigste at gå med de emner, som familierne bringer op. (...) Fordi det jo er det, som fylder for dem. Hvis jeg nu kommer og siger: "Nu skal vi have et emne om social kontrol, fordi det er vigtigt, at I bliver uddannet i, at i Danmark har jeres børn rettigheder til det og det og det". Jeg har [tidligere, red.] bedt folk om at komme med emner, hvor social kontrol så var noget, de selv bragte på banen [så engageres familierne bedre, red.]. Men familierne gider ikke, hvis de ikke selv har ejerskab.

En anden boligsocial medarbejder peger også på, at det konstruktive ved *Positive læringsmiljøer i familien* netop er, at familierne selv kan pege på, hvad de ønsker fokus på:

Jeg har ikke selv været med og overværet det, men det lyder, som om familierne har gavn af det her med, at de selv kommer med, hvad der er svært for dem og får hjælp til det. Der skiller det sig lidt ud fra vores, fordi vi stykker noget sammen for småbørns- og teenagerforældre. Her [i Positive læringsmiljøer i familien, red.] kan familierne deltage og så pege på, hvad der er svært for dem og så få noget sparring på det

Denne inddragelse af familierne betyder, at aktiviteterne forandrer sig i takt med deltagernes ønsker. En medarbejder udtrykker:

At deltage i forløb er ikke noget, de skal, men noget de gør af lyst og af nysgerrighed. Det kan godt være, at der er en aktivitet, men hvis der ikke er nogen, der lige kan være i den, hvad kan vi så tilbyde af alternativer? For vi skal ikke følge programmet for programets skyld, men mere se, hvad der så opstår i de her situationer. Fx havde jeg en frivillig, der gerne ville køre en leg igennem, men der kunne man bare se på nogle af børnene, at den var de ikke lige med på. Så siger jeg "skidt med det, se om du kan få børnene med på en anden måde". Og så er det ikke så vigtigt, at vi får gennemført øvelsen, men mere at børnene har en god oplevelse, og at vi får snakket om nogle forskellige ting gennem leg og læring.

Ifølge en anden frivillig er det formen på forløbsgangen, der gør det muligt at tilpasse programmet til familierne. Det betyder også, at de frivillige også får indflydelse. En frivillig fortæller:

Den løse facilitering har gjort det muligt både for os, men også forældrene, virkelig at have noget medbestemmelse. Vi vil gerne have medansvar for metodeudviklingen.

I praksis er derfor både frivillige, medarbejdere og familier med til at præge indholdet af den enkelte forløbsgang gennem dialog. En frivillig fortæller:

Vi kommer ind og spørger: "Hvordan går det?", og allerede der bliver der bragt et emne på banen, som man sidder og snakker om i plenum, hvor der er flere, der kan relatere og give hinanden tips. Og selvom det ikke er noget, vi faciliterer eller har planlagt, bliver der allerede der skabt et læringsrum. Og så er det også ærgerligt at komme ind og stoppe snakken, fordi vi har planlagt det her.

Familiernes inddragelse i og ejerskab til indsatsen er således et afgørende virkningsmiddel i indsatsen. I forhold til evalueringsspørgsmålet vedr. opkvalificering udtrykker familierne ikke behov, der rækker ud over gode råd om andre mulige tilbud og peer to peer-dialog med ligesindede. Det er også afgørende læring i relation til metodeudvikling.

Der er dog også enkelte familier, der har forbedringsforslag eller kritik, der relaterer sig til inddragelsen. Fx oplever en mor, at hun ikke er tilstrækkelig informeret om, hvorfor de forskellige dele af forløbet er tilrettelagt, som de er. Hun siger:

Jeg synes, at det har været et godt forløb. Men samtidig så savner jeg lidt, at de [medarbejderne, red.] forklarer det lidt mere, hvad er det for noget forløbet? Hvorfor arrangerer de? Er det bare, at vi skal med? Hvad er det for noget, hvorfor har de planlagt det her, og hvorfor er det noget, som ikke koster penge? Så man har lidt mere viden om det. Så kan man fortælle det videre til andre. Jeg har snakket med en eller to om, at de skal komme og deltage. Men jeg kan ikke fortælle, hvorfor de arrangerer det.

Nogle familier oplever usikkerhed omkring, hvorfor forløbet gennemføres, og hvorfor det er gratis. Nogle familier bemærker, at der mangler nogle informationer, og det har også betydning for deres oplevelser af at kunne fortælle om det til andre potentielle familier og for deres oplevelser af tillid til medarbejderne.

3.2.4 De frivilliges roller og samspil med familier og medarbejdere

De frivilliges indsats er en central del af forløbet, og projektet har også opbygget læring i forhold til de frivilliges roller, som ifølge medarbejderne har ændret sig undervejs. Det er en væsentlig læring i relation til metodeudviklingen, at de frivilliges roller er fleksible og forskellige alt efter deres egne ønsker og den konkrete kontekst. Men det er stadig en professionelt tilrettelagt indsats, som de frivillige inddrages i og kan få indflydelse på.

Derudover er det en generel læring, at de frivilliges roller generelt set har ændret sig i retning af at tage mere ansvar. Medarbejderne er stadig rammesættende og deltager stadig og taler med børn og forældre og støtter op om processer. Men det er de frivillige, der selvstændigt driver aktiviteterne og varetager meget af den direkte kontakt med familierne, når de mødes. Ifølge medarbejderne selv har de selv med tiden fået en mere organisatorisk/koordinerende rolle, i takt med at der er kommet flere frivillige. Medarbejderne ser deres egen rolle som rammesættende og dem, man kan gå til, hvis der er problemer. Selvom de frivillige tager et stort ansvar, oplever medarbejderne ikke, at

indsatsen er klar til at blive drevet af frivillige alene. Ifølge medarbejderne vil forældrene gerne bidrage med erfaringer og socialt samvær, videndeling, men er ikke klar til at facilitere selv. Det fremgår af VIVEs observationer, at de enkelte forløbsgange især tilrettelægges af medarbejderne, og at der ikke har været tid nok til systematisk at arbejde med at forankre indsatsen på frivillig basis. Som beskrevet i afsnit 3.1.1 om etablering af samarbejder, er det først i efteråret 2023, at det er lykkedes at forankre indsatsen i samarbejdsrelationer og netværk, og medarbejderne har derfor brugt deres tid på at få indsatsen op at stå og blive bæredygtig, som den var planlagt, forankret i forskellige lokalområder. Derfor er man endnu ikke nået til at arbejde med frivillig og lokal forankring, herunder færre lønnede konsulenttimer.

Det er også et væsentligt læringspunkt, at de frivilliges interaktion med familierne ifølge medarbejderne fungerer bedst, når de frivillige bruger af deres egne erfaringer, kan møde familierne i øjenhøjde og oplever de samme udfordringer selv. Medarbejderne fortæller:

At de fx kan sige, at de har udfordringer derhjemme med de gode morgenrutiner, at komme ud ad døren uden at have store konflikter og kampe med fx det her med skærme eller at få dem til at børste tænder osv.

Det er især de personlige erfaringer og relationer, der er vigtige. En frivillig beskriver, hvordan de både faciliterer uformel dialog og dialog om et tema. En frivillig udtrykker:

Jeg synes faktisk, den er rigtig fin [balancen mellem uformel dialog og faciliteret proces, red.]. Man er nødt til at have en faciliterende rolle for at skabe de her miljøer, hvor de får mulighed for at snakke med hinanden. Og man kan sige, at vi sikrer ved at have et emne, at aftenen også har en pointe, som er andet end socialt samvær. At der faktisk er et læringsperspektiv ind i det. Og så sikrer vi også dem, der ikke selv kommer ind i samtalefællesskabet. Dem, der ikke selv har nået at begynde samtalen. Vi er med til at facilitere, at de får en stemme. Så jeg oplever, at det er en god balance. Der er også plads til, at de sidder og tier stille, eller at vi trækker os, eller netop at de skal kunne bruge hinanden. Jeg synes netop, når vi sidder her ved bordet og snakker med folk, så er det jo hinanden, de også kigger i øjnene. Det er jo ikke os. Og de kigger på hinanden og bliver inspirerede af hinanden.

Samtidig udtrykker de frivillige, at det er væsentligt, at der er en gensidig anerkendelse mellem dem som frivillige og medarbejderne, der er både fleksibel og dialogisk, samtidig med at det er medarbejderne "der planlægger og rammesætter":

[Medarbejders navn, red.] har lavet en drejebog til os. Fra gang til gang er det [medarbejders navn, red.], der samler op på, hvad der var fokus på sidst, hvad giver mening at tage med til næste gang. Vi laver evaluering hver gang. Så [medarbejders navn, red.] hører vores input, og ud fra vores input, familiernes input, børnenes reaktioner og interesser så laver [medarbejders navn, red.] en ny drejebog til dagen i dag eller til aftenen. Her sætter [medarbejders navn, red.] os på "her har jeg brug for nogle frivillige, her går jeg ind og tager". [Medarbejders navn, red.] er meget åben for, at vi byder ind med, hvor vi gerne vil være. Og [medarbejderne, red.] skifter også rolle, men har altid rammen for, at hele forløbet forløber som det skal, og at der er en aktivitet. (...) Vi er der for at hjælpe [medarbejders navn, red.], der planlægger og rammesætter.

Samtidig laver medarbejderne workshops, der også har fokus på faglige inputs om mentalisering og psykologi. Det fremgår af VIVEs observationer af workshops for frivillige, at workshopperne også indeholder peer to peer-relationer og erfaringsbaseret viden, idet erfarne eller tidligere frivillige guider nye frivillige ved at fortælle og svare på spørgsmål.

Det er også et læringspunkt, at ansvar og indflydelse er vigtigt for mange frivillige. Det fremgår af observation på workshop for de frivillige, at de frivillige værdsætter frihed til at udfylde rollen, som de selv ønsker den. De ønsker stor medbestemmelse, ansvar og ejerskab sammen med medarbejderne. Men der er også frivillige, der udtrykker, at de motiveres af, at der er en rammesætning, som de kan virke ind i. Dvs. balancen mellem instruktioner, rammesætning og guidance fra medarbejdere til de frivillige er afhængig af løbende dialog og forventningsafstemning, så der ikke bliver enten for meget instruktion (og for lidt frihed) eller for vide rammer (og for meget frihed). De enkelte frivillige har forskellige behov og ønsker at bidrage og indgå på forskellige måder. En frivillig, der ønsker tydelige rammer og mindre indflydelse, udtrykker:

De planlægger det virkelig godt med et tema hver gang. Man skal ikke tænke så meget over tingene. Man får en opgave, og så ser man, hvor man kan bidrage. Det er nemt at hoppe ind i det. Man behøver ikke nogen særskilte egenskaber på forhånd. Det er godt tilrettelagt, og der er plads til, hvis børnene har behov for noget andet. Så kan man tilpasse og sørge for, at alle får en god oplevelse. Men der er plads til at komme med idéer, og at man kan ændre det undervejs, hvis noget ikke fungerer. Vi taler også om, hvad der fungerer og ikke fungerer.

Det fremgår af medarbejdernes logbøger, at de forsøger at tilpasse aktiviteter og opgaver til de frivilliges forskellige interesser og kompetencer. Men det er samtidig typisk ikke muligt at finde frivillige, der er utilfredse, da de som regel

vil holde op med at være frivillige det konkrete sted og søge nogle andre steder hen. Det er en væsentlig læring, at de frivillige har forskellige behov for rum til indflydelse og også forskellige ønsker til, hvad de gerne vil bidrage med. Nogle vil gerne igangsætte lege med børnene, mens andre helst vil facilitere dialog med forældrene. Nogle vil gerne være med til at planlægge, og andre vil helst virke ind i en ramme, som medarbejderne har tilrettelagt.

De frivillige udtrykker samtidig, at de værdsætter, at de ikke skal være eksperterne. Dette selvom flere af dem har relevante uddannelser som eksempelvis lærer og pædagog. Det er vigtigt for dem, at forløbsgangene er et civilt rum, hvor de kan bruge sig selv (og evt. deres faglighed) mere frit, og som de selv ønsker det, i overensstemmelse med egne værdier og overbevisninger.

3.2.5 Familiecafeerne

Oprindeligt var det planlagt, at projektet skulle udvikle sig til at blive bæredygtigt som frivilligbåren indsats efter projektperioden. Deltagere på forløbene skulle stå for at gennemføre forløb med nye familier i deres netværk og dermed facilitere peer to peer-relationer mellem familierne.

Det har som allerede nævnt vist sig vanskeligt at gøre projektet bæredygtigt alene på frivillige. I stedet har medarbejderne i projektet inviteret tidligere deltagere på forløb med til familiecafeer, der typisk har ligget om lørdagen. Her har familier fra afsluttede forløb deltaget sammen med andre familier fra lokalområdet. Familier fra afsluttede forløb har derfor fortalt nye familier om udbyttet ved at deltage i forløb, og nogle familier har også efterfølgende meldt sig til at deltage i et forløb. Dvs. familiecafeerne har både fungeret som en mulighed for, at familier fra afsluttede forløb har kunnet opretholde deres netværk og ses igen, og at nye interesserede familier kunne få indblik i projektet og inviteres ind i forløb.

Nogle gange har der primært været familier fra tidligere forløb til stede. Men i Tingbjerg-området, hvor det er lykkedes projektet at komme bredt ud blandt familier i lokalområdet, har der været rigtig mange familier til familiecafe. Her har familiecafeerne som åbne arrangementer både virket som socialt samlingssted for familier i lokalområdet og som rekrutteringskanal til forløb i projektet.

3.3 Familiernes udbytte af indsatsen

I dette afsnit svarer vi på evalueringens tredje spørgsmål:

Individniveau: Hvad får familierne ud af indsatsen?

1. Hvad er udbyttet for børn og familier?
2. Har forældrene styrket deres forudsætninger for at støtte deres børns læring og udvikling?
3. Deltager forældrene mere aktivt i deres børns liv?

Indledningsvis analyserer vi afgørende oplevede karakteristika af familierne og familiernes oplevelser af tryghed som forudsætning for deres deltagelse og udbytte. Dernæst analyserer vi den læring, som familierne udtrykker at opnå gennem deltagelse, og vi analyserer erfaringer med børnenes udbytte af at deltage.

I Boks 3.3 samler vi op på hovedpointerne fra analysen på individniveau.

Hovedkonklusioner på individniveau:

- Familierne er en meget heterogen gruppe med forskellige former for sårbarheder, herunder også ressourcestærke familier.
- Familierne udtrykker, at de får inspiration fra hinanden til at håndtere vanskeligheder i hverdagen. Til gengæld oplever de ikke udfordringer i forbindelse med deres børns skolegang. De samarbejder med skolen, deltager i forældremøder, legegrupper, lektielæsning etc.
- Det er væsentligt for familiernes udbytte, at de oplever tryghed i fællesskabet, og at forløbene fungerer uafhængigt af myndighedsansvar. Der ved kan de dele bekymringer uden at blive vurderet på deres forældre-evne.
- Familierne lærer gennem sparring med hinanden i processerne og bruger det i deres hverdag. Fx i forhold til konflikter, brug af skærm, spisesituationer, sengetider m.m.
- Ifølge forældre, frivillige og medarbejdere oplever børnene et fællesskab, hvor de bliver mødt af frivillige og andre børn. Herigennem får de styrket deres selvtillid og sociale kompetencer.

3.3.1 Karakteristik af familierne

Det er især kvinder med børn, der deltager, og ganske få mænd. Nogle familier er i meget sårbare positioner på forskellige måder. Det gælder fx to enlige kvinder på kontanthjælp, der fortæller om problemer med deres børns trivsel og en tidligere tvangsanbringelse, der betyder, at de er meget opmærksomme på, at de i civilsamfundsregi kan tale frit uden risiko for "at blive vurderet på deres forældre-evne".

En anden mor stjæler af maden, når rester af dagens måltider skal deles ud blandt alle deltagere, og endnu andre familier er familier med job og uddannelse, men med børn med særlige behov. Familierne til børn med særlige behov har børn med skolevægring og oplevelser af manglende imødekommenhed og dårlige samarbejder med skole og PPR.

Det fremgår af VIVEs observationer og af interviews med familier, frivillige og medarbejdere, at de deltagende familier er meget forskellige. Ifølge nogle af de frivillige er nogle af familierne ressourcestærke. En frivillig fortæller:

Alle familierne virker til at have et ret solidt grundlag. Der er ikke nogen af dem, som kan karakteriseres som udfordrede. Der er også meget kærlighed i familierne.

Der er ressourcestærke mødre; der er eksempelvis lærerstuderende, sygeplejersker og SOSU-assistenter, der deltager for at være en del af det vidende-lende fællesskab med andre familier. Men der er også familier i mere udsatte positioner i forhold til arbejdsmarkedet.

At familierne, der deltager i familieforløbene, er meget forskellige, fremgår også af spørgeskemaundersøgelsen, hvoraf vi har spurgt ind til deres socio-økonomiske baggrund. Dette gælder både i forhold til forældrenes arbejdsmarkedstilknytning, uddannelsesbaggrund og etniske oprindelse. Af Tabel 3.1 fremgår arbejdsmarkedstilknytningen blandt de forældre, der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen.

Tabel 3.1 Forældrenes arbejdsmarkedstilknytning

Arbejdsmarkedstilknytning	Andel
Arbejder på fuldtid (37 timer eller mere om ugen)	35 %
Arbejder på deltid (under 37 timer om ugen)*	25 %
Arbejdsløs	15 %
Under uddannelse eller andet**	25 %

Anm.: n = 40.

Note: * Svarkategorierne *Arbejder på deltid (ml. 10 og 36 timer om ugen)* og *Arbejder under 10 timer om ugen* er lagt sammen med henblik på anonymisering.

**Svarkategorierne *Under uddannelse* og *Andet* er lagt sammen med henblik på anonymisering.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse.

Som det fremgår af tabellen ovenfor, er en tredjedel af forældrene, der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, i fuldtidsarbejde. Dertil arbejder 25 % deltid eller under 10 timer om ugen, mens 15 % af forældrene er arbejdsløse. 25 % er enten under uddannelse eller har svaret 'Andet' end de angivne svar-kategorier.

Tabel 3.2 viser en oversigt over forældrenes uddannelsesmæssige baggrund. Heraf fremgår det, at de deltagende forældre, som har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, ligeledes varierer på uddannelsesbaggrund. Mens en tredjedel maksimalt har gennemført en gymnasial uddannelse, har tilsvarende en

tredjedel gennemført en lang videregående uddannelse. Herudover har 15 % gennemført en erhvervsuddannelse, mens 20 % har gennemført enten en kort eller en mellemlang videregående uddannelse.

Tabel 3.2 Forældrenes uddannelsesbaggrund

Højest gennemførte uddannelse	Andel
Ingen gennemført uddannelse <i>eller</i> grundskole/folkeskole <i>eller</i> gymnasial uddannelse*	33 %
Erhvervsuddannelse	15 %
Kort <i>eller</i> mellemlang videregående uddannelse**	20 %
Lang videregående uddannelse	33 %

Anm.: n = 40. Andelene summer ikke til 100, da der er rundet op til nærmeste heltal.

Note: *Svarkategorierne *Ingen gennemført uddannelse*, *Grundskole/Folkeskole* som højest gennemførte uddannelse og *Gymnasial uddannelse* som højest gennemførte uddannelse er lagt sammen med henblik på anonymisering.

**Svarkategorierne *Kort videregående uddannelse* og *Mellemlang videregående uddannelse* som højest gennemførte uddannelse er lagt sammen med henblik på anonymisering.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse.

Ud over arbejdsmarkedstilknytning og uddannelsesbaggrund varierer forældrenes etniske oprindelse også. Dette fremgår af Tabel 3.3, som viser, at ca. en tredjedel af familierne, der har besvaret spørgeskemaet, taler mest dansk i hjemmet, og ligeså er der ca. en tredje, der mest taler et andet sprog end dansk i hjemmet. 40 % af familierne taler både dansk og et andet sprog nogenlunde lige meget i hjemmet.

Tabel 3.3 Sprog i hjemmet

Hvilket sprog tales der mest i hjemmet?	Andel
Dansk	30 %
Dansk og et andet sprog nogenlunde lige meget	40 %
Et andet sprog end dansk	30 %

Anm.: n = 40.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse.

Til trods for forældrenes forskellige baggrunde, fremgår det af interviews og VIVEs observationer, at alle deltagende familier er meget deltagende og engagerede i deres børns skolegang, herunder legegrupper, AULA, forældremøder, skole-hjem-samtaler, sociale arrangementer og støtte til lektielæsning.

Det er også et fælles karakteristikon, at familierne typisk er interesserede i erfarings- og videnudvekslingen med andre familier, og at børnene kan være en del af nogle sjove lege. En mor fortæller om sin motivation:

Vi er en gruppe forældre, som kan relatere til hinanden, fordi vi er nogle, som stammer fra andre lande, som trods alt har nogle begrænsninger, hvis man kan sige det på den måde. Som virkelig knokler for, at børnene kan få [det godt, red.]. Der er så mange ting, der kan ske, når du har børn og er i arbejde. Og så finder du ud af, at der faktisk er nogle forældre, der har de samme problemer med børnene og arbejde, børn der ikke vil spise og ikke vil gøre sig klar. Alt det der, man kan relatere til hinanden. Det synes jeg var meget relevant. Plus at der også var en halv time, der bliver fastlagt, at der er nogle andre folk, der aktiverer børnene med noget andet. Og så har vi kun til formål at kunne høre hinanden og støtte hinanden.

Det fremgår af interviews med de deltagende familier, at mødrene er motiveret af en kombination af lege og aktivitetsmuligheder for børnene og sparring og dialog om svære emner med ligesindede.

3.3.2 Et trygt fællesskab

Det fremgår af interview med familier, frivillige og medarbejdere samt VIVEs observationer, at det er essentielt for familiernes udbytte, at de oplever en tryghed i forbindelse med deltagelsen. Trygheden handler om en tillidsfuld stemning, som medarbejderne beskriver:

Det kan være meget sårbart for mange af familierne og meget tabubelagt [at snakke om temaerne, red.]. Så der kan det her virkelig noget unikt, det her med, at vi skaber et lokalt familiegruppefællesskab, hvor vi kan mødes, og der er ikke nogen, der dømmer dem.

Det er væsentligt, at familierne er trygge ved hinanden og kan åbne sig for hinanden. Det er afgørende, at den faciliterede dialog skaber en tryk og tillidsfuld stemning.

Trygheden handler også om, at familierne ikke oplever at blive vurderet af myndighedspersoner, og at de kan tale frit uden risiko for at blive vurderet på deres forældrevedne og miste retten til deres børn. Det gør det muligt at åbne sig om sårbarheder. En frivillig betoner, at det er det myndighedsfrie rum, der er givtigt for familierne. Det er en traditionel afgørende egenskab ved civilsamfundets tilbud til borgere i udsatte positioner (Espersen et al., 2018):

Hvad er det, de får allermest ud af? Det er nok det der med at kunne snakke om, hvad der er svært, uden at blive målt på sine forældreevner. Altså her er der et forum, hvor jeg må tale om, hvad der er svært. Og jeg må også godt komme til at sige noget, der måske er forkert. Og jeg må også godt tage fejl, men der er ikke nogen, der sidder og skriver ned i en note, om jeg er en god nok forælder. Det må være den største gave ved at være her. At her er der et frit rum.

Det fremgår af interviews med familierne, at det er vigtigt med uafhængighed af kommunen, for at familierne kan føle sig trygge.

Dette tosidede trygge fællesskab beskriver både familier, frivillige og medarbejdere som både forudsætning for familiernes deltagelse og som deres oplevede udbytte. Tryghed, tilknytning og relationer er vigtige for, at familierne gerne vil komme igen. Medarbejderne udtaler, at familierne får:

Relationer og netværk. Det handler om at opleve at blive mødt ufor-dømmende og at kunne tale med andre om de ting, der rører sig hos dem eller udfordrer dem.

Det fremgår af VIVEs observationer, at der skabes et rum, hvor familierne er trygge ved at dele sårbarheder med hinanden. Ifølge medarbejderne skyldes det:

Vi prøver i hvert fald på at facilitere nogle aktiviteter, hvor de [familierne, red.] ligesom får det her trygge fællesskab og bliver fortrolige med, hvad det her rum går ud på. Der har vi lov til at udtrykke det, der fylder hjemme hos os, men også det, der går godt. Og så bare det her med, at vi skaber nogle gode lege og interaktioner. Vi kan se den udvikling, de hver især kommer igennem, fra at de er meget tilbageholdende og ikke rigtig deler noget i starten, men så lytter de og kan ligesom se "okay, her kan jeg bidrage med noget". Vi får nogle gode snakke omkring nogle emner, som der måske ikke er tid til altid i familierne eller med skolen eller andre instanser, som de møder. Så det her med, at de ikke ser det som kommunen eller en myndighed eller skolen, det åbner bare op for nogle andre snakke (...). Det har vi succes med [på baggrund af, red.] en klar rammesætning og forventningsafstemning, der kommer ret tidligt [i familieforløbet, red.]. Og så er det et lystbaseret fællesskab. Det er forældre, der har lyst til at være der. Og det er børn, der har lyst til at være der.

Forløbet skaber et rum, hvor familierne er trygge ved at dele udfordringer med hinanden. En mor beskriver, at:

Det er et sted, hvor vi føler os hjemme. Det hjælper at snakke med nogen, så man ikke er alene om alle de her ting, som man tænker.

Og en anden mor tilsvarende:

Jeg synes, at vi er åbne og ærlige om, hvad vi har oplevet af konflikter og forældresamarbejde. Vi er der for hinanden. Alt, hvad vi har på hjerte, har vi bare lagt på bordet. Fordi de ville gerne have løsningen. Så det har været rigtig godt, synes jeg.

Det fremgår også af VIVEs observationer, at familierne deler udfordringer med hinanden inden for temaerne og er omsorgsfulde over for hinanden. Det fremgår også af medarbejdernes logbøger, at flere forældre oplever det som "en luksus", at de som voksne har tid til at snakke sammen, mens frivillige leger med børnene. Men det begrænser naturligvis udbyttet for familierne, når de ikke deltager i alle forløbsgange. Det er en præmis, når man er børnefamilie med sygdom, travlhed og pligter, men det kan udfordre det fortrolige rum – og dermed udbyttet – når familierne deltager ustabil.

Det fremgår yderligere af interviews og observationer, at familierne ikke opbygger relationer, der opretholdes eller udbygges uden for forløbs rum. Ifølge nogle af de frivillige er det ikke familier, der er interesserede i at "få nye venner" eller et større netværk i hverdagen, som vi ser det i andre civilsamfundsbase-rede familieføløb (Pontoppidan et al., 2022). Der er et par enkelte mødre, der fortæller om en fortsat dialog på WhatsApp, hvor de efter forløbet og imellem forløbsgangene kan kontakte hinanden, hvis der opstår interesse for legeaftaler eller sparring. Men der er ifølge en mor ikke så meget aktivitet. En anden mor beskriver, hvordan familiernes sparring alene foregår i forløbs rum:

Vi er ikke veninder eller venner rigtigt. Men når vi sidder der, snakker vi sammen om, hvordan og hvorledes og hvad kan gøres bedre. Vi snakker sammen, men vi er ikke så meget tæt på hinanden. Når vi kommer, så snakker vi sammen, og så går vi fra hinanden. Der er ikke nogen, der har hinandens telefonnumre eller snakker, overhovedet ikke. Det er kun der.

Der er sparring og dialog mellem forældrene til forløbsgangene, men ikke ven-skabelig nærhed, som fortsætter ud over familieføløbet.

3.3.3 Læring gennem sparring og processer

Ifølge en frivillig er det svært for alvor at vide som medarbejder og frivillig, hvad familierne får ud af det, når forløbet begrænser sig til hver anden uge

over 4 måneder. Men dialogerne på forløbene igangsætter processer i familierne, der "er en spire". En frivillig siger:

Vi er kun sammen med dem 4 måneder. Jeg tænker, sådan nogle processer, som vi er med til at italesætte; mentalisering, børneperspektiv. Det er en spire, der sås, og som skal vokse. Så jeg tænker det er svært at vide [hvad der kommer ud af det, red.]. Men jeg oplever, at vi rykker lidt på deres perspektiver. At de oplever en ny måde at se deres egen problematik på, og det er med til at ændre nogle tankemønstre hos dem.

Familierne selv udtrykker i interviews, at de opnår læring gennem forløbet, og flere udtrykker i interviews, at de oplever et udbytte forbundet med at kunne snakke om nogle af de ting, som de finder svært derhjemme.

Eksempelvis fortæller en mor i et interview, at hun har lært noget om, hvordan hun bedre kan støtte sine børn i at lege sammen, og en anden har fået gode ideer til, hvordan hun kan løse konflikter mellem søskende og sætte rammer for børnene omkring brug af skærm. En tredje mor fortæller, at hun lærer om, hvordan hun kan nøjes med at lave et enkelt måltid mad om aftenen uden at få konflikter med kræsne børn, og en fjerde udtrykker, at hun har lært noget om at støtte sine børn i skolen, når de bliver lidt ældre, end de er nu. Det kan være lærerigt at lytte til andre forældre med større børn end en selv. En mor udtrykker:

Det, som har inspireret mig, det var faktisk, når emnet har været skole, hvor meget det kræver, og de mange informationer, der kommer ud fra skolen. Og hvad man skal være OBS på. Man skal kunne samarbejde og have en god dialog med skolen og lærerne og pædagogerne fra SFO. Det synes jeg, var meget relevant, selvom min egen søn går i 0. klasse. Så synes jeg faktisk, man opsnapper sådan nogle små informationer. Bl.a. snakkede vi forrige gang med en teenager om konflikter i klassen. Godt nok er min søn ikke teenager, men man opsnapper noget. Og så var der noget med, at for at forebyggelse er bedst, er det vigtigt, at klassen rent socialt hænger sammen. Selvom det er svært, er det bedst at ens barn har legeaftaler og kommer til fødselsdage.

Denne mor lærer fra forældre, der har ældre børn end hende selv. En anden mor betoner, at hun især har lært af den faciliterede dialog omkring en familieliste, hvor familier nedskriver, hvad de er gode til og kan blive bedre til, som udgangspunkt for refleksion og læring. Moren fortæller:

Jamen fx for ca. 4-5 uger siden, der havde vi sådan nogle små huskelapper i forskellige farver, hvor man kan lave en familieliste. Der

havde vi noget, der hed "i vores familie kan vi blive bedre til" og "i vores familie er vi gode til". Det synes jeg faktisk, var rigtig dejligt. De var forskellige farver de der papirer. Og der fik jeg snakket både med min mand og mine små børn. Det er i hvert fald noget, vi har prøvet.

Metoder, der skaber dialog og refleksion og læring roses af familierne. Der er også flere mødre, der fortæller om konkret læring, som de bruger i hverdagen. Fx fortæller en mor om håndtering af tilbagevendende konflikter med sin datter:

Hun får sådan nogle flip, og så får jeg nogle flip. [Jeg har lært at, red.] jeg skal se på det sådan, at når hun flipper ud, så er der altid en årsag. Så er der et eller andet, hun mangler. Og det synes jeg, jeg har prøvet at tage med mig, når jeg selv har været rigtig sur. Og så forventer jeg alt muligt af hende. Og hun bliver endnu mere på tværs, når jeg er sur.

En anden mor fortæller tilsvarende, at hun oplever, at hun er blevet bedre til at hjælpe sine børn hjemme:

Jeg er blevet bedre til at snakke med mine børn. Fx kan jeg læse med dem. Jeg føler mig lidt stærkere på det område, at når barnet er umuligt, eller vi har nogle problemer i stuen eller herhjemme. Jeg har lært lidt om, hvordan man kan snakke med dem, og hvordan man kan hjælpe dem med alt muligt fagligt og socialt.

Der er også flere af mødrene, der oplever forløbsgangene som "et pusterum" fra pligter og konflikter, hvor de kan tanke op og få sparring på de udfordringer, de oplever i hverdagen. En mor fortæller:

Jeg har bare været derhjemme og havde ikke overskud til at komme på arbejde, og så lige da den mindste fyldte fire år, så fandt jeg det her projekt. Og det var en form for pusterum. For at komme ud og snakke med nogle folk, som snakker om de ting, du dør med hver eneste dag alene. Det synes jeg, var dejligt.

Familiernes oplevede udbytte skyldes ifølge flere af informanterne (medarbejdere, frivillige og familierne selv), at familierne støtter hinanden i gensidige peer to peer-relationer. En mor udtrykker det meget præcist, når hun siger:

Det var fint at sparre med hende [en anden mor, red.]. Hun havde også nogle udfordringer i de situationer, hvor det er lidt presset. Vores situationer lignede meget hinanden, og hun fik også husket mig på, at det er godt med struktur. Og så kunne hun fortælle om,

hvordan det fungerer hjemme hos hende. Og jeg kunne fortælle nogle ting, som fungerer godt hjemme hos os, og på den måde kunne vi sparre.

Ifølge en samarbejdspartner i en boligsocial helhedsplan er det denne relation familierne imellem, der skaber en læring i relation til de temaer, der processes omkring. Den boligsociale medarbejder udtrykker:

Det giver meget – efter min overbevisning – meget mere [at erfaringsudveksle med ligesindede, red.] end passivt at sidde og høre noget på dansk, hvor man måske forstår 75-80 % af det, der bliver sagt, og måske ikke helt kan genkende det.

En anden boligsocial medarbejder betoner på samme måde, at det er familiernes muligheder for selv at bringe temaer på banen, der giver dem et udbytte:

Jeg har ikke selv været med og overværet det, men det lyder, som om familierne har gavn af det, det her med, at de selv kommer med, hvad der er svært for dem. Der skiller det sig lidt ud fra vores, fordi vi stykker noget sammen for småbørns- og teenagerforældre.

Det er afgørende for familierne, at de selv kan udpege, hvad der skal være fokus på.

Men det fremgår af VIVEs observationer og interviews med familier, at det ikke alene er peer to peer-relationerne, som familierne får noget ud af. De får også noget ud af, at medarbejdere og frivillige giver sparring. En mor beskriver blandt andet, at det både er medarbejdere, frivillige og familier, der sammen videndeler:

Alle sammen [sparrer med hinanden, red.]. Man er sammen om at søge viden. Og hvis man kender noget eller har hørt noget, eller man er en del af noget, så præsenterer man gerne.

Denne mor fortæller videre, hvordan hun kan bruge de viden- og erfaringsudvekslinger, som hun har med familier, frivillige og medarbejdere, i sin egen hverdag:

Man bruger det i sin hverdag, fordi de emner er relevante jo. Det er noget, man har brug for. (...) Ja, og det er også noget, man bruger senere hen. Fordi når man har, altså fx det der med julehjælp, det har jeg også præsenteret for andre mødre, som jeg ved har udfordringer med økonomi. Ja, så har jeg også fortalt, at det her er en mulighed for andre. (...) Det er ikke altid, man ved, hvad man har ret til, eller hvilke muligheder der findes der ude i verden, uden at man sætter sig [og søger efter det, red.].

De erfaringsudvekslinger, som foregår mellem familier, frivillige og medarbejdere på familieforløbene, inkluderer også inspiration til forskellige tilbud til familier, der fx er økonomisk udfordrede, heriblandt julehjælp og kommunale legater til enlige forsørgere. Dette fremgår af VIVEs observationer og interviews med familier. Herved kan læringsfællesskabet under familieforløbene bidrage til øget vished om (økonomisk) hjælp til familier i udsatte positioner.

3.3.4 Børnenes udbytte

Det fremgår af interviews med familier og af medarbejdernes logbøger, at børnene er en stor del af årsagen til, at familierne deltager. Børnene vil gerne med til forløb, og det er med til at sikre, at familierne kommer.

De frivillige fortæller, at der internt i børnegruppen er en del relationelt arbejde, hvor de frivillige støtter op om, at børnene hjælper hinanden og er lidt stolte af deres yngre søskende, "det er min lillesøster".

Ifølge interviews med de frivillige handler aktiviteterne med børnene om at styrke børnenes fællesskaber, selvtillid og kompetencer. Det fremgår af VIVEs observationer, at de bl.a. laver solstrålehistorier sammen med børnene, hvor børnene skal skrive ting, de godt kan lide, og hvad de er gode til. Det styrker børnenes kompetencer og selvtillid at blive bevidste om, hvad de er gode til gennem at modtage ros, og det bekræfter dem i, at de er gode. En frivillig fortæller, hvad børnene lærer:

De lærer at tage hensyn til hinanden, fx ikke skyde hårdt med bolde på de små, når de spiller stikbold. Som frivillige skal vi støtte dem i, at de skal have det sjovt. Det virker, som om børnene er trygge og føler sig set. Børnene er glade for at komme, og hvis forældrene en gang imellem vil springe en dag over, siger børnene, at de gerne vil afsted.

For børnene er måltidet også vigtigt. Ifølge en frivillig:

Måltidet er halvdelen af det. Fordi, når man har siddet sammen og spist, så får man en anden relation, og så driller man ikke hinanden, og så er det, som om man har været fælles om noget intimt. Og det kan jeg også mærke her, at måltidet, også selv før vi fik mad – bare det at der var mad, og måltidet, det var også noget, som de ser frem til. Også fordi der dufter hele tiden.

Derudover fortæller forældrene, at deres børn får venner til forløbsgangene. Nogle af børnene har ifølge forældrene ikke venner i skolen og oplever, at de kan lege med andre børn til forløbsgangene.

Observation af børn og frivillige

Der er mange børn til familieforløb, og der er mange frivillige, der leger med børnene. Nogle af de frivillige sidder og tegner med en gruppe børn, og andre spiller bold. Lokalet er stort nok til, at børnene leger med tre frivillige i den ene ende, og de voksne snakker med en gruppe frivillige i den anden ende. Der er frivillige nok til, at der næsten er en frivillig pr. to børn. Det er tydeligt, at børnene nyder, at der er voksne, der leger med dem. De griner og leger både med hinanden og med de frivillige. Der er både ældre børn på 8-12 år, og der er yngre børn i børnehave- og vuggestuealder. De frivillige skaber en god og rummelig stemning, hvor de selv og de store børn er omsorgsfulde over for de mindre børn. Ældre søskende er stolte over deres mindre søskende.

Sidst men ikke mindst oplever medarbejderne, at børnene blomstrer op undervejs:

Vi oplever også, at børnene blomstrer op og bliver mere udadvendte og også selv har lyst til at komme tilbage og sætte aktiviteter i gang for nye børn.

Relationer og fællesskab er det, familierne får ud af det. Børnene udvikler sig også og blomstrer i den tid, vi har dem. De bliver mere udadvendte og opsøgende.

For medarbejdere og frivillige er børnenes direkte udbytte en væsentlig del.

4 Konklusion

Evalueringen af *Positive læringsmiljøer i familien* følger projektets udvikling, de læringspunkter, man har gjort sig undervejs, og besvarer samlet set de tre evalueringsspørgsmål, der fokuserer på projektets organisatoriske niveau, indsatsniveau og individniveau.

Samlet set består *Positive læringsmiljøer i familien* i sin nuværende udformning af en grundlæggende ramme, der på sigt potentielt kan leve op til de mål, som er formuleret i forandringsteorien. Dog har udviklingsvejen til den nuværende ramme for projektet været lang, og man kunne med fordel have omlagt dele af projektet undervejs på baggrund af centrale læringspunkter, herunder blandt andet som følge af vanskeligt samarbejde med skoler samt fokus på brobygning ud af projektet. I forhold til de langsigtede mål for projektet vedr. øgning af chancelighed hos deltagende børn er det uden for evalueringens scope at konkludere herpå. Ikke desto mindre viser analyserne, at forældrene oplever at få værdifuld sparring i forhold til udfordringer og bekymringer i hverdagen, og at de oplever at indgå i et trygt og fordomsfrit fællesskab med andre familier. Ligeledes giver både forældre, frivillige og medarbejdere udtryk for, at de deltagende børn får et positivt udbytte af familieforløbene, der indebærer gode relationer med andre børn i forskellige aldre samt øget selvtilid.

Udvikling og læring over tid

Positive læringsmiljøer i familien har særligt udviklet sig i løbet af projektperioden med henblik på at imødekomme de deltagende familiers ressourcer, behov og ønsker. Således har det indledende fokus ved projektets ansøgning i januar 2019 udviklet sig fra at have overvejende fokus på skolegang og læring blandt børn af familier i udsatte positioner til at fokusere på det nære familieliv, hverdagsudfordringer i hjemmet samt rammer og strukturer i familien. Oprindeligt var det planen at etablere et tæt samarbejde med skoler. Samarbejdet med skolerne havde til formål at bidrage til rekrutteringen af familier, indsamle data om børnenes udbytte af indsatsen i projektet samt styrke skole-hjem-samarbejdet mellem familier og skoler. Samarbejdet viste sig dog at være vanskeligt at stable på benene. I projektet opretholdte man kontakten til skolerne, men blev også bevidst om, at samarbejdet ikke kan stå alene til trods for stor velvillighed blandt både skoler og FSA selv.

På organisatorisk niveau viser analyserne, at personlig netværksmæssig kontakt er afgørende for projektets forankring i lokalmiljøet, samt at lokal forankring, netværk og synlighed er afgørende for rekruttering af familier. Tilrettelæggelsen af familieforløbene er dog foregået uden forudgående afdækning af eksisterende aktører, tilbud og behov i lokalområdet. *Positive læringsmiljøer i familien* kunne med fordel have prioriteret at afsøge disse med henblik på at

tilpasse sig den lokale kontekst og skabe samarbejder, som både kunne være brugbare for de deltagende familier og for en generel lokal forankring.

I forhold til selve indsatsen og dens indhold er det en afgørende udvikling af metode i *Positive læringsmiljøer i familien*, at drejebogen for familieforløbene er fleksibel og vejledende, således at de enkelte forløb kan tilpasse sig de deltagende familier såvel som frivillige. Dertil viser analyserne, at det er centralt for indsatsen, at familier sparrer med hinanden og bidrager til løsningsforslag hinanden imellem. Familiernes indflydelse på familieforløbene er vigtig for familiernes oplevelse af, at forløbene er relevante og meningsfulde. Gennem medarbejderes løbende erfaringsopsamling har man udviklet materiale, der bygger på de temaer, som har vist sig at være vigtige for de deltagende familier, og således har man tilpasset sig familiernes ønsker og behov. Det blev også indledningsvist formuleret som et afgørende princip.

Det har også vist sig væsentligt, at der ikke er for mange aktiviteter pr. forløbsgang, og at de frivillige faciliterer dialoger og aktiviteter med udgangspunkt i deres egne erfaringer frem for en eventuel faglig viden. De frivillige med forskellige faglige baggrunde nyder at indgå i et civilt frirum, hvor de bruger sig selv i mere ligeværdige samspil med familierne. Ydermere har der vist sig at være en del udskiftning af familier undervejs, hvilket betyder, at det kunne være relevant med flere forløbsgange for at etablere og genoprette tillidsfulde relationer mellem deltagerne. Dog kan et større antal forløbsgange muligvis virke afskrækkende for nogle familier. Derfor kan man med fordel vælge at forlænge forløbene undervejs i familieforløbene, såfremt man vurderer, det er relevant for de deltagende familier, og familierne ønsker det.

Familiernes udbytte

I forhold til individniveauet af projektet er familierne en meget heterogen gruppe med forskellige former for sårbarheder. Nogle af de ressourcestærke familier har sårbarheder i relation til børn med diagnoser eller skolevægring, og sårbarhed kan derfor være mange forskellige ting. Familierne udtrykker, at de lærer af hinanden gennem sparring og bruger det i deres hverdag, fx i forhold til rammer og strukturer i hverdagen, konflikter, brug af skærm m.m. Også børnene oplever et trygt fællesskab med mange frivillige, og de voksne omkring dem oplever, at de får styrket deres sociale kompetencer og selvtillid. Men den meget lille volumen på projektet (34 deltagende familier fordelt på otte forløbsgange) indebærer, at det er svært at sige noget sikkert om projektets resultater på individniveau.

> Dokumentation og metode

5 Data og metode

For at afdække projektets implementering og resultater tager evalueringen udgangspunkt i tre niveauer af indsatsen: 1) Organiseringen af indsatsen, 2) selve indsatsen og dens indhold samt 3) familiernes udbytte af indsatsen. Med disse tre fokuspunkter er det muligt med evalueringen at opnå indsigt i store dele af kompleksiteten og projektets resultater på både organisatorisk niveau (samarbejdsmodeller), indsatsniveau (aktiviteter og rekruttering af deltagere) og 3) individniveau (familiernes udbytte).

For at afdække projektets implementering og resultater besvarer evalueringen således følgende evalueringsspørgsmål:

1. **Organiseringsniveau:** Hvordan etableres samarbejdsmodeller mellem aktører i lokalsamfundet, familier, frivillige og Fonden for Socialt Ansvar?
  - a. Hvilke samarbejdsmodeller er (og hvordan er disse) afgørende for, at et samarbejde i lokalområdet bliver bæredygtigt på måder, der fleksibelt understøtter projektets ambitioner om at understøtte læringsmiljøer i hjemmet?
  - b. Hvordan kan andre aktører bidrage, og hvilke samarbejdsformer er bæredygtige i de lokale strukturer?
2. **Indsatsniveau:** Hvordan etableres arenaer, hvor frivillige og familier støtter andre familier i at skabe gode læringsmiljøer i hjemmet?
  - a. Hvordan og hvilken opkvalificering skal familierne have? Hvordan engageres familierne, og hvad motiveres de af? Hvilke behov for støtte har de?
  - b. Hvordan støtter familierne deres børn, og hvordan imødekommer peer to peer-relationer familiernes behov? Hvordan organiseres og metodeudvikles det? Hvordan støtter forældre andre forældre?
3. **Individniveau:** Hvad får familierne ud af indsatsen?
  - a. Hvad er udbyttet for børn og familier?
  - b. Har forældrene styrket deres forudsætninger for at støtte deres børns læring og udvikling?
  - c. Deltager forældrene mere aktivt i deres børns liv?

Evalueringen af metodeudviklingsprojektet hviler på en række datakilder, som samlet set bidrager til analysen af, hvilke metoder og modeller der er succesfulde, samt hvad familierne og børnene får ud af projektet i henhold til projektets succeskriterier:

- Observationer af familieforløb
- Observationer af familiecaféer
- Observation af workshop for nye frivillige
- Interviews med familier
- Gruppeinterviews med projektmedarbejdere fra FSA
- Gruppeinterviews med frivillige
- Interviews med samarbejdspartnere
- Før- og eftermålingsspørgeskema blandt familierne.

Dataindsamlingen er foregået i perioden fra februar 2020 til december 2023. Den samlede dataindsamling blev sat på pause i 2021, da projektet var lukket ned på grund af covid-19. Dataindsamlingen er derfor foregået i løbet af 2020, 2022 og 2023.

I det følgende redegøres for datagrundlaget og de metoder, som evalueringen bygger på med henblik på at besvare evalueringsspørgsmålene.

5.1 Observationer

For at belyse selve indsatsen og dens indhold har vi gennemført observationer af indsatsens aktiviteter. Observationsstudierne har særligt til formål at opnå indsigt i, hvordan der etableres arenaer, hvor frivillige familier støtter andre familier i at skabe gode læringsmiljøer i hjemmet, og bidrager således til at besvare evalueringsspørgsmål 2 om selve indsatsen. Herudover giver observationerne også indblik i familiernes udbytte af indsatsen og bidrager derfor også til at besvare evalueringsspørgsmål 3.

Der er foretaget observationer af både familieforløb, familiecaféer samt en enkelt workshop for nye frivillige. I forbindelse med observationerne er familier og frivillige blevet informeret om VIVEs deltagelse og formålet hermed. Tabel 5.1 viser en oversigt over antal observationer.

Tabel 5.1   Observationer

Aktivitet	Antal observationer
Familieforløb (gruppeforløb for familier)	7
Familiecaféer (peer to peer-fællesskaber)	2
Workshop for frivillige	1

Anm.: Dele af familieforløbsgangene har været opdelt i aktiviteter for hhv. forældre og børn. VIVE har kun observeret aktiviteterne for forældrene på de tidspunkter, hvor forløbet har været opdelt.

Kilde: VIVE.

Ved familieforløbene har vi observeret enkelte forløbsgange (og ikke sammenhængende forløb). Dvs. at observationerne af familieforløb er syv enkeltstående forløbsgange. Ved størstedelen af observationerne har der været en enkelt observatør, mens der ved to af familieforløbsgangene har været to observatører. En enkelt observation af familieforløbene er foregået online, da forløbet foregik under nedlukningen i forbindelse med covid-19-pandemien.

Alle tre typer observationer bidrager til at belyse selve indsatsen og dens indhold, mens observationer af familieforløb og familiecaféer også delvist giver indsigt i familiernes udbytte af indsatsen. Sidstnævnte sker for eksempel ved observation af relationsopbygning mellem familier, frivillige og projektmedarbejdere i FSA eller observation af familiernes deltagelse i og respons på aktiviteter. Det observerede udbytte blandt familierne supplerer den indsigt, som opnås gennem de kvalitative interviews med familierne (se afsnit 5.2.1) og omvendt.

Observationerne af familieforløbsgangene tager udgangspunkt i en observationsguide (se Bilag 1). Følgende fokuspunkter har været guidende for observationerne af familieforløbsgangene:

- Hvordan indsatsen folder sig ud (forløb og tema, fx præsentation af tema, dialog, gruppeforløb, film, dialog igen, deltagerne fortæller etc.)
- Hvordan der arbejdes med principperne for indsatsen
- Hvilke metoder der bruges i forhold til temaet og inddragelse af forældrene
- Hvordan forældrene arbejder med dagens tema
- Interaktion mellem forældrene, frivillige og medarbejdere.

Observationsguiden er udarbejdet ved projektets opstart og afspejler derfor den daværende forandringsteori. Nogle af fokuspunkterne, såsom skole-hjem-

samarbejdet (se Bilag 1), fylder derfor mere i observationsguiden, end det er afspejlet i den nyeste forandringsteori (afsnit 1.4). Udviklingen i indsatsens fokus er beskrevet nærmere i Kapitel 2 og løbende i Kapitel 3.

Ved observationerne har VIVEs observatør(er) deltaget i tjek ind-øvelser, fællesspisning og tjek ud-øvelser, men ikke i de øvrige aktiviteter, hvor der derimod er observeret fra sidelinjen. Der er taget observationsnoter, efter observationerne er gennemført, som udgør grundlaget for den kvalitative analyse af observationerne.

Observationerne af familiecaféerne tager ligeledes udgangspunkt i ovennævnte observationsguide (Bilag 1). Observationerne af familiecaféer har til hensigt at få indsigt i de efterfølgende peer to peer-netværk (familiecaféer) mellem familier, som har deltaget i familieforløbene, herunder netværkets indhold og udfoldelse, hvordan forældrene bruger peer to peer-netværket, og hvad familiernes udbytte er. Der sættes fokus på familiecaféerne som arenaer, hvor det er hensigten, at familier støtter andre familier i at skabe gode læringsmiljøer i hjemmet gennem sparring.

Observationen af workshopen for nye frivillige er foretaget med henblik på at få indsigt i processerne omkring, hvordan frivillige introduceres til projektet, og hvordan projektet præsenteres for de frivillige. Workshopen har foregået som en introduktion til nye frivillige, hvor de bliver klædt på til opgaven som frivillige i *Positive læringsmiljøer i familien* af både gamle frivillige og projektmedarbejdere i FSA. Workshopen har således til dels forgået som en peer to peer-aktivitet, hvor tidligere frivillige introducerer nye frivillige, og de kan sparre med hinanden om rollen som frivillig. Herudover har FSA bidraget med faglige input, herunder blandt andet om mentalisering, og de har rammesat en forståelse af projektets formål, mål og aktiviteter.

Formålet med observationen af workshopen er at opnå viden om den måde, hvorpå nye frivillige bliver introduceret til projektet og rollen som frivillig. Observationen har taget udgangspunkt i en eksplorativ tilgang, men med fokus på de ovennævnte fokuspunkter for observationerne med henblik på at indsamle den mest relevante viden. Således bidrager observationen til at give indblik i organiseringen af de frivillige, og hvordan de klædes på til opgaven.

5.2 Kvalitative interviews

Der er i perioden maj 2022-december 2023 gennemført i alt 18 kvalitative interviews med deltagende forældre, projektmedarbejdere i FSA, frivillige samt samarbejdspartnere. De kvalitative interviews har til formål at give viden om

organiseringen af indsatsen, selve indsatsen og dens indhold, rolle- og ansvarsfordeling, etablering af samarbejdsmodeller, de frivilliges oplevelser med indsatsen såvel som familiernes oplevelse med og udbytte af indsatsen.

Hvordan antallet af interviews fordeler sig på interviewpersoner er præsenteret i Tabel 5.2.

Tabel 5.2 Kvalitative interviews

Interviewpersoner	Interviewtype	Antal interview	Antal interviewpersoner
Familier	Enkeltinterview	10	10
Projektmedarbejdere i FSA	Gruppeinterview	2	2
Frivillige	Gruppeinterview	3	9
Samarbejdspartnere	Enkeltinterview	3	3
I alt		18	24

Kilde: VIVE.

Nedenfor beskrives interviewene og deres formål nærmere. De citater fra interviewene, som anvendes i rapporten, er valgt ud fra, at de er meningsbærende for det samlede materiale.

5.2.1 Interviews med familier

De kvalitative interviews med deltagende familier er gennemført i perioden maj 2022-maj 2023. Interviewene har til hensigt at få indsigt i familiernes oplevelse med og udbytte af indsatsen såvel som forældrenes involvering i deres børns skolegang, og hvordan de støtter op om deres børns udvikling, trivsel og læring.

De 10 interviews er foregået som enkeltinterview med en enkelt forælder, som har deltaget i et familieforløb. Forældrene er rekrutteret enten i forbindelse med VIVEs observationer eller gennem FSA. VIVE har efterfølgende kontaktet interviewpersonerne telefonisk med henblik på at få en aftale i hus. I tilfælde hvor det ikke har været muligt at afholde interviewet fysisk, er det foretaget over telefon.

Interviewene er foretaget i løbet af eller kort tid efter familiernes deltagelse i familieforløbene, hvorfor de giver et indgående blik i familiernes oplevelser

med indsatsen. Alle interviews er gennemført semistruktureret med udgangspunkt i en interviewguide (se Bilag 2.1). Interviewguiden sætter fokus på følgende temaer:

- Børnenes skolegang og forældrenes involvering i denne
- Læringsmiljøet i hjemmet
  - Hvordan er familiens vaner omkring børnene?
  - Læser du højt for dine børn, laver I mad sammen, tager I på ture sammen, andre aktiviteter sammen?
- Forældrenes oplevelse og udbytte af forløbet
- Familiernes relationer til de andre familier i indsatsen.

Samtykke til deltagelse er indhentet mundtligt under selve interviewet. Interviewene er optaget på diktafon og efterfølgende transskriberet.

5.2.2 Interviews med Fonden for Socialt Ansvar

Der er gennemført to gruppeinterviews med to projektmedarbejdere fra FSA. Interviewene er gennemført i henholdsvis juni 2023 og december 2023. De to interviews er gennemført med de samme to medarbejdere.

Interviewene med medarbejderne fra FSA har til formål at belyse tilrettelæggelsen og organiseringen af indsatsen, rolle- og ansvarsfordeling, udviklings- og læringspunkter, udfordringer og understøttende forhold i forbindelse med indsatsens gennemførelse samt familiernes udbytte af indsatsen.

Interviewene er gennemført semistruktureret med udgangspunkt i en interviewguide (se Bilag 2.2). Interviewguiden sætter fokus på følgende temaer:

- Forløbets udfoldelse, herunder forholdet mellem forventningerne til forløbet og dets egentlige udfoldelse i praksis
- Familiernes relationer til projektmedarbejdere i FSA og frivillige
- Projektmedarbejdernes rolleforståelse
- Projektmedarbejdernes oplevede udbytte af og læringspunkter fra forløbet
- Projektmedarbejdernes oplevelse af familiernes udbytte.

Interviewene er optaget på diktafon, og der er efterfølgende taget referat af dem.

5.2.3 Interviews med frivillige

De frivillige udgør en central del af metodeudviklingsprojektet, som skal være med til at facilitere forløbene for familierne. VIVE har derfor gennemført tre gruppeinterviews med frivillige i indsatsen. Der er i alt interviewet ni forskellige frivillige, som har været en del af tre forskellige forløb. Interviewene er gennemført i henholdsvis juni 2022, juni 2023 og december 2023.

Formålet med interviewene er at få indblik i de frivilliges motivation og forventninger til at være en del af projektet samt rollefordelingen og samarbejdet mellem de frivillige og projektmedarbejderne og oplevelser af familiernes udbytte.

Interviewene er gennemført semistruktureret med udgangspunkt i en interviewguide (se Bilag 2.3), som sætter fokus på følgende temaer:

- De frivilliges motivation og forventninger
- Forløbets udfoldelse, herunder forholdet mellem forventningerne til forløbet og dets egentlige udfoldelse i praksis
- De frivilliges roller samt relationer til projektmedarbejdere og familier
- De frivilliges oplevede udbytte af og læringspunkter fra forløbet
- De frivilliges oplevelse af familiernes udbytte.

Interviewene er optaget på diktafon, og der er efterfølgende enten taget referat af dem eller lavet en fuld transskription.

5.2.4 Interviews med samarbejdspartnere

I løbet af projektperioden er der gennemført tre enkeltinterviews med tre forskellige samarbejdspartnere til metodeudviklingsprojektet. Interviewene er gennemført i løbet af juni 2022 og juli 2022.

Formålet med interviewene er at få et dybdegående indblik i etableringen af samarbejdsmodeller, og hvordan samarbejdet betragtes fra samarbejdspartnernes side såvel som deres oplevelse af metodeudviklingsprojektet generelt.

Interviewene er gennemført semistruktureret med udgangspunkt i en interviewguide (se Bilag 2.4), som sætter fokus på følgende temaer:

- Samarbejdet mellem FSA og samarbejdspartneren, og hvordan det er opstået

- Motivation og forventninger til samarbejdet
- Samarbejdspartnerens eget job
- Samarbejdspartnerens oplevelse af *Positive læringsmiljøer i familien*
- Samarbejdspartnerens oplevelse af familiernes udbytte.

Interviewene er optaget på diktafon og efterfølgende transskriberet.

5.3 Logbøger

For at kunne følge udviklingen i indsatsen samt de beslutninger, som FSA træffer i forbindelse med udviklingen af indsatsen, er der indsamlet logbogsdata for de enkelte familieforløb. Logbøgerne er besvaret af FSA og efterfølgende indsendt til VIVE én gang om ugen i løbet af 2020, 2022 og 2023. Første logbog er fra februar 2020, mens den sidste logbog er fra december 2023. Samlet set er der indsamlet 113 logbøger for hele perioden.

I logbøgerne har FSA noteret indsatsens status, udviklingspunkter, erfaringer og læringspunkter samt beslutninger i relation til de tre niveauer af indsatsen:

1. Organiseringsniveau
2. Indsatsniveau
3. Individniveau.

Logbøgerne indeholder således information om og giver dybdegående indsigt i organiseringen og tilrettelæggelsen af indsatsen, etablering af samarbejdsmodeller med lokale aktører og foreninger, samarbejde med skoler samt rekruttering af frivillige og familier. Herudover giver logbøgerne indsigt i erfaringer fra de konkrete familieforløb og de dertilhørende aktiviteter, samarbejde med frivillige, rollefordeling samt projektmedarbejderens oplevede udbytte blandt forældre og børn. Således giver logbøgerne et værdifuldt indblik i udviklingen af metodeudviklingsprojektet og de processerne, som projektet har været igennem fra start til slut, set fra medarbejdernes perspektiv.

De indsendte logbøger er behandlet som kvalitativt datamateriale, der afspejler medarbejdernes erfaringer fra indsatsen. Logbøgerne er kodet og analyseret i de tre overordnede temaer i overensstemmelse med evalueringens fokus: 1) Indsatsens organisering, 2) selve indsatsen og dens indhold samt 3) familiernes udbytte af indsatsen. Under de tre hovedtemaer har vi løbende oprettet underkoder, der afspejler relevante fund i logbøgerne med særlig blik for lærings- og udviklingspunkter, som medarbejderne har noteret sig.

I rapporten indgår citater fra og henvisninger til logbøgerne. Citaterne er valgt ud fra, at de er meningsbærende for det samlede logbogsmateriale.

5.4 Før- og eftermåling ved spørgeskema

Med henblik på at afdække hvorvidt der opnås de ønskede virkninger af indsatsen hos familierne, er der gennemført en før- og eftermåling blandt familierne i form af et spørgeskema. Før- og eftermålingen har således haft til hensigt at give indsigt i forældrenes mulighed for at støtte deres børns læring og udvikling, og hvorvidt familier deltager aktivt i deres børns liv.

Med baggrund i et meget lavt antal besvarelser (49 svar i alt), der indebærer en dårlig udsigelseskraft, anvendes spørgeskemadata kun i begrænset omfang i afrapporteringen, og der drages ikke konklusioner på baggrund af ændringer fra før- til eftermålingen. Dette skyldes, at det ikke har været muligt at afrapportere spørgeskemabesvarelserne i tilstrækkelig anonymiseret form.

Dataindsamlingen består af to målinger, hvoraf førmålingen foregår ved en families opstart i et familieforløb, og eftermålingen foregår ved afslutningen af familieforløbet (se Figur 5.1). Det er således hensigten, at der opnås to målinger pr. familie, som indgår i indsatsen.

Spørgeskemaerne er udsendt via survey-værktøjet SurveyXact, som familierne har skullet besvare elektronisk. Projektmedarbejdere ved FSA vejleder forældrene i, hvordan de gennemfører spørgeskemaet ved opstarten af indsatsen og ved afslutningen, og sørger ligeledes for at sende spørgeskemaerne til forældrene på de rette tidspunkter. Ved behov har en projektmedarbejder hjulpet forældrene med at besvare spørgeskemaet, fx i tilfælde af at forældrenes danskundskaber er udfordret. Det er kun projektmedarbejdere i VIVE, som har haft adgang til data.

Figur 5.1 Før- og eftermåling

Vi har i alt opnået 48 gennemførte besvarelser og én delvis besvarelse af spørgeskemaet, der inkluderer både før- og eftermålinger. Heraf er 21 besvaret ved opstart i et familieforløb, mens 28 er besvaret ved afslutningen af et familieforløb. Dataindsamlingen er foregået ved hjælp af et åbent link til spørgeskemaet. Familierne har registreret sig ved brug af deres e-mailadresse, så det har været muligt for VIVE at identificere besvarelser ved hhv. familiernes opstart og afslutning af familieforløbet. Ved afrapportering af resultater vises de samlede besvarelser fra både opstart og afslutning. Dette skyldes, at datagrundlaget er for lille til at kunne anonymisere familiernes svar tilstrækkeligt til at afrapportere før- og eftermålinger. I de afrapporteringer, som fremgår, har vi derfor rensset data for dobbeltbesvarelser samt besvarelser, hvor vi ikke med sikkerhed kan sige, om der er tale om en dobbeltbesvarelse (dvs. en besvarelse fra den samme person ved hhv. opstart og afslutning). Dette gælder fx i afsnit 3.3.1 om karakteristik af familierne.

Medarbejderne i FSA fortæller, at der har været flere deltagere i forløbet end antallet af deltagere, som har besvaret spørgeskemaet. Det samlede antal deltagere i familieforløbene overstiger derfor antallet af besvarelser. Det fremgår af både VIVEs observationer og af interviews med projektmedarbejderne, at det har været vanskeligt at motivere deltagere til at besvare spørgeskemaerne. Projektmedarbejderne har i nogle tilfælde understøttet forældrenes besvarelser af spørgeskemaet under selv familieforløbene. Dette har dog betydet, at forældrene ikke har kunnet deltage i familieforløbsaktiviteterne, imens de har besvaret spørgeskemaet. Derfor er dette sket i begrænset omfang. En mulig årsag til, at der har været udfordringer med at indsamle besvarelser fra forældrene, er, at der i forbindelse med familiernes opstart i familieforløbene har været behov for at opbygge en tillid og relation til medarbejderne, de frivillige og projektet generelt. At der endnu ikke er opbygget tilstrækkelig tillid, kan have betydet, at færre forældre har haft motivation til at besvare spørgeskemaet.

Spørgeskemaets indhold

Spørgeskemaet bidrager til at belyse forældrenes mulighed for og tilbøjelighed til at understøtte et læringsmiljø i hjemmet for deres børn. Dette sker igennem en afdækning af læringsaktiviteter i hjemmet, hvordan forældrene oplever deres forudsætninger for at støtte deres børns læring og udvikling, samt hvordan forældrene deltager (eller ikke deltager) aktivt i børnenes hverdagsliv og skolegang. For at opnå indsigt heri, er der i spørgeskemaet særligt fokus på, hvor ofte forældrene laver aktiviteter, der understøtter læringsmiljøet i hjemmet.

Spørgeskemaet er struktureret ud fra følgende fokusområder:

- Læringsmiljø i hjemmet
- Sproglige og matematiske kompetencer

- Rammer og strukturer i hjemmet
- Børnenes skolegang og forældrenes involvering i denne.

Fokusområderne er valgt med udgangspunkt i en kortlægning om Læringsmiljø i hjemmet (Hansen & Hestbæk, 2018) såvel som en evaluering af projektet Hele Danmarks Familieklub (Espersen et al., 2020; Pontoppidan et al., 2022). Førstnævnte kortlægning har til formål at skabe et vidensgrundlag om indsatser, der kan styrke udviklingen af læringsmiljøet i hjemmet i udsatte børnefamilier, og udgør derfor et solidt grundlag for en kvantitativ dataindsamling om læringsmiljøer i familien. Med inspiration fra evalueringen af Hele Danmarks Familieklub inkluderes desuden spørgsmål vedrørende forældre-barn-aktiviteter, der har fokus på læring, såsom hvor ofte forældrene har læst historier for deres barn, haft deres barn med på udflugt eller haft besøg af familie. De items, som indgår i før- og eftermålingen, anvendes således også i andre undersøgelser.

Dataindsamlingen er foregået i perioden fra oktober 2020 til december 2023 (med pause i 2021 under nedlukningen på grund af covid-19). Der kan derfor mangle besvarelser fra nogle af de sidste familiefør- og efterløb i indsatsen, som ikke har nået at afslutte deres forløb inden årets udgang.

Som følge af at det er projektmedarbejdere ved FSA, som har haft kontakten til familierne samt haft ansvaret for at sende spørgeskemaet til forældrene ved opstart og afslutning, har VIVE ikke fulgt op på den enkelte families besvarelser. Dette har vi vurderet, var mest hensigtsmæssigt med henblik på at kunne sende spørgeskemaerne til familierne på de rette tidspunkter i forhold til deres forløb, og med henblik på at projektmedarbejderne kunne vejlede forældrene i, hvordan spørgeskemaerne skal besvares.

Litteratur

- Andreasen, A.G. & Hestbæk, A.-D. (2018). "Fritid og medborgerskab." I: Ottosen, M.H., Andreasen, A.G., Dahl, K.M., Hestbæk, A.-D., Lausten, M. & Rayce, S.B., *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2018*, s. 154-183. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Andreasen, A.G. & Tagmose, B.B. (2022). "Materiel velfærd." I: Ottosen, M.H., Andreasen, A.G., Dahl, K.M., Lausten, M., Rayce, S.B. & Tagmose, B.B. *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022*, s. 30-41. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Breinholt, A. (2018). *The Role of Parenting in the Intergenerational Transmission of Education*. Ph.d.-afhandling. København: Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Breinholt, A. (2020). "Udsatte familier: Hvad tæller for børns fremtidsudsigter?" I: Jacobsen, A.F. & Hestbæk, A.-D., *Børns rettigheder – i socialfagligt og pædagogisk perspektiv*, s. 23-38. København: Akademisk Forlag.
- Christensen, G., Christensen, M.L., Hjelm, U., Espersen H.H., Enemark, M.H., Mikkelsen, C.H. & Winkler, A. (2022). *Chanceulighed i udsatte boligområder: En analyse af boligsociale helhedsplaners bidrag til at forbedre børn og unges livschancer*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Espersen, H.H., Andersen, L.L., Olsen, L. & Tortzen, A. (2018). *Understøttelse og udvikling af det frivillige sociale arbejde: En analyse af udviklingstendenser og behov for kontinuitet og forandring i nationale virkemidler*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Espersen, H.H., Friis-Hansen, M., Solvang, J.N., Jensen, M.T., Iversen, K., Prescott, A.B. & Pontoppidan, M. (2020). *Hele Danmarks Familieklub #bedresammen: En analyse af deltagelse, udbytte og organisering af lokale familiefællesskaber*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Fonden for Socialt Ansvar (2023). *Aktivitetshæfte – Positive læringsmiljøer i familien*. København: Fonden for Socialt Ansvar.

- Hansen, H. & Hestbæk, A.-D. (2018). *Læringsmiljø i hjemmet og frivillighed: Kortlægning af indsatser, der fremmer læringsmiljøet i hjemmet, med henblik på at synliggøre potentialer for en frivillig indsats*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Ibsen, B. & Espersen, H.H. (2016). *Kommunernes samarbejder med civile aktører: Forskelle og ligheder i forventninger, praksis, samarbejdspartnere og oplevet udbytte*. København: KORA – Kommunernes og Regionernes Analyse og Forskning.
- Ottosen, M.H., Andreassen, A.G., Dahl, K.M., Lausten, M., Rayce, S.B. & Tagmose, B.B. (2022). *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Pontoppidan, M., Jensen, M.T., Friis-Hansen, M., Solvang, J.N., Arnfred, J. & Espersen, H.H. (2022). *Hele Danmarks Familieklub #bedresammen: Analyser af familier og frivillige efter deltagelse i familieklub*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Bilag 1 Observationsguide

Observation af 'Metodeprojekt: Frivillige understøtter positive læringsmiljøer i familien'

I evalueringen har vi fokus på at undersøge:

1. Metode(r) til at styrke udsatte forældres mulighed for at spille en aktiv rolle i forhold til deres børns læring. Understøttelse af forældres viden om og kompetencer til, hvordan man støtter sit barns udvikling og læring i hverdagen gennem konkrete handlinger.
2. Metode(r) til at skabe rum for læring både fysisk og mentalt. Et helhedsorienteret blik på udsatte familier og udsatte familiers trivsel, hvor der bygges bro mellem familierne og de instanser, som kan hjælpe familierne med at få hjælp til andre ting (fx bolig, økonomi etc.), som kan være barrierer for forældrenes overskud til at skabe plads til læring.
3. Samarbejde med skoler og lokale samarbejdspartnere.

I forandringsteorien er der konkret fokus på følgende "metoder":

- Skole-hjem-samarbejdet
- Forældrerollen
- Peer to peer.

Bilagstabel 1.1 Observationsguide

Aktivitet	Formål
Hvor mange familier og deres karakteristika (etnicitet, børns alder, civilstand + andre oplysninger hvis kendte). Hvor mange frivillige og ansatte. Hvor henne i forløbet er vi.	At få viden om familiernes status + hvilke frivillige, ansatte og medarbejdere, der deltager. At få viden om, hvor i forløbet vi er.
Forløb og tema, fx præsentation af tema, dialog, gruppeforløb, film, dialog igen, deltagerne fortæller mv.	At få viden om forløbet.
Familiernes udtryk: Hvad familierne fortæller om deres liv, om dagens tema, om læring, samt hvad de er optagede af.	At få viden om familiernes status, og hvilken læring de høster.
Interaktionen mellem familierne, de frivillige og medarbejdere.	At få viden om, hvilke roller deltagerne indtager over for hinanden, og hvordan familierne støtter hinanden og bliver støttet (af medarbejdere og frivillige).
Medarbejdere og frivilliges metoder: Hvilke metoder bruger de, både i forhold til temaet og i forhold til inddragelse af familierne.	At få viden om, hvilke metoder medarbejdere og frivillige bruger, og hvordan det virker i relation til 1) temaet og 2) inddragelse af familierne.

Kilde: VIVE.

Bilag 2 Interviewguides

Bilag 2.1 Interviewguide til familier

Interview med deltagende familier i familieforsøg 'Metodeprojekt: Frivillige understøtter positive læringsmiljøer i familien'

Bilagstabel 2.1 Interviewguide til familier

Spørgsmål	Formål
Hvordan er du kommet med? Hvem har inviteret dig med? Hvorfor vil du gerne være med? Hvad forventer du at få ud af det?	At få viden om, hvordan familierne har fundet vej til aktiviteten, og hvad der har motiveret dem.
Kan du fortælle lidt om dig selv og din familie? Børn, mand, arbejde, uddannelse, aktiviteter med børnene? Hvordan oplever du dine børns skolegang og læring? Hvordan deltager du i/støtter du op om dine børns skolegang? Hjælper du dem med lektier? Deltager du i forældremøder og andre aktiviteter? Er du involveret i legeaftaler og legegrupper? Hvordan er familiens vaner omkring børnene? Læser du højt for dine børn, laver I mad sammen, tager I på ture/andre aktiviteter sammen?	At få viden om familiens sammensætning og evt. sociale status (evt. sårbarhed) + det de vil fortælle. At få viden om, hvordan de oplever deres børns skolegang og læring, og om de oplever udfordringer her. At få viden om, hvordan de understøtter deres børns læring/om de understøtter deres børns læring. At få viden om familiens vaner vedr. fælles aktiviteter og læring.
Fortæl lidt om, hvad I laver i forløbet? Hvorfor gør I det sådan? Hvor mange gange har du været med?	At få viden om, hvilke dele af forløbet som familierne lægger vægt på, og hvordan de oplever dem, samt hvor mange gange de har deltaget.
Hvad får du ud af at deltage? Hvordan bruger du det, I snakker om/som du lærer? Bruger du det imellem forløbene (hver 14. dag)?	At få viden om, hvad de oplever som udbytte.
Hvordan oplever du de andre familier og dit forhold til dem? Kender du dem i forvejen? Oplever du, at I støtter hinanden? Ville du gerne, at I støtter hinanden? Ses I også imellem forløbene?	At få viden om, hvordan familierne støtter hinanden, og hvordan deres relationer er og udvikles + om der er en interesse for at støtte hinanden mere (peer to peer).

Kilde: VIVE.

Bilag 2.2 Interviewguide til projektmedarbejdere

Interview med projektmedarbejdere i Fonden for Socialt Ansvar i 'Metodeprojekt: Frivillige understøtter positive læringsmiljøer i familien'

Bilagstabel 2.2 Interviewguide til projektmedarbejdere

Spørgsmål	Formål
Kan I fortælle lidt om, hvordan I har tilrettelagt forløbene og hvorfor? Hvad har været godt ved forløbet, og hvad har været mindre godt? Hvordan har balancen været mellem familiernes netværk og faciliterede aktiviteter? Hvad er de frivilliges bidrag? Hvad har I lært, som I tager med jer?	At få viden om, hvordan forløbet har udspillet sig og hvorfor. Hvad har forholdet været mellem planer og praksis? At få viden om familiernes roller og relationer til ansatte og frivillige. At få viden om, hvad medarbejderne selv har oplevet som udbytte og læringspunkter.
Hvad er jeres rolle i projektet? Hvordan har det udviklet sig over tid – hvad har I lært? Hvordan er jeres roller i relation til de frivillige og familierne? Hvordan er det forskelligt? Hvad er afgørende for, hvordan I udfylder jeres egen rolle?	At få viden om, hvordan de forstår deres egen rolle, og hvordan den har udviklet sig over tid. At få viden om kontekstfaktorer.
Hvad har familierne fået ud af at deltage? Hvorfor? Hvad er forudsætningerne for familiernes udbytte? Har forløbet lært dem noget i relation til forælderrollen, skole-hjem-samarbejdet eller peer to peer? Hvordan kunne familierne have fået et endnu større udbytte? Læringspunkter?	At få viden om, hvad de oplever, familierne har fået ud af forløbet.

Kilde: VIVE.

Bilag 2.3 Interviewguide til frivillige

Interview med frivillige i 'Metodeprojekt: Frivillige understøtter positive læringsmiljøer i familien'

Bilagstabel 2.3 Interviewguide til frivillige

Spørgsmål	Formål
Hvordan er du/I blevet frivillige i projektet? Hvem har inviteret dig/er med/hvordan har du fundet vej til projektet? Hvorfor er du frivillig i projektet? Hvad forventede du at få ud af det?	At få viden om, hvordan de frivillige har fundet vej til at blive frivillige, hvad der har motiveret dem, og hvad de oprindeligt forventede at få ud af det.

Spørgsmål	Formål
Kan du fortælle lidt om, hvordan I har tilrettelagt forløbene og hvorfor? Hvad har været godt ved forløbet, og hvad har været mindre godt? Hvordan har balancen været mellem familiernes netværk og faciliterede aktiviteter? Hvad har du/I bidraget med? Hvordan har jeres roller været i relation til familier og ansatte? Hvad har du/I selv fået ud af det? Hvad har I lært, som I tager med jer?	At få viden om, hvordan forløbet har udspillet sig og hvorfor. Hvad har været forholdet mellem planer og praksis? At få viden om de frivilliges roller og relationer til ansatte og familier. At få viden om, hvad de selv har oplevet som udbytte og læringspunkter.
Hvad har familierne fået ud af at deltage? Hvorfor? Hvad er forudsætningerne for familiernes udbytte? Har forløbet lært dem noget i relation til forælderrollen, skole-hjem-samarbejdet eller peer to peer? Hvordan kunne familierne have fået et endnu større udbytte? Læringspunkter?	At få viden om, hvad de oplever, familierne har fået ud af det.

Kilde: VIVE.

Bilag 2.4 Interviewguide til samarbejdspartnere

Interview med samarbejdspartnere til 'Metodeprojekt: Frivillige understøtter positive læringsmiljøer i familien'

Bilagstabel 2.4 Interviewguide til samarbejdspartnere

Spørgsmål	Formål
Hvordan har du fået en relation til projektet? Hvorfor er du samarbejdspartner til projektet? Fortæl lidt om dit eget job – hvorfor giver det mening for dig? Hvad forventede du, at der kom ud af jeres samarbejde?	At få viden om, hvordan samarbejdet er opstået, hvad der har motiveret det, og hvad de oprindeligt forventer, der kommer ud af det. At finde ud af, hvad samarbejdspartneren laver i eget job.
Kan du fortælle lidt om, hvad du kender til PLIF? Hvordan oplever du indsatsen – styrker og svagheder? Hvordan oplever du behovet for indsatsen? Hvad skal der til for, at der skabes resultater sammen med familien? Hvem er målgruppen?	At få viden om, hvordan samarbejdspartnerne oplever PLIF.
Hvad får familierne ud af at deltage? Hvad er forudsætningerne for familiernes udbytte? Har forløbet lært dem noget i relation til forælderrollen, skole-hjem-samarbejdet eller peer to peer? Hvordan kunne familierne have fået et endnu større udbytte? Læringspunkter?	At få viden om, hvad de oplever, familierne har fået ud af det.

Kilde: VIVE.

Bilag 3 Spørgeskema

Spørgeskema til metodeprojektet: Positive læringsmiljøer i familien.

ID: (mailadresse):

Familielivet

De næste spørgsmål handler om din og dit barns/dine børns hverdag og fritid.

I løbet af den seneste måned hvor ofte har du:

	Flere gange om dagen	Hver dag eller næsten hver dag	Et par gange om ugen	Et par gange om måneden	Sjældent	Aldrig
Læst historier for dit barn?						
Fortalt historier for dit barn?						
Har du brugt en gåtur med dit barn til at tale om det, I ser?						
Har du talt med dit barn om, hvad I skal lave i forbindelse med madlavningen?						
Leget uden for i haven, i en park eller på en legeplads med dit barn?						
Haft dit barn med på udflugt (til fx zoologisk have, museum, svømmehallen, skoven, en park eller legeplads)?						

Hvor ofte laver du eller en anden voksen i familien noget med dit barn, der handler om tal? (fx tæller til 10/100, laver 10-20-30, tæller biler, laver plus- eller minus-stykker fx med frugter eller øver tabeller)

Dagligt ☐

Næsten hver dag ☐

Et par gange om ugen ☐

Månedligt ☐

Aldrig ☐

Hvor ofte laver du eller en anden voksen i familien noget med dit barn, der handler om bogstaver? (fx Øver bogstaverne, staver navne, staver ord)

Dagligt ☐

Næsten hver dag ☐

Et par gange om ugen ☐

Månedligt ☐

Aldrig ☐

De næste spørgsmål handler om jeres rutiner i hverdagen.

	Altid	Ofte	Nogle gange	Sjældent	Aldrig
Vi har en rutine for, at mit barn kan blive klar om morgenen (fx børste tænder, frisere hår og tage tøj på)	☐	☐	☐	☐	☐
Mit barn har faste pligter (fx gå ud med skraldespanden, tømme opvaskemaskiner eller passe kæledyr)	☐	☐	☐	☐	☐
Mit barn har daglig hyggetid, hvor han/hun snakker med forældre (fx i bilen eller før sengetid)	☐	☐	☐	☐	☐
Mit barn har en rutine, når han/hun skal i seng (fx børste tænder, gå i bad, læse historie eller kysse godnat)	☐	☐	☐	☐	☐
Mit barn går i seng omkring samme tid på hverdage	☐	☐	☐	☐	☐
Mit barn laver lektier (eventuelt med hjælp), når han/hun har noget for	☐	☐	☐	☐	☐
I vores familie siger vi hej eller farvel, når nogen går eller kommer hjem	☐	☐	☐	☐	☐
I vores familie har vi regler omkring måltiderne (fx man bliver siddende, til alle har spist, eller man skal sige tak for mad)	☐	☐	☐	☐	☐
I vores familie har vi regler for, at man skal tale pænt til hinanden (fx man må ikke sige bandeord)	☐	☐	☐	☐	☐

På en normal uge hvor tit spiser I aftensmad sammen?

Hver dag ☐

Næsten hver dag ☐

Et par gange ☐

En enkelt gang ☐

Vi spiser ikke aftensmad sammen ☐

Hvor ofte taler du eller en anden voksen i familien med barnet om, hvad barnet har oplevet?

Dagligt ☐

Næsten hver dag ☐

Et par gange om ugen ☐

Månedligt ☐

Aldrig ☐

De næste spørgsmål handler om dit barn/børns skole

Hvad synes dit barn om daginstitution/børnehave/skole for øjeblikket?

Han/hun kan virkelig godt lide den ☐

Han/hun synes, den er nogenlunde ☐

Han/hun kan ikke rigtig lide den ☐

Han/hun kan slet ikke lide den ☐

Ved ikke ☐

Nu kommer der en række spørgsmål om samarbejdet mellem skole og hjem.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

	Enig	Overvejende enig	Hverken enig eller uenig	Overvejende uenig	Uenig	Ved ikke
Jeg oplever, at samarbejdet med lærerne om mit barns skolegang er godt.						
Jeg føler mig <u>velorienteret</u> om, hvordan mit barn klarer sig socialt.						
Jeg føler mig <u>inddraget</u> i, hvordan mit barn klarer sig fagligt.						
Oplever du, at dit barns lærere lytter til dine holdninger og synspunkter?						
Oplever du, at dine erfaringer kan bruges i forhold til dit barns skolegang (fx fra jeres familieliv, din skolegang, dit arbejdsliv)?						
Synes du, at dit barns lærere giver dig gode ideer til, hvordan du kan støtte barnets læring derhjemme?						

Hvor ofte gør du typisk følgende?

	Hver dag (inkl. week-end)	4-6 gange om ugen	2-3 gange om ugen	1 gang om ugen	2-3 gange om måneden	1 gang om måneden	Mindre end 1 gang om måneden	Aldrig	Ved ikke
Taler med mit barn om, hvad han/hun har oplevet i skolen.									
Taler med mit barn om de emner og opgaver, klassen arbejder med i skolen.									
Hjælper mit barn med at søge oplysninger på fx internettet og biblioteket.									

Til sidst er der nogle baggrundsspørgsmål, som omhandler dig

Hvad er dit køn?

Kvinde ☐

Mand ☐

Hvor mange børn har du i alt?

Antal vælges fra rullemenu fra 0-10 børn.

Bor du alene?

- Ja ☐
- Nej ☐

Hvem bor du sammen med?

Vælg gerne flere svar

- Ægtefælle/partner ☐
- Egne børn ☐
- Børn, som ikke er dine egne (fx plejebørn eller partners børn) ☐
- Andre (fx forældre, ven, ekspartner) ☐

Hvad er den højeste uddannelse, du har gennemført?

[Sæt kun en markering]

Ingen gennemført uddannelse ☐

Grundskole/Folkeskolen ☐

Gymnasial uddannelse ☐

Erhvervsuddannelse ☐

Kort videregående uddannelse ☐

Mellemlang videregående uddannelse ☐

Lang videregående uddannelse ☐

Hvad er din arbejdssituation?

Jeg arbejder på fuld tid (37 timer eller mere om ugen) ☐

Jeg arbejder på deltid (ml. 10 og 36 timer om ugen) ☐

Jeg arbejder under 10 timer om ugen ☐

Jeg er arbejdsløs ☐

Jeg er under uddannelse ☐

Andet _____ ☐

Hvilket sprog taler I mest hjemme hos jer?

Dansk ☐

Dansk og et andet sprog tales nogenlunde lige meget ☐

Et andet sprog end dansk ☐

Nu er der ikke flere spørgsmål. Mange tak for dine svar.

Kilde: VIVE

Bilag 4 Aktivitetshæfte

(Kilde: Fonden for Socialt Ansvar, 2023)

Fonden for
Socialt Ansvar

Aktivitetshæfte

**Positive læringsmiljøer
i familien**

Aktivitetshæfte

© **Fonden for Socialt Ansvar**

1. oplag 2. udgave, december 2023

Tekst: Rasmus Sam Dige Pedersen, Klara Thomsen
Nielsen & Julie Hee Darger

Grafisk tilrettelæggelse: Klara Thomsen Nielsen
& Julie Hee Darger

Foto: Rasmus Sam Dige Pedersen & Julie Hee Darger

Tak for støtten til den A.P. Møllerske Støttefond

Introduktion til temaer

Trivsel i familielivet

Fokus for dette tema er styrker og udfordringer i familielivet. Det er aktiviteter, der gennem kreative tilgange giver mulighed for, at familierne kan tale om deres styrker, og hvem de er som familie. Derudover også aktiviteter, der bidrager til et trygt rum, hvor familierne kan dele udfordringer og bekymringer og sparre med hinanden.

Digitalt familieliv

Dette tema skal udforske og indbyde til fælles refleksion og diskussion om det digitale liv i familiens liv. Der fokuseres på de forskellige nuancer af det digitale liv, både hvordan det digitale kan styrke læringsmiljøet i hjemmet og til, hvordan man kan rammesætte brugen af skærme i hjemmet.

Rammer og strukturer i familielivet

Aktiviteterne i dette tema udforsker hverdagsrutiner, -konflikter og -situationer, som familierne oplever som relevante og betydningsfulde i deres familieliv. Med et handlingsorienteret blik udforsker vi de dilemmaer, konflikter og situationer, som familierne kan opleve i deres hverdag.

Leg og læring i familien

I dette tema sættes fokus på styrkelsen af fællesskabet og samarbejdet i familien gennem leg og læring. Der gives forslag til sjove og legende aktiviteter, man kan lave sammen med sin familie og til familiegrupperne. Der er f.eks. forslag til en skattejagt eller naturbingo, hvor man skal udforske sit lokalområde.

Skole-hjem-samarbejde

I dette tema sætter vi fokus på skole-hjem-samarbejdet. Aktiviteterne har fokus på at skabe et sparrings- og refleksionsrum omkring skole-hjem-samarbejdet sammen med forældrene. Dette skal understøtte forældrenes muligheder for at skabe de bedste forudsætninger for børnenes trivsel og læring, både i hjemmet og i skolen.

Indholdsfortegnelse

Trivsel i familien

- Solstrålehistorier
- Regnskyen
- Familietræet
- Familieplanchen
- Empatibanko
- Familielisten

Digitalt familieliv

- Digitale dilemmaer
- Flipflappen
- Logo vendespil

Rammer og strukturer i familielivet

- Kolde og varme emner
- Hverdagsdilemmaer
- En god hverdag som familie
- Historier om venner og relationer (Dilemmaer)
- Søskendekonflikter i hjemmet

Leg og læring i familien

- Naturbingo
- Labyrinten
- Have-skattejagt
- Bodyguard
- Skattejagt
- Bingo med dyr

Skole-hjem-samarbejde

- Aula
- Cases om skolelivet

Tjek-ind og tjek-ud aktiviteter

Ideer til ekstra aktiviteter

- Høvdingebold, stikbold, bål mm.

Trivsel i familielivet

Solstrålehistorier

For hvem: Børn

Tid: 20-30 min.

Materialer: Farveblyanter, tusser, gult karton, ikoner og klistermærker

Beskrivelse

I denne aktivitet skal barnet lave sin egen solstrålehistorie. En solstrålehistorie er et frit og kreativt produkt, hvor barnet på egne præmisser skal fortælle om sig selv, og hvad de godt kan lide. Solen laves af gult karton, men må se ud, som de synes, den skal være - man kan vise eksempler på andres sole. På solen kan de tegne, skrive og sætte klistermærker og ikoner på. De frivillige skal støtte børnene i at tegne og finde ud af, hvordan deres sol skal se ud.

Fremgangsmåde:

1. Alle børn får et stykke karton, som de kan lave deres sol af.
2. Fortæl dem, at der er tusser, farver, ikoner og klistermærker, som de kan bruge til at lave og pynte deres sol.
3. De må helt selv vælge, hvordan deres sol skal se ud. Det vigtige er, at de får beskrevet, hvad de kan lide og hvad de er gode til.
4. Det kan være svært for nogle at sige, at de er gode til noget - hjælp dem med dette.
5. Gem deres sol eller tag et billede af dem.

Læringsmål:

- At kunne italesætte egne styrker og glæder gennem en kreativ aktivitet
- At blive bevidste om styrker både hos barnet selv, men også i deres familie.

Uddybende spørgsmål:

- Hvad kan du lide at lave - i skolen, i din fritid eller derhjemme?
- Hvem kan du lide at lave det med?
- Hvornår lavede du sidst noget, som gjorde dig glad?
- Hvad tror du dine venner eller veninder ville sige, at du er god til?
- Hvad synes du selv, at du er god til?

Trivsel i familielivet

Regnskyen

For hvem: Børn

Tid: 20-30 min.

Materialer: Regnskyer, tusser og billeder

Beskrivelse

Regnskyen er et kreativt trivselsredskab, der kan åbne op for, hvad der kan gøre børnene triste, og hvad der kan gøre dem glade igen. På regnskyen kan børnene skrive ord, tegne og klistre billeder for at vise, hvad der kan gøre dem triste, og hvad der kan hjælpe dem til at blive glade igen. Børnene kan dele deres tanker med hinanden, hvis de har lyst.

Fremgangsmåde:

1. Udlever en regnsky til hvert barn, og læg tusser og billeder på bordet, som barnet frit kan bruge.
2. Forklar barnet, at det kan skrive ord, tegne og klistre billeder på regnskyen med alt det, der kan gøre barnet trist. Støt barnet i processen.
3. Spørg barnet, om det har lyst til at dele, hvad der kan gøre dem triste.
4. Vend derefter regnskyen om og forklar, at barnet skal skrive ord, tegne og klistre billeder på regnskyen med alt det, der kan gøre barnet glad igen. Støt barnet i processen.
5. Spørg barnet, om det har lyst til at dele, hvad der kan gøre dem glade.
6. Tag billeder af regnskyerne, og spørg om barnet gerne vil have regnskyen med hjem.
7. Gem de overskydende regnskyer.

Læringsmål:

- At styrke børnenes emotionelle kompetencer.
- At børnene lærer at sætte ord på egne følelser, både de triste og glade følelser.

Uddybende spørgsmål:

- Hvornår har du oplevet at være trist/ked af det?
- Hvem kan hjælpe dig, når du er trist/ked af det?
- Hvad gør du, når du bliver trist/ked af det?

Trivsel i familielivet

Familietræet

For hvem: Familien

Tid: 30-40 min.

Materialer: Oliekridt, A3-karton

Beskrivelse:

Familien skal i denne aktivitet tegne deres familie som et træ. Det kan se ud helt, som de har lyst. Når familierne tegner deres familie som et træ, viser træet, hvordan de ser deres familie som en helhed og de enkelte familiemedlemmer. Det er en kreativ måde at præsentere sin familie på. Tidligere familier har f.eks. tegnet deres familie som et juletræ, da de elskede at feste og fejre højtider sammen.

Fremgangsmåde:

1. Start med, at hver familie sidder sammen.
2. Sørg for, at alle kan nå og se papiret. Fordel oliekriddt og et stykke karton pr. familie.
3. Forklar nu, at familierne skal tegne deres familie som et træ, og det kan se ud, ligesom de har lyst til.
4. Sørg for, at alle har forstået, hvad aktiviteten går ud på, og hvor lang tid de har.
5. Mens familierne tegner, gå rundt og spørg ind til deres tegning. Stil åbne spørgsmål og giv dem mulighed for at beskrive deres træ.
6. Når familier har tegnet færdigt, så præsenterer hver familie deres træ. Brug ca. 5 min på hver familie. Hvis I er for mange familier, kan familierne sættes sammen med en anden familie og skiftes til at vise deres træ frem.

Læringsmål:

- At der skabes bevidsthed om familiens styrker og sammenhold.
- At familierne samarbejder om et kreativt produkt.

Uddybende spørgsmål:

- Vil I fortælle om jeres træ?
- Hvorfor har I tegnet det sådan?
- Hvis I havde mere tid, hvad ville I så have tegnet?
- Hvad kan I bedst lide ved jeres træ?

Trivsel i familielivet

Familieplanchen

For hvem: Familien

Tid: 45 min.

Materialer: Et stykke A3-karton til hver familie, farveblyanter, tusser, sakse, klistermærker, ikoner og kamera

Beskrivelse:

En familieplanche præsenterer, hvem familierne er som familie. Det er en måde at præsentere sin familie til både frivillige og andre familier. Det kan være, at de tegner, hvad de godt kan lide at spise eller lave sammen. Planchen kan også vise deres hobbyer eller gode oplevelser. Man kan bruge tusser, farver, ikoner og klistermærker. Det er helt frit for familierne, hvordan de vil tegne deres familie på planchen.

Fremgangsmåde:

1. Familierne sættes sammen om et bord, hvor alle kan se og nå papiret.
2. Fortæl nu familierne, at de skal lave en planche, som viser, hvem de er som familie. De må helt selv beslutte, hvordan den skal se ud, og hvad som de gerne vil have deres på deres planche.
3. Lad nu familierne selv sidde og lave deres planche.
4. Vær opmærksom på, at alle familier er kommet godt i gang, og husk at spørge ind til deres plancher.
5. Gå rundt mellem familierne og tag familie billeder: det ene er til planchen, og det andet er til dem selv, som de kan tage med hjem.
6. Sæt familierne sammen to og to, og lad dem præsentere deres familieplanche for hinanden.
7. Gem familiernes plancher eller tag et billede af dem (gerne sammen med familierne).

Læringsmål:

- At familierne laver en præsentation af dem selv, og hvem de er som familie.
- Etablering af relationer til de andre familier.

Uddybende spørgsmål

- Hvad har I tegnet på jeres planche?
- Er der noget, som I synes, mangler på jeres planche?
- Hvad kan I godt lide at lave sammen?
- Kan du huske, hvad du sidst har lavet med din familie, som du synes, var hyggeligt?

- Hvornår oplever du den følelse?
- Hvordan reagerer du, når du oplever den følelse?
- Hvad kan hjælpe dig, når du oplever den følelse?
- Var der noget, der overraskede dig?

Trivsel i familielivet

Familielisten

For hvem: Forældre

Tid: 20-30 min.

Materialer: Familielister og kuglepenne

Beskrivelse:

Familielisten er et hjælperedskab til at få øje på familiens ressourcer og udviklingspotentialer, som kan åbne op for sparring og spejling blandt forældrene. På venstre side er positivlisten, hvor forældrene kan skrive, hvad de er gode til, mens udviklingslisten i højre side har fokus på, hvad de gerne vil blive endnu bedre til. Forældrene kan også sætte sig mål for, hvad de gerne vil arbejde på til næste gang eller i løbet af familiegruppeforløbet.

Fremgangsmåde:

1. Udlever en familieliste og en kuglepen til hver forælder.
2. Forklar, at venstre side er positivlisten, hvor forældrene kan notere, hvad de er gode til som familie. Støt dem i processen og spørg nysgerrigt ind.
3. Spørg forældrene om, hvorvidt de vil dele og sparre med hinanden.
4. Lad herefter forældrene notere, hvad de godt kunne tænke sig at blive endnu bedre til som familie på udviklingslisten i højre side. Støt dem i processen og spørg nysgerrigt ind.
5. Spørg forældrene om, hvorvidt de vil dele og sparre med hinanden.
6. Forklar, at forældrene har mulighed for at notere, hvad de gerne vil afprøve til næste gang eller i løbet af familiegruppeforløbet for at støtte op om familiens trivsel. Støt dem i processen og spørg nysgerrigt ind.
7. Spørg forældrene om, hvorvidt de vil dele og sparre med hinanden.

Læringsmål

- At give forældrene et hjælperedskab for at sætte fokus på egne ressourcer og udviklingspotentialer.
- At opbygge et trygt og tillidsfuldt sparringsrum for forældrene.

Familielisten

I vores familie er vi gode til...

I vores familie kunne vi blive bedre til...

Uddybende spørgsmål:

- Hvad kan I godt lide at lave som familie?
- Hvornår har I det godt som familie?
- Hvad kan være svært/udfordrende for jeres familie?
- Hvis du havde en tryllestav, hvad ville du ønske, at I lavede mere af i jeres familie?

Digitalt familieliv

Digitale dilemmaer

For hvem: Forældre

Tid: ca. 30-45 min.

Materialer: Dilemmaer og hæftet "11 gode råd til at tackle barnets online-liv"

Beskrivelse:

Aktiviteten præsenterer hverdagsdilemmaer omkring det digitale liv – herunder både brug af skærme, sociale medier og gaming. I fællesskab diskuteres de forskellige dilemmaer og sammen sparreres der om mulige løsninger. I denne aktivitet skal forældrene reflektere over udfordringer og styrker i børn og unges digitale liv. Med denne aktivitet ønskes det at udvide forældrenes ressourcer til at understøtte deres børns digitale læring og trivsel. Centralt i aktiviteten er, at forældre forholder sig nysgerrigt til børnenes brug af tablets og mobilere.

Alle dilemmaer er udformet på baggrund af '11 gode råd til at tackle barnets online-liv' af Medierådet (Hæftet får de med).

Fremgangsmåde:

1. Fordel forældrene i grupper på 3-4 forældre.
2. Husk at sige, hvor lang tid de har til aktiviteten.
3. Fortæl forældrene, at nu skal I arbejde med det digitale liv (Alt brug af skærme: både tv, tablet og mobil- og alt det man kan lave på dem).
4. Læs det første dilemma højt.
5. Fortæl, at de skal diskutere dilemmaerne sammen. Det er ikke sikkert, at det er en situation de har oplevet i eget liv.
6. Der findes ikke en rigtig løsning på dilemmaerne.
7. Stil uddybende spørgsmål.

Læringsmål:

- At sparre om ens børns og eget digitale liv, i fællesskab med andre forældre.
- At udvide sin viden om, hvor de kan opsøge vejledning og hjælp.

Dilemma A

Dit barn fortæller, at et barn fra en anden skole skriver til dem på nettet. Det er en jævnaldrende, men ikke en som dit barn har mødt. Du har set beskederne, de virker i orden, men du er stadig lidt usikker. Hvad kan du gøre?

Dilemma B

Dit barn et blevet uvenner med en klassekammerat. De skriver grimme ting til hinanden på nettet og er meget uvenner. Hvad kan du gøre?

Uddybende spørgsmål:

- Hvordan kan man spørge ind til, hvad ens barn har lavet på nettet?
- Hvad fungerede godt i den situation?
- Hvad ville du have ændret?
- Hvilke fordele ser du ved den handling?
- Kan der være ulemper ved den handling?
- Hvorfor synes du, at det er den bedste handling?
- Hvordan tror du, at barnet oplever situationen?

Digitalt familieliv

Flipflappen

For hvem: Børn

Tid: ca. 20-30 min.

Materialer: Flipflapper og sakse

Beskrivelse:

Med denne aktivitet skal børn og frivillige snakke om det digitale liv på nettet. Alle får deres egen flipflap. Indeni er der spørgsmål, der omhandler livet på internettet. Det er f.eks. spørgsmål om, hvad de laver på nettet, eller om de har nogle gode venner på nettet. Det er vigtigt i denne aktivitet, at man forholder sig nysgerrigt til børnenes online venner og brug af internettet - det kan både være de bruger sociale medier eller onlinespil. Derudover skal børnene have viden om, hvem der kan hjælpe, hvis du har brug for hjælp.

Fremgangsmåde:

1. Fordel i grupper med maks. 5 i hver gruppe. Fordel gerne grupperne, så de er nogenlunde alderssvarende og sid i en rundkreds.
2. Start med at snakke om deres eget brug af f.eks. mobiler eller tablets derhjemme. Om de bruger dem i skolen eller om det mest er derhjemme.
3. Vær nysgerrig på, hvad som de laver online, og spørg ind til det med en åbenhed.
4. Giv alle deres egen flipflap, og lad dem selv folde dem. Hjælp selvfølgelig til.
5. På skift stiller en et spørgsmål til sidemakkeren. Sidemakkeren svarer, og får så lov til at stille spørgsmål til den næste i rundkredsen.
6. Sørg for at alle får tur.
7. De frivillige kan også stille og svare på spørgsmål.
8. Stil løbende uddybende spørgsmål.

Læringsmål:

- At børnene reflekterer over internettet og venskaber.
- At børnene får mulighed for at diskutere gode og dårlige ting ved internettet.
- At få mere viden om, hvor de kan få hjælp, hvis man oplever noget ubehageligt.

Uddybende spørgsmål:

- Hvorfor er du i tvivl om det?
- Kan ens bedste venner være på nettet?
- Er der forskel på venner i skolen og venner på nettet?
- Kan det være forskelligt fra situation til situation?

Digitalt familieliv

Logo vendespil

For hvem: Børn
Tid: 15-20 min.
Materialer: Logoer

Beskrivelse

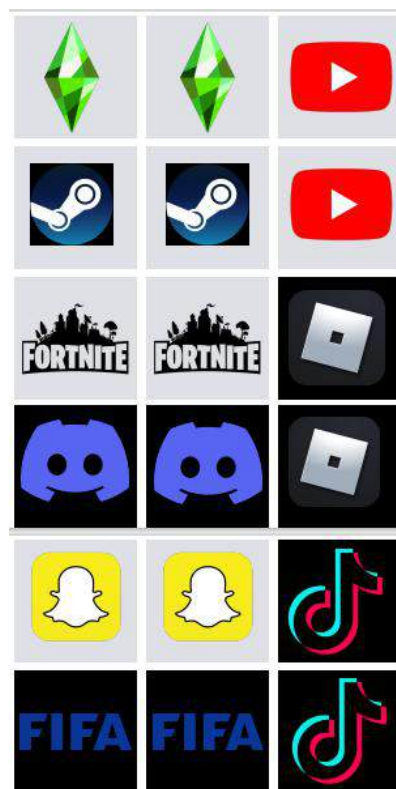
Børnene skal i denne aktivitet lave vendespil med logoer fra forskellige digitale medier og spilplatforme. Gennem leg skal børnene få trænet deres viden om digitale medier og spilplatforme, og få et indblik i hvad de andre børn i børnegruppen bruger. Aktiviteten skal hermed bidrage til at styrke børnene kendskab til hinanden og udforske deres egen brug af digitale medier og spilplatforme.

Fremgangsmåde:

1. Fordel børnene i små grupper af ca. 3-4 personer.
2. Børnene skal nu klippe logoerne ud og fordele dem på bordet med bagside opad, så logoer er skjult. Nu skal alle kortene blandes.
3. Forklar, at børnene skal spille vendespil, hvor det gælder om at finde to kort, der matcher.
4. Børnene skal skiftevis vende to kort. Hvis kortene matcher, har de et stik og må prøve igen. Hvis kortene ikke matcher, vendes kortene om igen. Nu er det det næste barns tur til at forsøge at finde et match.
5. Ved et match skal børnene tale om, hvad det er for et digitalt medie eller spilplatform, der gemmer sig bag logoet. Understøt børnene og spørg nysgerrigt ind til børnenes kendskab og brug af det pågældende medie eller platform.
6. Dette gentages, indtil alle kort er matchet.

Læringsmål:

- At børnene får reflekteret og udvidet deres viden om digitale medier og platforme.
- At styrke det sociale børnefællesskab gennem leg.

Uddybende spørgsmål:

- Bruger/spiller du dette med dine venner?
- Hvornår bruger det digitale medie eller spilplatform?
- Er der noget, du synes kan være svært/udfordrende, når du bruger det digitale medie eller spilplatform?

Rammer og strukturer i familien

Kolde og varme emner

For hvem: Forældre

Tid: 30-40 min.

Materialer: A3-papir- med et koldt-til-varmt-spektrum, emner, blyanter.

Beskrivelse:

I den her aktivitet skal I diskutere nogle af de emner, som kan fylde i hverdagen i ens familieliv. Der er skrevet en masse emner- f.eks. tøj, venner eller tv. Skiftevis vælger en forælder et emne og placerer det enten som 'varmt' eller 'koldt' emne. Hvis emnet er 'varmt', er det, fordi det fylder meget i ens hjem. Det kan både være de emner, som fylder, fordi man har mange konflikter omkring dem eller det kan være ting, som fylder, fordi de godt kan lide dem. Man kan også skrive sine egne emner.

Fremgangsmåde:

1. Sæt forældre sammen, og forklar dem aktiviteten. De skal beskrive, hvad som fylder i deres familieliv. Understreg, at det ikke kun er de ting, som kan give dem udfordringer, men kan også være ting, som man i familien bruger meget tid på.
2. En forælder starter med at vælge et emne og placerer det der, hvor de synes, det passer på linjen mellem koldt og varmt. I dette tager de udgangspunkt i deres eget familieliv.
3. De andre forældre byder nu ind med deres perspektiver, det kan enten være, at det slet ikke fylder i deres hjem eller også fylder meget.
4. Forældrene placerer skiftevis et valgt emne på spektrummet.
5. Tag et billede af, hvordan forældrene placerer deres emner.

Læringsmål:

- Italesætte hvilke emner som fylder meget i deres liv.
- At give et indblik i forældrenes overvejelser om deres familie- og hverdagsliv.
- At få sparring med andre forældre om de ting, som fylder i deres familieliv.

Kolde og varme emner i familien

Følelser	Højtider
Fødselsdage	Konflikter
Venner	Sociale medier
Familie	Forældre
Ferier	Mobiltelefoner
Skærmtid	Bøger

Uddybende spørgsmål:

- Var det svært at placere dette emne? – hvorfor?
- Hvornår kan det fylde meget derhjemme?
- Kan du huske en situation, hvor I blev uvenner over det? Hvad skete der i den situation?
- Hvordan tror du dine børn har det med det emne?

Rammer og strukturer i familien

Hverdagsdilemmaer

For hvem: Forældre
Tid: 30-45 min.
Materialer: Dilemmakort

Beskrivelse:

I denne dilemmaøvelse præsenteres forskellige situationer som kan opleves i et familieliv. Det er ikke nødvendigvis situationer, forældrene har oplevet i deres eget familieliv. I fællesskab reflekteres over mulige handlinger, der kan løse dilemmaer, og de forskellige fordele og ulemper ved forskellige handlinger. Til hvert dilemma er der også givet bud på mulige løsningsforslag. I dilemmaøvelsen udforskes børnenes perspektiv og den gensidige dialog i situationen.

Fremgangsmåde:

1. Præsenter for forældrene, at I nu skal arbejde med forskellige hverdagsdilemmaer - understreg, at det ikke nødvendigvis er situationer, som de selv har oplevet i deres hverdagsliv.
2. Det gælder ikke om at finde 'rigtige' eller 'forkerte' handlinger, men derimod om at diskutere, hvad der kan være årsagen til situationer og fordele og ulemper ved de forskellige handlemuligheder. Samtidig hvad der kan udfordre handlinger i situationen.
3. Læs første dilemma højt.
4. Lad forældrene dele deres refleksioner omkring måder at løse dilemmaerne på.
5. Hvis de vælger 'andet forslag', så lad dem præsentere det.
6. Lad forældrene spørge ind til hinanden og eventuelt, hvor de er enige eller uenige.
7. Forsæt med de andre dilemmaer.

Læringsmål:

- Udforske og udfordre egne og andre perspektiver på hverdagsrutiner, -konflikter og -situationer.
- At reflektere mulige handlinger og løsninger på de forskellige dilemmaer.
- At få mulighed for at perspektivere situationer til eget hverdagsliv.

Dilemma A

Du oplever til et skolearrangement, at et en klassekammerat i dit barns klasse ikke deltager i arrangementet med de andre børn. Du oplever ikke at dit eget barn kontakter klassekammeraten, hverken i skolen eller udenfor skolen. Du vil gerne hjælpe klassekammeraten, men er i tvivl om hvordan. Hvad kan du gøre?

Dilemma B

Du vil gerne have at dit barn begynder til en aktivitet eller sport i fritiden, men dit barn har ikke lyst. Du synes, at dit barn bruger alt for lang tid på at spille på computeren, og du tror, at det er derfor dit barn ikke vil gå til en fritidsaktivitet. Hvad kan du gøre?

Uddybende spørgsmål

- Hvilke fordele ser du ved den handling?
- Kan der være ulemper ved den handling?
- Hvorfor synes du, det er den bedste handling?
- Hvordan tror du, at barnet oplever situationen?

Rammer og strukturer i familielivet

En god hverdag som familie

For hvem: Forældre

Tid: 45 min.

Materialer: Udklippede billeder, papir, kuglepenne og post-its

Beskrivelse:

Aktiviteten består af 3 runder, hvor forældrene kan italesætte betydningen af hverdagens rammer og strukturer i familielivet. Forældrene skal først vælge et billede, der viser, hvad de er gode til som familie og dele deres erfaringer. Dernæst vælger de et billede, der viser, hvad de gerne vil blive endnu bedre til som familie og dele deres refleksioner omkring dette. Til sidst skal de samarbejde om at lave en liste over, hvordan de oplever en god hverdag som familie - det kan f.eks. være, at de beskriver en god morgen for dem som familie.

Fremgangsmåde:

1. Præsenter for forældrene, at I nu skal arbejde med forskellige hverdagsdilemmaer - understreg, at det ikke nødvendigvis er situationer, som de selv har oplevet i deres hverdagsliv.
2. Det gælder ikke om at finde 'rigtige' eller 'forkerte' handlinger, men derimod om at diskutere, hvad der kan være årsagen til situationer og fordele og ulemper ved de forskellige handlemuligheder. Samtidig hvad der kan udfordre handlinger i situationen.
3. Læs første dilemma højt.
4. Lad forældrene dele deres refleksioner omkring måder at løse dilemmaerne på.
5. Hvis de vælger 'andet forslag', så lad dem præsentere det.
6. Lad forældrene spørge ind til hinanden og eventuelt, hvor de er enige eller uenige.
7. Forsæt med de andre dilemmaer.

Læringsmål:

- At skabe et refleksions- og sparringsrum blandt forældrene ud fra situationsbilleder.
- At få forældrene til at italesætte, hvilken betydning rammer og strukturer har for familielivet.

Uddybende spørgsmål

- Hvilke morgen- og aftenrutiner har I derhjemme?
- Hvad kan være svært/udfordrende om morgenen og om aftenen?
- Hvornår har I en god morgen som familie?
- Hvornår har I en god aften som familie?

Rammer og strukturer i familielivet

Historier om venner og relationer (Dilemmaer)

For hvem: Børn

Tid: 20-30 min.

Materialer: Kort med historier

Beskrivelse:

I denne aktivitet skal børnegruppe reflektere over køn, venner og relationer. Der præsenteres historier, der omhandler børn, som oplever forskellige dilemmaer. Det kan både være ting, som sker i skolen eller derhjemme. Historierne skal hjælpe med at skabe refleksion og handling hos børnene omkring forskellige situationer. Det er også en snak om, hvordan man kan hjælpe hinanden og ens venner. Der er historier til de yngste og de ældre børn.

Fremgangsmåde:

1. Fordel børnegruppe i mindre grupper (3-4 i hver gruppe).
2. Fortæl dem, at du nu læser nogle små historier højt og at de handler om køn og hvordan man er gode venner.
3. Husk dem på, at der ikke er ét rigtigt svar, og at der godt kan være flere måder at hjælpe.
4. Læs en historie højt, og evt. forslagene til handlemuligheder (Lad evt. børnene læse dem højt for hinanden).
5. Giv alle mulighed for at svare.
6. Stil uddybende spørgsmål.

Læringsmål:

- Børnene kan give eksempler på, hvad man kan gøre, hvis man oplever, at ens egne eller andres grænser bliver overskredet
- Børnene kan reflektere over fordele og ulemper ved forskellige handlemuligheder

Historie 1

I frikvarteret spiller nogle drenge fra klassen fodbold i skolegården. Yasmin spørger, om hun må være med. En af drengene råber: "Fodbold er ikke for piger" og spiller videre. Hvad skal Yasmin gøre?

Historie 2

Bilal og Gustav er gode venner og går også i klasse sammen. En aften skriver Bilal en besked til Gustav om, at han er blevet vild med en fra deres klasse, og at han ikke ved, om han skal sige det til personen. Dagen efter i skolen finder Bilal ud af, at Gustav har taget et screenshot af beskeden og lagt det op i en gruppechat for andre, der også går i klassen. Nu ved alle det, og det bliver Bilal ked af.
Hvad skal Bilal gøre?

Uddybende spørgsmål

- Hvorfor synes I, at den handlemulighed er den bedste?
- Hvad tror I, der sker, hvis man vælger denne handlemulighed?
- Er der noget, der ikke er så godt ved denne handlemulighed?

Rammer og strukturer i familielivet

Søskendekonflikter i hjemmet

For hvem: Forældre

Tid: 40-50 min.

Materialer: Billedkort med situationer

Beskrivelse:

I denne aktivitet skal forældrene arbejde med konflikter mellem søskende i hjemmet, hvordan man kan gribe dem an og måske forebygge dem. Det er vigtigt at understrege, at mange (alle) familier oplever konflikter. I denne aktivitet skal forældrene hjælpe og støtte hinanden i at navigere og mediere i konflikterne, da disse søskendekonflikter har betydning for både familiens og barnets trivsel. Aktiviteten er udformet på baggrund af den forskningsbaserede metode om 'mediering', hvor forældrene skal mediere i søskendekonflikterne (Siddiqui og Ross, 2004).

Aktiviteten har to runder, og forældrene deler deres egne erfaringer med konflikter. I den første runde vælges et situationsbillede, hvor de har oplevet en søskendekonflikt i hjemmet. I anden runde skal de nu skiftes til at besvare spørgsmålene på spørgsmålskortene.

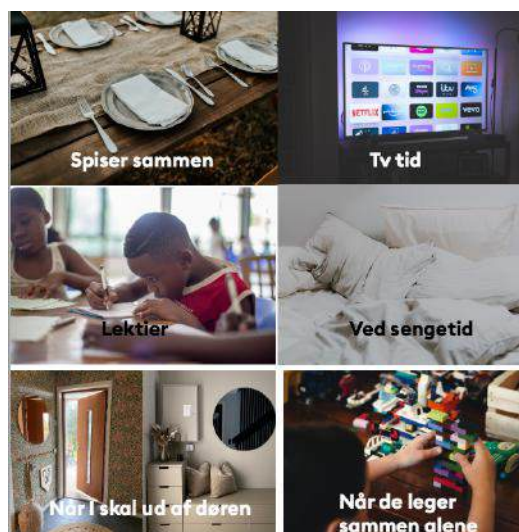
Siddiqui, A., & Ross, H. E. (2004). Mediation as a method of parent intervention in children's disputes. *Journal of Family Psychology*, 18(1), 147-159. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.1.147>

Fremgangsmåde:

1. Præsenter aktiviteten og tidsrammen, men understreg at mange (alle) familier oplever konflikter. Det handler om at reflektere over årsagen til konflikter og om de måske kan forebygges, eller om de kan finde nye måder at løse konflikterne på.
2. Runde 1: Læg de forskellige billeder på bordet. Billederne viser forskellige hverdagssituationer, hvor der kan opstå konflikter. Nu skal forældrene tænke på en særlig konflikt, og hvor den har fundet sted, og vælge et billede, hvor konflikten fandt sted.
3. Når alle forældre har valgt et billede, så sætter de sig sammen med andre, der har valgt samme billede. De skal gerne være mellem 2-3 i hver gruppe, er der flere kan man med fordel opdele i mindre grupper. Hvis der er nogle der sidder alene, så flyttes de til en gruppe.
4. Runde 2: Læs spørgsmålene højt, og giv et spørgsmålskort til hver gruppe. Nu skal de i gruppen besvare spørgsmålene.
5. I mens de besvare spørgsmålene stilles uddybende spørgsmål.

Læringsmål:

- At forældre får mere viden om søskendekonflikter, og hvordan de kan bidrage til at afhjælpe konflikter.
- At de sparre med andre forældre og får indblik i andre familiers hverdag.
- At forældrene reflektere over egne måde at gribe konflikter an på, og bliver bevidste om børnenes perspektiver og følelser i konfliktsituationer

Uddybende spørgsmål

- Hvorfor synes I, at den handlemulighed er den bedste?
- Hvad tror I, der sker, hvis man vælger denne handlemulighed?
- Er der noget, der ikke er så godt ved denne handlemulighed?

Leg og læring i familien

Naturbingo

For hvem: Familien

Tid: 30-40 min.

Materialer: Bingoplader og blyanter til at strege ud med

Beskrivelse:

Naturbingo går ud på at finde alle tingene på ens bingoplade. På bingopladerne er der ting, man kan finde i sit lokalområde og naturen. Alle familiemedlemmer får en naturbingoplade og en blyant. Familierne skal nu lede efter de forskellige ting. Det kan f.eks. være, at de skal finde en grankogle eller en cykel. Det er flot, hvis de kan finde alle tingene, men det er også svært, så husk at fortælle, at man ikke nødvendigvis kan finde alle tingene.

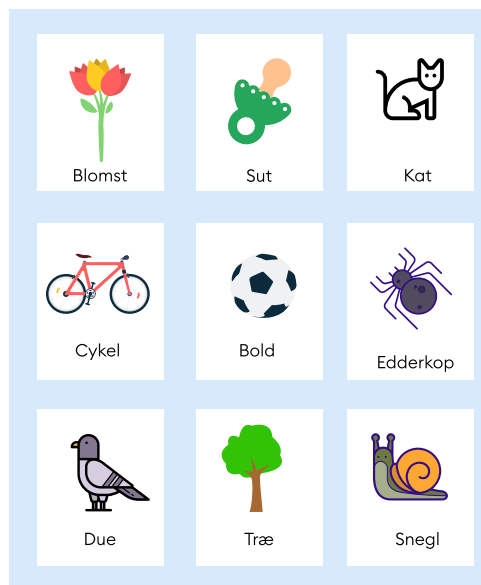
Fremgangsmåde:

1. Fordel bingoplader og blyanter. Alle familiemedlemmer skal have.
2. Præsenter, at nu skal I lave naturbingo i deres lokalområde, og det gælder om at finde de ting, der er på ens bingoplade ude i naturen. Når man har fundet tingene, så kan man krydse den af.
3. Sig, at familierne skal blive i lokalområdet, så de ikke går for langt væk.
4. Man går sammen med sin familie eller sammen med en frivillig – men ingen børn skal gå alene.
5. Husk at sige, hvor og hvornår I mødes igen, og at det er vigtigt at hele familien følges, så ingen bliver væk.
6. Lad familierne gå rundt og finde tingene.
7. De frivillige fordeler sig mellem de forskellige familier.
8. Sørg for, at alle familierne kommer tilbage igen.

Læringsmål:

- At undersøge den lokale natur og ens lokalområde.
- Styrkelse af sproget.
- At lave en hyggelig aktivitet med sin familie.

Naturbingo

Leg og læring i familien

Labyrinten

For hvem: Familien

Tid: 30-60 min.

Materialer: Kridt eller malertape, ark til gamemaster med labyrintens rute

Beskrivelse:

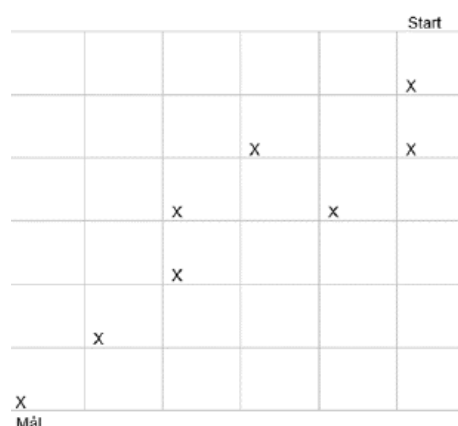
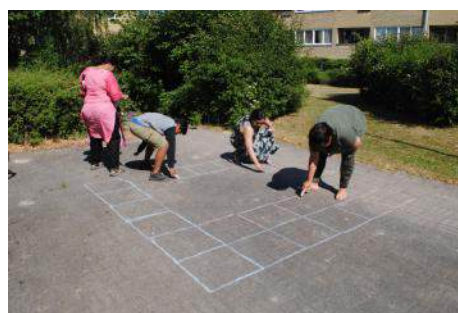
Aktiviteten handler om at få alle gennem labyrinten. Der tegnes 6*6 felter med kridt. Der udvælges en gamemaster, som får udleveret et ark med labyrintens rute. I labyrinten kan man gå frem, tilbage eller skråt, men man kan ikke springe felter over. Familierne får 2 minutter til at lægge en strategi. På skift træder man ind på et felt. Hvis feltet er korrekt, må man gå til et nyt felt. Hvis feltet er forkert siger gamemasteren 'bip', og man skal gå baglæns tilbage.

Fremgangsmåde:

1. Forklar familierne, at de skal lave en labyrint på 6*6 felter med kridt.
2. Udvælg en gamemaster og udlever arket med labyrintens rute.
3. Forklar, at man går frem, tilbage eller skråt, men at man ikke må springe felter over.
4. Familierne får 2 min. til at lægge en strategi, så de kan hjælpe hinanden gennem labyrinten. Det handler ikke om at være hurtigst, men om at samarbejde.
5. På skift træder en ind på et felt. Hvis det er et korrekt felt, må man gå til et nyt felt. Hvis feltet er forkert siger gamemasteren 'bip', og man skal gå baglæns ud fra labyrinten gennem de rigtige felter.
6. Bed personen om at stille sig om bag i køen og lad næste person træde ind i labyrinten. Når man har fundet labyrintens rute, står vedkommende ved gamemasteren.
7. Guid herefter på skift de andre igennem labyrinten.

Læringsmål:

- At samarbejde om at lave en labyrint.
- At afprøve kommunikationsstrategier for at hjælpe hinanden gennem labyrinten.

Variation:

- Man må ikke tale sammen under øvelsen, men kun bruge kropssprog.
- Børnene kan tegne en ny og mere udfordrende rute og være gamemaster.

Leg og læring i familien

Have-skattejagt

For hvem: Børn eller hele familien

Tid: 20-30 min.

Materialer: Holdkort, skattekort, præmie, æble, målebånd og poster.

Beskrivelse:

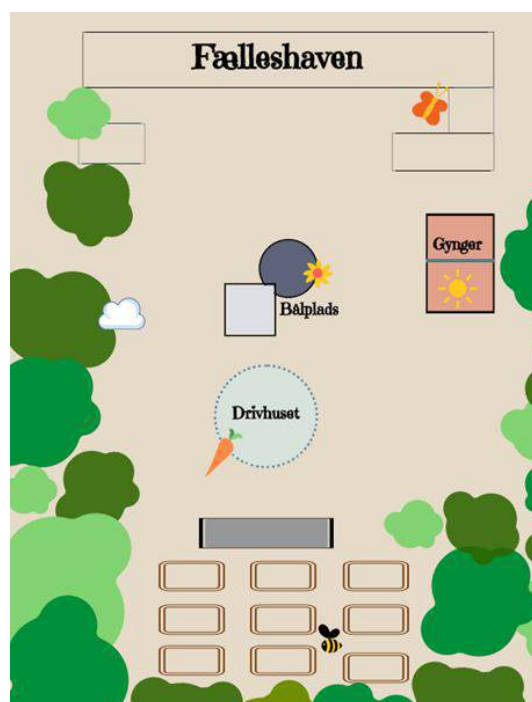
Have-skattejagten er en skattejagt, der laves i Fælleshaven i Tingbjerg. Det er en skattejagt, hvor man med sit hold løser forskellige opgaver og poster. Det kan f.eks. være 'balancér med et æble på hovedet' eller løs denne ordrebus. Alle hold får et skattekort og et holdkort. Holdkortet viser, hvilken rute man skal følge, f.eks. kan man gå fra 'sol' til 'bi' til 'gulerod'. På skattekortet kan man se, hvor de forskellige poster er placeret i Fælleshaven. Det handler ikke om at komme først tilbage til mødestedet, men at alle får lov til at være med.

Fremgangsmåde:

1. Inden familierne kommer, gemmes de forskellige poster, så de passer med den lokation, som er vist på skattekortet.
2. Aftal et mødested, hvor alle mødes, når de har klaret deres poster.
3. Fordel i mindre hold omkring 2-6 personer på hvert hold.
4. Alle hold får et skattekort og et holdkort.
5. Hvert hold følger deres rute på skattekortet og løser alle opgaverne.
6. Sørg for, at alle får mulighed for at løse opgaverne.
7. Når alle poster og alle opgaver er løst, mødes man på det aftalte mødested. Her får alle børn en lille skat.

Læringsmål:

- Styrke sammenholdet i børnegruppen og etablere et socialt fællesskab.
- Styrkelse af børnenes motoriske og kognitive kompetencer gennem leg.

Leg og læring i familien

Bodyguard

For hvem: Familien
Tid: 20-30 min.
Materialer: En bold

Læringsmål

- At vise vigtigheden af et stærkt fællesskab.
- At hjælpe og støtte hinanden.

Beskrivelse:

I denne leg skal man forsøge at ramme 'superstjernen' med en bold. 'Bodygarden' forsøger at forhindre, at 'superstjernen' bliver ramt ved at blokere for bolden. Spørg i gruppen, om der er to, der kunne tænke sig at starte med at stå i midten af cirklen. De får fordelt rollerne som enten 'superstjerne' eller 'bodyguard.' Det er okay at ramme 'bodygarden' undervejs. Man kan evt. aftale kun at kaste underhånd.

Fremgangsmåde:

1. Stå i en cirkel.
2. Vælg en bodyguard og en superstjerne.
3. Forklar, at aktiviteten går ud på at kaste bolden ind og ramme superstjernen, men at bodygarden skal forsøge at forhindre, at superstjernen bliver ramt. Det er okay at ramme bodygarden undervejs.
4. Alle i cirklen skal samarbejde om at kaste bolden rundt mellem hinanden og forsøge at ramme superstjernen.
5. Lad superstjernen og bodygarden være i midten i ca. 3-5 min. og vælg derefter to nye, som skal gå ind i midten, eller skift når superstjernen er blevet ramt.
6. Lad aktiviteten fortsætte indtil alle, der har lyst, har været inde i cirklen.

Leg og læring i familien

Skattejagt

For hvem: Familien og børn

Tid: 30-45 min.

Materialer: Skattejagt med poster, rekvisitter og præmie som skat

Beskrivelse:

Skattejagten har 22 poster, hvor man får en ledetråd til næste post, men I vælger selv hvilke og hvor mange poster, I vil bruge. Skattejagten kan tilpasses målgruppen og den tidsmæssige horisont. Det er nemt at ændre rækkefølgen på posterne, så de passer til stedet, hvor skattejagten skal foregå, og de materialer, I har til rådighed. Vælg skattejagts poster på forhånd. Post 22 fører hen, hvor skatten er gemt. Til visse poster er der brug for rekvisitter, som står skrevet på listen.

Fremgangsmåde:

1. Udvælg de passende poster til målgruppen og længden af skattejagten.
2. Find de nødvendige rekvisitter frem, som skal bruges til de udvalgte poster, og gør dem klar på forhånd.
3. Gem skatten et sted, hvor post 22 skal føre familierne hen til sidst, så de kan finde skatten.
4. Forklar familierne, at de skal samarbejde om at løse opgaverne for at finde frem til den næste ledetråd og skatten til sidst.
5. Vælg et startsted, hvor familierne får udleveret første post.
6. Guid familierne og støt dem i processen med at løse opgaverne.

Læringsmål:

- At samarbejde om at løse skattejagts poster.
- At skabe et fællesskab for familierne med fokus på leg og læring.

Rekvisitter:

- Sytråd/snor (post 3, 7)
- Alfabettabellen nedenfor, skriv ud og klip ud (post 4)
- Kridt til at tegne fodspor (post 6)
- Spand med vand (post 9)
- Glaskrukke med tætsluttende låg (post 9)
- Lille æske eller krukke (post 11)
- Lille spejl eller refleks (post 15)
- Lommelygte (post 15)
- Balloner (post 20)
- 2 telefoner, en til at ringe fra, en til at gemme (post 22)

Leg og læring i familien

Bingo med dyr

For hvem: Familien og børn

Tid: 45-60 min.

Materialer: bingoplader, dyr til at trække, kontrolplade og evt. små præmier (chokolade eller lignende).

Beskrivelse:

Bingo med dyr er ligesom normal bingo med tal, men i stedet for at trække mellem 1-99 tal, er der lavet plader med dyr.

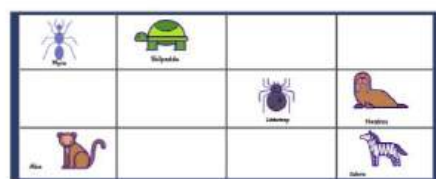
Den aktivitet giver bedre mulighed for at alle kan deltage både de yngste og forældre. Bingo med dyr kan laves med hele familien eller med børnegruppen.

Fremgangsmåde:

1. Alle får en bingoplade.
2. Oplæseren trækker et dyr fra 'posen', læser det højt og lægger det på kontrolpladen.
3. OBS: man kan evt. give et barn lov til at hjælpe med oplæsningen.
4. Sørg for at dyret også bliver vist rundt i lokalet, så de, der ikke kender navnet på dyret også kan være med.
5. Man kan spille tre runder, hvor det gælder om at få 1 række, derefter 2 rækker og til sidst fuld plade.
6. Når en spiller har fået enten 1 række, 2 rækker eller fuld plade råber spilleren BINGO - det er muligt at flere har bingo på samme tid, da pladerne kan gå igen, hvis man er mange, der spiller.
7. Prøv evt. variationen med omvendt bingo.

Læringsmål:

- At skabe et fællesskab for familierne med fokus på leg og læring.
- En aktivitet som alle har mulighed for at deltage i.
- Sproglig udfordring

Variation: Omvendt bingo

- En anden måde at lave bingo på er omvendt bingo. I denne omgang gælder det om ikke at have dyrene, der trækkes på ens bingoplade.
- Alle står op på gulvet eller på deres stol.
- Oplæseren trækker de forskellige dyr og læser dem højt.
- Hvis man har det dyr, der læses højt skal man sætte sig ned på sin stol.
- De 2-4 spillere der står op til sidst har vundet.

Skole-hjem-samarbejde

Aula

For hvem: Forældre

Tid: 30-35 min.

Materialer: Forældreportrætter om Aula, Aula-plakat med fokus på barnets læring og trivsel, post-its og kuglepenne

Beskrivelse:

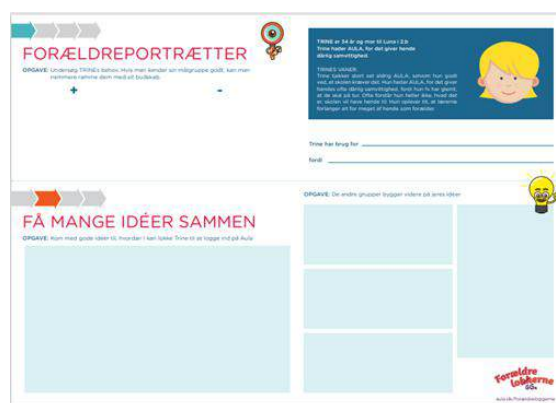
I denne aktivitet skal forældrene få et bedre kendskab til Aula som kommunikationsplatform. I aktiviteten introduceres forældrene til forskellige forældertyper på Aula, kaldet forældreportrætter. Det kan f.eks. være den 'pligttopfyldende forældre'. Ud fra forældreportrætterne deles erfaringer om, hvordan de oplever skole-hjem-samarbejdet. Aula-plakaten skal bruges til at facilitere en samtale om, hvordan og hvorfor kommunikationen på Aula er vigtig. Forældrene skal også komme med idéer til, hvad der vil styrke deres kommunikation på Aula.

Fremgangsmåde:

1. Læs forældreportrætterne om Aula højt.
2. Lad herefter forældrene vælge det forældreportræt, som de bedst kan spejle sig i.
3. Spørg forældrene, om de har lyst til at dele deres erfaringer om, hvordan de bruger og kommunikerer på Aula, samt hvordan de oplever skole-hjem-samarbejdet.
4. Vis forældrene Aula-plakaten og drøft ud fra denne, hvorfor Aula er en vigtig kommunikationsplatform for at støtte op deres børns læring og trivsel.
5. Udlevér post-its og kuglepenne til forældrene og forklar, at I skal lave en fælles brainstorm over, hvad der vil styrke deres kommunikation på Aula.
6. Spørg nysgerrigt ind til forældrenes idéer.
7. Gem forældrenes post-its.

Læringsmål:

- At sparre med andre forældre om skole-hjem-samarbejdet på Aula.
- At give forældrene bedre kendskab til Aula.

Uddybende spørgsmål:

- Hvad bruger du Aula til?
- Hvad fungerer godt på Aula?
- Hvad synes du, kan være svært/udfordrende på Aula?
- Hvis du skulle give et råd videre til andre på Aula, hvad skulle det være?

Skole-hjem-samarbejde

Cases om skolelivet

For hvem: Forældre

Tid: 40-60 min.

Materialer: Cases om skoleliv

Beskrivelse:

I denne aktivitet skal forældrene reflektere over egen rolle i deres børns læring i skolereg. Barnets udvikling af sproglige og matematiske kompetencer kan af nogle forældre ansues som læring, der kun forekommer i skolens læringsrum. Aktiviteten arbejder med forældrenes betydning for denne læring, og hvordan hjemmets læringsrum kan styrke udviklingen af læring i skolereg. Der fokuseres på, hvordan forældrene kan støtte deres børn og deres læring særligt, når barnet møder udfordringer. Ligesom der arbejdes med, hvordan de med høje og positive forventninger til barnet kan bidrage til at styrke barnets selvtillid og lyst til læring.

Fremgangsmåde:

1. Forældrene sidder i grupper med 4-5 i forældre i hver gruppe.
2. Forklar at aktiviteten handler om deres betydning for at støtte deres børns læring i skolen, og at de har ca. 40 min. til at diskutere de forskellige cases.
3. Præsenter, at I nu skal diskutere tre forskellige cases, hvor et barn oplever udfordringer i forhold til dets læring i skolen.
4. Forældrene skal nu diskutere, hvad de ville gøre i denne case for at løse disse udfordringer og forebygge lignende.
5. Der er mange forskellige måder at gribe casen an på, og de skal ikke lede efter et 'rigtig' svar.
6. Sørg for, at alle forældre får mulighed for at deltage og stil uddybende spørgsmål.

Læringsmål:

- At forældrene er bevidste om betydningen af deres støtte og egen rolle i forhold til barnets læring i skolereg.
- At styrke forældrenes strategier i at arbejde med positive og høje forventninger til deres børns uddannelse og læring.

Case B

Du får en besked fra dit barns klasselærer på Aula. Der står, at dit barn ikke rækker hånden op i timen og ikke deltager aktivt i timerne. Du ved, I har forberedt jer hjemmefra. Hvad kan du gøre?

Uddybende spørgsmål:

- Hvad er grunden til, at du ville løse casen sådan?
- Overvejede du andre mulige løsninger?
- Hvad kan være fordele/ ulemper ved den løsning?
- Hvad kan man gøre, hvis ens barn ikke vil have hjælp?

Tjek-ind og tjek-ud

For hvem: Familie
Tid: 10 min.
Materialer: En bold

Læringsmål:

- At lære hinanden bedre at kende og herved at opbygge et trygt rum.

Beskrivelse:

Denne aktivitet er en del af den gode velkomst for alle familier og frivillige. Forinden spørges f.eks. børnene om, de har forslag til spørgsmål, der kan stilles. Alle stiller sig i en rundkreds. Den, der starter med bolden, præsenterer sig ved navn og stiller et spørgsmål, som alle skal svare på. Det kan f.eks. være 'hvad har du lavet af sjove ting siden sidst?' eller 'hvad er det bedste ved din familie?'. Herefter kastes bolden videre til en af de andre, som ligeledes fortæller sit navn og svarer på spørgsmålet. Sådan fortsætter det, indtil alle har præsenteret sig. Hvis man synes, det er overvældende at sige sit navn foran alle, må man gerne hjælpe hinanden.

Ved tjek-ud kan spørgsmålet være: 'hvad har været sjovest i dag?' eller 'skal du noget med din familie, som du glæder dig til?'. Ved tjek-ud behøver man ikke sige sit navn.

Fremgangsmåde:

1. Forinden spørges der om, der er nogle, som har ideer til spørgsmålet.
2. Der laves en rundkreds, så alle er synlige.
3. Der er en der starter med bolden, som siger sit navn og svarer på spørgsmålet.
4. Herefter kastes bolden videre til en af de andre.
5. Dette gentages, indtil alle har præsenteret sig.

Variation:

Hvis man vil fokusere på, at alle lærer hinandens navne, kan man med fordel lave denne variation af tjek-ind:

1. Man står i en rundkreds, og alle siger deres navn højt.
2. Når man nu kaster bolden, skal man sige sit eget navn og navnet på den, man kaster til.
3. Det kan også være, at man gør det endnu sværere, hvor alle skal sige navnet på dem, der har haft bolden før en selv.

Andre aktiviteter

Inspiration til aktiviteter

For hvem: Familien

Tid: Minimum 15 min.

Materialer: En bold, brætspil, kreative, bål

Udendørsleg

- Fangeleg
- Kongespil
- Gemmeleg
- Stigegolf
- Ståtrold
- Dåseskjul

Boldspil

- Stikbold
- Bodyguard
- Høvdingebold

Brætspil

- Vildkat
- Hvem er hvem
- Alias
- Klodsmajor
- Kalaha
- UNO

Krea

- Collage
- Skabeloner
- LEGO
- Klippe/Klistre
- Oliekridt
- Vandfarver

Bål

- Snobrød
- Pandekager
- Skumfidusser
- Æbler i folie
- Popcorn
- Varm kakao

Hvordan hjælper PLIF?

PLIF etablerer lokale familiegrupper, hvor familier mødes og sammen udveksler erfaring og sparring om familiens læring og udfordringer i hverdagslivet. Der skabes et sparringsfællesskab mellem familier i lokalområdet. Her opbygges trygge og stærke relationer, hvor alle får mulighed for at dele og deltage ud fra egne præmisser. Dette opnås gennem en fast struktur på familiegruppens forløb og med fokus på at møde og inkludere alle i aktiviteterne.

I **familiegruppen** faciliterer frivillige dialogbaserede og handlingsorienterede aktiviteter, der styrker familiens udgangspunkt for sammen at skabe et godt familieliv med fokus på barnets udvikling, trivsel og læring.

Følgende emner berøres:

- Trivsel i familien
- Rammer og strukturer
- Leg og læring
- Det digitale liv
- Skole-hjem-samarbejde

Hvem hjælper indsatsen?

Målgruppen er familier i udsatte livspositioner med børn omkring indskolingsalderen, der ønsker at støtte op om børnenes udvikling, trivsel og læring.

I PLIF Familiegrupper deltager forældre, der vil have mere viden og flere redskaber til at understøtte deres børns udvikling, trivsel og læring.

**Fonden for
Socialt Ansvar**

PLIF er en indsats i
Fonden for Socialt Ansvar

**DEN A.P. MØLLERSKE
STØTTEFOND**

PLIF er støttet af Den A.P.
Møllerske Støttefond

